

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SOSYAL HİZMET ANA BİLİM DALI

YAŞLI BİREYLERİN DİJİTAL TEKNOLOJİ KULLANIMINA
İLİŞKİN DENEYİMLERİNİN İNCELENMESİ: NİTEL BİR
ARAŞTIRMA

OKTAY ÖZTOP

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. DENİZ SAY ŞAHİN

Üye: Doç. Dr. Işıl KALAYCI
Üye: Dr. Öğr. Üyesi Merve Nur OKTAR

BURDUR-2024

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ETİK BEYAN

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'ne göre hazırlamış olduğum “Yaşlı Bireylerin Dijital Teknoloji Kullanımına İlişkin Deneyimlerinin İncelenmesi: Nitel bir Araştırma” adlı tezin hazırlanması sürecinde akademik ve etik kuralları ihlal etmediğimi, tezimin özgün olduğunu, başvurduğum kaynakları metin içinde, dipnotlarda ve kaynakçada eksiksiz ve bilimsel kurallara uygun olarak gösterdiğimi taahhüt ederim.

OKTAY ÖZTOP

Tarih ve İmza

15/05/2024

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim boyunca, bilgi ve deneyimlerinden faydalandığım, tezimin her noktasında desteğini hiç esirgemeyen kıymetli danışman hocam Doç. Dr. Deniz SAY ŞAHİN'e çok teşekkür ederim.

Tez jürimde bulunarak çalışmama katkılar sağlayan kıymetli hocalarım Doç. Dr. Işıl KALAYCI ve Dr. Öğr. Üyesi Merve Nur OKTAR'a teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca yüksek lisans tez dönemimde bilgilerinden yararlandığım ve akademik gelişimime katkılar sağlayan Sosyal Hizmet Ana Bilim dalında görev yapan hocalarıma teşekkürlerimi sunarım.

Hayatım boyunca bana hep destek çıkan, büyük fedakarlıkta bulunan ve her zaman yanımda olan aileme çok teşekkür ederim.

(ÖZTOP, Oktay, Yaşlı Bireylerin Dijital Teknoloji Kullanımına İlişkin Deneyimlerinin İncelenmesi: Nitel Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Burdur, 2024)

ÖZET

Bu araştırmanın amacı yaşlıların dijital teknoloji kullanımına ilişkin görüşlerini keşfetmektir. Bu amacı gerçekleştirmek için araştırmada nitel araştırma desenlerinden betimsel fenomenoloji kullanılmıştır. Araştırma, Denizli ilinde ikamet eden 65 yaş ve üzerindeki beşi kadın, otuz altısı erkek olmak üzere 41 bireyin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen yapılandırılmış görüşme soruları kullanılmıştır. Araştırmanın verileri 2023 yılı haziran ayı içerisinde toplanmıştır. Araştırmada elde edilen veriler içerik analizi tekniğiyle çözümlenmiştir. Görüşmelerden elde edilen bulgular sonucunda ana temalar araştırmaya katılan yaşlı bireylerin dijital araçları kullanmada “amaçları”, “sevdiği yönler”, “sevmediği yönler”, “faydalanabilme konusunda istekleri” biçiminde keşfedilmiştir. Yaşlı bireylerin dijital araçları bilgi alışverişi, vakit geçirme – eğlence ve işlemleri kolaylaştırmak amacıyla kullandıkları keşfedilmiştir. Yaşlı bireylerin dijital araç kullanmada dijital aracın fiziksel özellikleri ve dijital araç kullanılarak yapılan işlemler ile ilgili yönleri sevdikleri saptanmıştır. Yaşlı bireylerin dijital araçları kullanmada dijital araç kullanım zorluğu ile karşılaşılan içerik ve durumlar ile ilgili yönleri sevmedikleri belirlenmiştir. Diğer taraftan, yaşlı bireylerin dijital araç kullanımının kolaylaştırılması ve dijital araçlarda karşılaşılan içerik ve durumlara yönelik bazı öneriler geliştirdikleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: *Yaşlı Bireyler, Dijital Teknoloji Kullanımı, Görüş, Nitel Araştırma*

(ÖZTOP, Oktay, Investigating the Digital Technology Use Experiences of Elderly Individuals: A Qualitative Study, Master Thesis, Burdur, 2024)

ABSTRACT

The purpose of this study was to investigate elderly individuals' perspectives on digital technology use. One of the qualitative research designs, descriptive phenomenology, was employed in the study to accomplish this goal. The research was conducted with the participation of 41 individuals, five women and thirty-six men, aged 65 and over, residing in Denizli province. Structured interview questions developed by the researcher were used as data collection tools in the study. The data of the research was collected in June 2023. The data obtained in the research were analyzed using the content analysis technique. As a result of the findings obtained from the interviews, the main themes were discovered as the "purposes", "likes", "dislikes" and "wants to benefit from" the elderly individuals participating in the research in using digital tools. It has been discovered that older individuals use digital tools to exchange information, spend time – entertainment, and facilitate transactions. It has been determined that elderly individuals like the physical features of the digital tool and the aspects related to the transactions made using the digital tool. It has been determined that elderly individuals do not like aspects of the content and situations that make them difficult to use digital tools. However, it has been observed that older individuals have developed some suggestions to facilitate the use of digital tools and the content and situations encountered in digital tools.

Keywords: *Elderly Individuals, Digital Technology Use, Perspective, Qualitative Study*

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	i
TEŞEKKÜR.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
TABLolar DİZİNİ	x
ŞEKİLLER DİZİNİ	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1.Yaşlılık	2
1.2.Yaşlanma Kavramı.....	3
1.3.Yaşlılık Döneminin Boyutları	4
1.3.1.Kronolojik Yaşlanma.....	5
1.3.2.Biyolojik (Fizyolojik) Yaşlanma	6
1.3.3.Psikolojik Yaşlanma	6
1.3.4.Maneviyat ve Yaşlanma	7
1.3.5.Bilişsel Yaşlanma	8
1.3.6.Sosyal Yaşlanma.....	9
1.3.7.Ekonomik Yaşlanma.....	10
1.4.Sosyal Hizmet ve Yaşlanma.....	11
1.5.Dijital Teknoloji	18
1.6.Teknoloji Kabul ve Kullanımı ile ilgili Model ve Teoriler	22
1.6.1.Sebepli Davranış Teorisi	23

1.6.2.Teknoloji Kabul Modeli	23
1.6.3.Planlı Davranış Teorisi	24
1.6.4.Yeniliklerin Yaygınlaşması Teorisi.....	25
1.6.5.Sosyal Bilişsel Teori	25
1.7.Yaşlı Bireylerin Dijital Teknoloji Kullanımı	26
1.7.1.Yaşlılıkta Dijital Teknolojinin Avantajları.....	29
1.7.2.Yaşlılıkta Dijital Teknolojinin Dezavantajları.....	30
1.8.Geronteoloji.....	32
1.8.1.Yaşlılarda Geronteoloji Kullanımı	34
1.9.Araştırmanın Problemi	36
1.10.Araştırmanın Amacı	37
1.11.Araştırmanın Önemi.....	37

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1.Araştırmanın Modeli	38
2.2.Çalışma Grubu.....	38
2.3.Verı Toplama Araçları	39
2.4.Verilerinin Toplanması	39
2.5.Verilerinin Analizi.....	40
2.6.Geçerlik ve Güvenirlik	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1.Yaşlı Bireylerin Sosyo-Demografik Bilgileri	42
---	----

3.2.Yaşlı Bireylerin Dijital Teknoloji Kullanımına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesine Yönelik Bulgular.....	45
3.2.1.Yaşlı Bireylerin Dijital Teknoloji Kullanma Amaçları	46
3.2.1.1.Bilgi Alışverişi İçin.....	47
3.2.1.1.1.İletişim Kurma.....	47
3.2.1.1.2.Bilgiye Erişme.....	48
3.2.1.2.Vakit Geçirme ve Eğlence Amaçlı	49
3.2.1.2.1.Sosyal Medyada Gezinme	50
3.2.1.2.2.Video İzleme	51
3.2.1.2.3.Fotoğraflara Bakma.....	51
3.2.1.2.4.Zekâ Oyunu Oynama	51
3.2.1.2.5.Müzik Dinleme.....	52
3.2.1.3.İşlemleri Kolaylaştırmak İçin	52
3.2.1.3.1.Dijital Bankacılık ile İlgili İşlemleri Gerçekleştirme	52
3.2.1.3.2.Randevu Alma.....	53
3.2.1.3.3.Navigasyon Kullanımı.....	53
3.2.1.3.4.Çevrimiçi Alışveriş Yapma	53
3.2.2.Yaşlı Bireylerin Dijital Teknoloji Cihazlarının Sevdiği Yönleri.....	53
3.2.2.1.Dijital Aracın Fiziksel Özellikleri ile İlgili Yönler.....	54
3.2.2.1.1.Dijital Araçların Dokunmatik Özelliği.....	54
3.2.2.1.2.Dijital Araçların Ekran Özellikleri	55
3.2.2.2.Dijital Araç Kullanılarak Yapılan İşlemler ile İlgili Yönler	55
3.2.2.2.1.Bilgi alışverişini kolaylaştırma.....	55
3.2.2.2.2.Pratiklik Sağlaması.....	56
3.2.2.2.3.Fotoğraf Çekme Özelliği	57
3.2.2.2.4.Müzik Dinlemeyi Sağlaması	57
3.2.2.2.5.Navigasyon Özelliği	57
3.2.2.2.6.Mobil Bankacılık İşlemlerinin Gerçekleştirilmesini Sağlaması.....	57
3.2.2.2.7.Zekâ Oyunu Oynanmasını Sağlaması	58

3.2.2.2.8.Sesli Komut Sistemi Özelliğinin Bulunması.....	58
3.2.3.Yaşlı Bireylerin Dijital Teknoloji Cihazlarının Sevmediği Yönleri.....	58
3.2.3.1.Dijital Araç Kullanım Zorluğu ile İlgili Yönler.....	59
3.2.3.1.1.Dijital Araç Kullanımı ile İlgili Bilgi ve Beceri Eksikliği	59
3.2.3.1.2.Tarife Kullanım Bedelinin Pahalı Olması	61
3.2.3.1.3.Telefonların Kapsama Alanı Dışında Kalması.....	61
3.2.3.1.4.Dijital Araçların Taşınmasının Zorluğu	61
3.2.3.1.5.Dijital Araçların Dokunmatik Özelliğine Yönelik Zorluk	62
3.2.3.2. Dijital Araç Kullanımının İçerik ve Durumlarla İlgili Hoşlanılmayan Yönleri	62
3.2.3.2.1.Uygunsuz İçerik ve Durumlarla Karşılaşılması	62
3.2.3.2.2.Yanlış Haber ve Bilgilerle Karşılaşılması	63
3.2.3.2.3.Yeterince Güvenli Olmadığı Düşüncesi.....	63
3.2.3.2.4.Sağlık Açısından Zararlı Olması	64
3.2.3.2.5.Bilinmeyen veya Şüpheli Numaraların Araması.....	65
3.2.3.2.6.Reklamlarla Fazla Karşılaşılması	66
3.2.3.2.7.Dijital Araç Kullanımının Sosyalleşmeyi Azaltması	66
3.2.4.Yaşlı Bireylerin Dijital Araçlardan Daha Çok Faydalanabilmek İçin Önerileri.....	66
3.2.4.1.Dijital Araç Kullanımının Kolaylaştırılmasına Yönelik Öneriler.....	67
3.2.4.1.1.Yaşlılara Eğitim Verilmesi ve Bilinçlendirilmesi	67
3.2.4.1.2.Baz İstasyonlarının Sayısının Arttırılması	68
3.2.4.1.3.Gençlerin Akıllı Telefon Kullanımında Yaşlı Bireylere Yardımcı Olması	68
3.2.4.1.4.Dijital Araçların ve İnternet Paketlerinin Fiyatlarının Ucuzlaması	69
3.2.4.1.5.Telefonların Sesinin Yükseltilmesi	69
3.2.4.1.6.Telefonların Boyutunun Küçültülmesi.....	69
3.2.4.1.7.En Gelişmiş Dijital Araçlara Erişim İmkânı Sağlanması.....	70
3.2.4.1.8.Dijital Araçlara Yönlendirme Özelliğinin Eklenmesi.....	70
3.2.4.2.Karşılaşılan İçerik ve Durumlar ile İlgili Öneriler.....	70

3.2.4.2.1.Yanlış Haber ve Bilgilerin Engellenmesi.....	70
3.2.4.2.2.Bilinmeyen/ şüpheli Numaraların Aramasının Engellenmesi	71

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIşMA

4.1.Tartışma.....	72
-------------------	----

BEşİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1.Sonuç.....	83
5.2.Öneriler.....	85
KAYNAKÇA	87
EKLER.....	106
EK-1. ETİK KURUL ONAYI.....	107
EK-2. BİLGİLENDİRİLMİş GÖNÜLLÜ ONAM FORMU	108
EK-3. GÖRÜşME SORULARI.....	109
ÖZGEÇMİş.....	110

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1: Yaşlı bireylerin sosyo-demografik bilgileri	42
Tablo 2: Araştırmaya katılan yaşlı bireylerin dijital araçları kullanma amaçları ..	47
Tablo 3: Araştırmaya katılan yaşlı bireylerin dijital araçları kullanmada sevdiği yönler	54
Tablo 4: Araştırmaya katılan yaşlı bireylerin dijital araçları kullanmada sevmediği yönler.....	58
Tablo 5: Araştırmaya katılan yaşlı bireylerin dijital araçlardan daha çok faydalanabilme konusunda istekleri	66

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1: Yaşlı bireylerin dijital teknoloji kullanımına ilişkin görüşlerinin incelenmesine yönelik tema ve alt temalar	46
--	----

GİRİŞ

Teknolojinin gelişimi 2000 yılından itibaren kat be kat hızlanarak sürmektedir. Yıllar geçtikçe daha çok ve çeşitli teknolojik araç insanların hayatına nüfus etmektedir. Bu araçlar, kullanıcıların hayatını daha pratikleştirme ve konforlu hale getirmek üzere gelişmektedir (Üstün Ercan, 2021: 9). Yaşam seyrinde fiziksel olarak süre gelen birçok eylem dijital üzerinden gerçekleştirilmeye başlanmaktadır. Dijital teknoloji, insan yaşamında sadece ihtiyaç duyulduğunda kullanılan değil keyif almak için de kullanılan bir araca dönüşmektedir. Dijital teknolojilerin insan yaşamına bu derecede dahil olması dijital teknolojileri hayatlarına yeterli ölçüde dahil etmeyen insanların birtakım sorunlarla karşılaşmasına neden olmaktadır.

Yaşlılık tarihsel süreç içerisinde ve toplumlar nezdinde farklı anlamlar yüklenen bir süreç olarak karşımıza çıkmıştır. Yaşlı bireyler kimi zaman bilge, lider gibi sıfatlarla anılıp yüceltilmişken kimi zamanda işe yaramaz, toplum sırtına yük olan gibi olumsuz sıfatlarla anılmıştır. Yaşlılık bir bakıma deneyim, tecrübe ve bilgeliğin zirveye ulaştığı bir noktayken bir bakıma da biyopsikososyal kayıpların gerçekleştiği, ölüme en çok yaklaşılan evre olarak kabul görmüştür. Yaşlanma statükonun korunduğu, değişimin gerçekleşmesinin daha güç olduğu bir evredir. Dolayısıyla yaşlı bireylerin yeniliklere uyum sağlama süreci gençlere göre daha yavaş bir şekilde gerçekleşmektedir.

Dijital teknoloji, yaşlı bireylerin yaşamlarının ileri safhasında tanıştıkları, hayatlarına belirli başlı yenilikler eklemeyen bir süreç olarak karşımıza çıkmıştır. Yaşlı bireylerin bu yeniliklere uyum sağlamada birtakım güçlükler yaşadığı görülmüştür. Dijital teknoloji alanında gerçekleştirilen çalışmaların çoğunlukla genç bireylere yönelik olduğu yaşlı bireylerin dijital araçları kullanımına ilişkin ise sınırlı sayıda araştırma bulunduğu gözlemlenmiştir. Dolayısıyla yaşlı bireylerin dijital araç kullanımına ilişkin görüşlerinin keşfedilmesi, bu çerçevede sosyal hizmet uygulamalarının planlanması ve sosyal politikalara ışık tutulması önem teşkil etmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1.Yaşlılık

Yaşlılık olgusu için öne sürülen tanımlar sürekli bir biçimde gelişmekte ve farklı bir yapıya evrilmektedir. Yaşlılığın tüm otoritelerce kabul edilen ortak bir tanımı yapılamamaktadır (Konak ve Çiğdem, 2005: 25). Yaşlılık bireysel bir olgu olsa da yaşlanma evrensel bir olgudur (Kurt, 2008: 7; Müftüler, 2021: 6).

Yaşlılık; bebeklik, çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik gibi insan yaşamının evrelerinden bir tanesidir ve insan yaşamının son evresidir (Kaptan, 2013: 1; Birinci, 2020b: 60; Bulduk ve Say Şahin, 2020: 158; Müftüler, 2018: 59). Yaşlanma, insanın süreç içerisinde biyolojik, psikolojik ve sosyal işlevselliğinde önemli derecede değişikliklerle karşılaşmasına neden olmaktadır. Bu değişiklikler insanı bireysel ve toplumsal düzeyde etkilemektedir (Kooij vd., 2008: 366; Kutlu Dönmez vd., 2021: 11-18; Tuncay ve Tekin, 2021: 282). Yaşlılığı tüm boyutlarıyla irdeleyen disiplinin adı gerontolojidir. Bu disipline göre yaşlılık kronolojik, fizyolojik ve toplumsal yaşlanma biçimlerinde de ele alınmaktadır (Kılıç, 2020: 377).

Yaşlılık döneminin beraberinde getirdiği değişiklikler bireyin temel yaşam aktivitelerini sürdürmesinde engel teşkil ederek başkalarına bağımlılık geliştirmesine yol açabilmektedir. Bağımlı olma durumu bireyi psikolojik ve sosyal açılardan olumsuz yönde etkilemektedir (Tereci vd., 2016: 86). Toplumsal ve bireysel etkenler yaşlılığın sübjektif bir biçimde ele alınmasına neden olmaktadır. Toplumların refah seviyeleri, içinde yer alınan coğrafya, zaman dilimi ve yaşlı olup olmamakla ilgili bireysel değerlendirmeler sübjektif değerlendirmelerden birkaçı olarak karşımıza çıkmaktadır (Kurt, 2008: 7-9).

Yaşlılık çeşitli boyutlarda işlevsel kayıpların yaşandığı bir dönemdir. Ülkemizde ve dünyada sağlık ve teknoloji alanındaki gerçekleşen yenilikler yaşlı nüfus oranının artışıyla sonuçlanmıştır. Sanayi devrimi ile birlikte üretim kol gücünden makine gücüne geçmiş ve işgücü piyasasında kayda değer değişiklikler oluşmuştur. Bu gelişmelerin toplumsal açıdan

da birtakım sonuçları olmuştur. Önceden toplum az sayıda yaşlının bakıma duyduğu ihtiyacı hayırseverlik temelinde karşılarken köyden kente göçün hız kazanması ve geniş aile modelinden çekirdek aile modeline geçilmesiyle birlikte toplumlar artmakta olan ve gittikçe yalnızlaşan yaşlı nüfusuyla karşı karşıya kalmıştır.

1.2.Yaşlanma Kavramı

Yaşlanma, yaşam evrelerinin en sonunda yer alan doğal bir süreçtir. Bununla birlikte yaşlanmanın geciktirilmesi veya daha erken gerçekleşmesi de mümkündür. Dengesiz ve yetersiz beslenme, sigara-alkol gibi bağımlılık yapıcı maddelerin kullanımı, ruhsal sorunlar ve sosyoekonomik yetersizlikler gibi olgular yaşlanmanın daha erken gerçekleşmesine neden olmaktadır (Kılıç, 2020: 375). Dolayısıyla Yaşlılık kavramının algılanış biçimine bakıldığında zaman içerisinde farklılıkların oluştuğu gözlemlenmektedir (Birinci, 2020b: 56). Bu konuda kronolojik yaş genel bir çerçeve çizse de ergenlik döneminde bireylerin olduklarından daha yaşlı, yetişkinlik dönemi ve sonrasında ise bireylerin olduklarından daha genç hissettikleri sonucuna ulaşılmıştır (Diehl vd., 2014: 94).

Yaşlılığın başlangıç noktasını kalan yaşam süresi doğrultusunda belirleyen yaklaşıma göre, yaşlılık kalan yaşam süresinden belirli bir yıl önce başlamaktadır. Bu yaklaşım doğrultusunda her ülke geçmiş verilerini kullanarak ve sosyoekonomik değişkenlerini göz önünde bulundurarak yaşlılık evresinin başlangıcını hesaplamaktadır. Böylece her ülke kendi yaşlı nüfus oranını hesaplayabilmektedir (Sanderson ve Scherbov, 2008: 7-8). TÜİK (2022a) verilerine göre Türkiye’de erkekler için beklenen yaşam süresi 75,6 olurken, kadınlar için beklenen yaşam süresi 81,2 olmuştur. Yaşlılığın başlangıç noktasını kalan yaşam süresi doğrultusunda belirleyen yaklaşıma göre Türkiye’de yaşlılığın kalan yaşam süresinden 15 yıl önce başladığı varsayımında bulunulduğunda erkekler için yaşlılık 60,6 kadınlar için beklenen yaşlılık ise 66,2 yaşında başlamaktadır.

Dünyada son yıllarda doğurganlık oranlarında azalma gözlemlenmekte ve yaşlı nüfusu giderek artmaktadır. Bu durum gün geçtikçe yaşlı nüfus oranının artışına ve yaşlılık döneminin beraberinde getirdiği sorunların daha kapsamlı bir biçimde irdelenmesine neden olmuştur (Jabbari, 2020: 13). Ortalama yaşam süresinin uzayışı birtakım dezavantajları da

beraberinde getirmektedir. Yaşlılık dönemi ilerledikçe bireylerin sağlık hizmetlerine ve sosyal hizmetlere duyduğu ihtiyaç artmaktadır. Bu durum toplumların milli gelirlerinin daha büyük kısmını yaşlı bireylere kanallize etmesine neden olmaktadır. Yaşlı nüfus oranının süreç içerisinde daha da artacağı öngörülmektedir. Mevcut sigorta sistemlerinin bu durum karşısında hangi ölçüde sürdürülebileceği tartışılmaktadır. Yaşlanmanın getirdiği sorunlar gün geçtikçe toplum nezdinde daha görünür hale gelmektedir.

1.3.Yaşlılık Döneminin Boyutları

Tufan'a (2020: 19) göre gerontoloji yaşlanmanın fiziksel, ruhsal ve sosyal boyutlarını hem bireysel hem toplumsal bazda ele alan bir bilim dalıdır. İnsan ömrünün uzaması ve nüfusun yaş dağılımında gerçekleşen farklılıklar tarihsel süreçte hiç gündeme gelmeyen sorunlar ve fırsatların bu süreçte kritik öneme sahip olmasına neden olmuştur. Montaigne'de yaşlanma ile ilgili gözlemlerini ifade etmiştir. Montaigne (çev. 2020: 306) otuz yaş sonrasında fiziksel ve zihinsel olarak kayıplar yaşadığını dile getirmiştir. Ayrıca insanların otuz yaş sonrasında ziyade otuz yaş öncesinde gerçekleştirdiği eylemlerde daha başarılı sonuçlar ortaya koyduğunu gözlemlemiştir. Montaigne otuz yaş insan yaşamının orta noktası olarak kabul etmiştir. Montaigne yeni çağda insan ömrünün günümüze oranla daha düşük düzeyde olduğunu göz önünde bulundurarak bu şekilde bir tespitte bulunmuştur.

İnsanların yaşamdan tatmin olması kişisel alanda özgür oluşu ve kamusal alanda katılım sağlayabilmesiyle mümkün olmaktadır. Yaşlılık dönemi itibariyle sosyal bağlarda kopmaların oluşu, ekonomik olarak kayıp yaşanması ve fiziksel olarak gerilemelerle karşılaşılması yaşlıların bağımsızlıklarını ve katılım sağladıkları platformları yitirmelerine yol açabilmektedir. Yaşlıların bu kayıplara rağmen iyi oluşları bilgece davranışları ve yaşam enerjilerini muhafaza etmeleriyle sürdürülebilmektedir (Arun, 2008: 315-316).

Yaşlılıkla ilgili iki prototip karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki, gençlik yıllarına hasret duyan, geçmişte yaptığı ve yapmadıkları için sitem eden, mevcut koşullardan sürekli şikayetçi olan, hayattan elini ayağını çeken bir yaşlılık dönemi sürdürmektedir. Diğeri ise kendisiyle ve çevresiyle barışık olan, bilgi ve deneyimlerini çevresiyle paylaşan, hayat

amacı doğrultusunda gayret göstermeye devam eden ve kayıplarını kabullenen bir prototiptir. Bakıldığında yaşlılığı diğer gelişim aşamalarından bağımsız bir biçimde değerlendirmek sağlıklı sonuçlar elde edilmesinde engel teşkil etmektedir. Yaşlılık, doğumla başlayan bebeklik, çocukluk, ergenlik, yetişkinlik dönemiyle devam eden ve bu süreçte gerçekleşen yaşantılar sonucunda oluşan bir olgudur. Dolayısıyla kalıplaşmış olan duygu, düşünce ve davranış denklemi yaşlılık döneminde de sürdürülmektedir. Yaşlılıkta iyilik halinin sağlanmasının ön koşulu yaşlanma öncesinde kaliteli bir yaşam biçiminin oluşturulmasıdır.

Yaşlılık geçmişten günümüze farklı anlamları içerisinde barındırmıştır. Günümüzde yaşlılığın birçok katmanı olduğu görülmektedir. Bu bölümde yaşlılık kronolojik, fiziksel, psikolojik, manevi, bilişsel, sosyal ve ekonomik boyutlarıyla değerlendirilecektir.

1.3.1.Kronolojik Yaşlanma

Kronolojik yaşlanma, bireyin doğumundan sonra geçen zaman dilimini esas almaktadır (Kaptan, 2013: 1; Aslan ve Hocaoglu, 2017: 53; Hamczyk vd., 2020: 919; Jabbari, 2020: 9) ve ana unsuru takvim yaşıdır (Koldaş, 2017: 1). Yaşlanma olgusunu sınıflandırmada en çok kronolojik yaş kullanılmıştır. Ancak kronolojik yaş yaşlılığı anlamlandırmada tek başına yeterli olmamıştır. Bu aşamada yaşlılığın sübjektif bir yapıda olduğu fark edilmiştir (Kotter-Grühn vd., 2016: 86). Kronolojik yaş insanların sınıflandırılmasında genel bir çerçeve sunsa da bireysel farklılıkları göz ardı etmektedir.

Kronolojik yaş yaşlılıkla ilgili kayda değer bulgular sunmaktadır. Ancak yaşlı olup olmama durumunu belirli bir yaşa göre değerlendirmek, yanlış sonuçlara ulaşılmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla yaşlanma deneyimi üzerinde etkili olan birçok faktör bulunmaktadır (Kalaycı, 2022: 13). Bireylerin benzer hızla yaşlanmadığının gözlemlenmesi biyolojik yaşlanma kavramını ortaya çıkarmıştır. Biyolojik yaşlanma süreç içerisinde meydana gelen vücut fonksiyonlarındaki gerilemelere karşılık gelmektedir. Yaşlı oranının giderek yükseldiği dünyada biyolojik yaşlanmayı kontrol eden etkenlerin tanımlanması, sağlık hizmetlerinin ve sosyal hizmetlerin yükünü azaltmak adına önem arz etmektedir (Hamczyk vd., 2020: 919-920).

1.3.2.Biyolojik (Fizyolojik) Yaşlanma

Yaşlanma birden fazla kronik rahatsızlığın bulunduğu, çoklu sayıda ilaç kullanımının yaygınlaştığı, özbakım becerilerinin gerilediği, doku ve organlarda fonksiyonel gerilemelerin gözlemlendiği, psikomotor becerilerinde yavaşlamayla birlikte temel yaşam aktivitelerinde kısıtlılığın yaşandığı, ev içi ve ev dışı kazaların arttığı, enfeksiyonların daha sık ve daha ciddi bir biçimde gerçekleştiği bir dönemdir (Aydoğan vd., 2011: 2).

Yaşlanma hücrelerle birlikte organların da dahil olduğu tüm sistemlerde işlevsel kayıpların giderek artması olup, canlı ve organizmalarda zaman içerisinde oluşan kayıpların toplamıdır (Özkayar ve Arıoğlu, 2007: 18). Yaşlanma fizyolojik açıdan olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Yaşlılık döneminde hareketsiz bir yaşam biçimine sahip olmak olumsuz etkenleri hızlandırıp düşme riskini arttırmaktadır. Düşme, ciddi yaralanmalara neden olup bireyin yatağa bağımlı hale gelmesine hatta ölmesine bile neden olabilmektedir. Düşme, toplumsal perspektifte ise maddi kayıplara neden olmaktadır. Bununla birlikte fiziksel aktiviteler rutin haline geldiğinde düşme riski azalmakta ve yaşlılıkta karşılaşılan olumsuz göstergeler en alt düzeye indirgenebilmektedir (Avcı ve Avcı, 2021: 59-60).

Yaşlanmayla birlikte dış görünüşte birtakım değişiklikler oluşur. Saçlar inceler, beyazlaşır ve dökülür. Tırnaklar kalınlaşır, sertleşir ve daha hassas hale gelir. Ciltte kırışıklık, soluklaşma, kırıma gözlemlenir ve muhtemelen oluşabilecek yaraların iyileşmesi daha uzun zaman alır. Yaşlanma döneminde duyu organlarının da işlevselliğinde birtakım değişiklikler görülmektedir. Tat ve koku kaybı yaşanır. Gözün hassasiyeti artar, ileri derecede görme bozukluğu yaşlıların yarısından fazlasının karşılaştığı bir durumdur ve renklerin ayırt edilmesinde güçlük yaşanır. İşitme kaybı sonrasında bazı sesler duyulmayabilir, yanlış duyulabilir ve söylenenler yanlış anlaşılabilir (Chalise, 2019: 9-10).

1.3.3.Psikolojik Yaşlanma

Psikolojik yaşlanma, zekâ, bellek, duygu vb. alanlarda işlevsel kayıpların gerçekleştiği; geçmişe özlem, geleceğe yönelik endişe duyma, bazen de önceden gerçekleştirilemeyen hedefler ve başarısızlıklar için üzülmeye şeklinde etkisini

hissettirmektedir (Kaptan, 2013: 2). Psikolojik yaşlanma, hayat deneyiminin çoğalmasıyla beraber kişinin davranışlarında ve uyum becerisinde değişikliklerin oluşmasıdır. Yaşlanma yolculuğunda, bilişsel ve duygusal olgunlaşma gerçekleşirken, süreç içerisinde yaşlanmanın getirdiği fizyolojik ve psikolojik işlevsel değişiklikler bireyin ruhsal sorunlar yaşamasına yol açmaktadır (Gz ve Meral, 2018: 5).

Yaşlı birey yaşantılarını hatırlamada zorlanmaktadır ve olaylara karşı reaksiyon göstermesi daha uzun sürmektedir. İşitme ve görme kaybına sahipse etkileşim kurmakta güçlük çekmektedir. Ayrıca aşırı ilaç kullanımı, depresyon, hastalık ve stres nedenleriyle öğrenme ve hafıza işlevleri zedelenebilmektedir (Chalise, 2019: 10). Dolayısıyla psikolojik yaşlanma kişiyi bilişsel, fiziksel ve sosyal açılardan da etkilemektedir.

Yaşlılık, bireyin kendilik algısı ve toplumun talepleri doğrultusunda şekillenen bir süreçtir. Bu süreçte birey fiziksel ve bilişsel yetilerde birtakım kayıplar yaşamaktadır. Birey yaşadığı fonksiyonel ve sosyal kayıplar neticesinde psikolojik açıdan olumsuz etkilenmekte ve bu sürece uyum sağlamada güçlük yaşamaktadır (Akdemir vd., 2007: 218; z, 2002: 22).

Yetişkinlik döneminde birey bakım veren rolünü üstlenerek diğer insanların ihtiyaçlarına karşılık vermektedir. Yaşlılık döneminin beraberinde getirdiği kayıplar sonrasında ise kişi kendi kendine bile yetmekte zorlanmaktadır. Bu zaman diliminde başkasına muhtaç olma düşüncesi kimi yaşlılar tarafından utanç ve suçluluk gibi duyguları tetiklerken kimileri açısından da doğal bir durum olarak kabul edilmekte ve hoşgörüyle karşılanmaktadır (Yerli, 2017: 1284).

1.3.4. Maneviyat ve Yaşlanma

Sanılanın aksine yaşlılık döneminde maneviyat bütünüyle değişime uğramamaktadır. Yaşi kaç olursa olsun insanlar yaşamda bir anlam, amaç, benlik, kimlik ve bağlantı kurma isteğinde bulunmaktadır. Fakat yaşlılık döneminde yakınların kaybı, gün geçtikçe lme daha da yaklaşmanın düşüncesi gibi yaşlanmaya özel deneyimler maneviyat yapısında birtakım değişiklikler oluşturmaktadır (Mathews, 2017: 105).

Bazı insanlar, etki alanı dışında olan durumları kontrol etmeye uğraşmak yerine kendi manevi kaynaklarını kullanırlar ve etki alanı dışındaki durumlara karşı bir kabulleniş gösterirler. Yaşlı bireyler, ölümü daha yakından algılamakta ve yorumlama ihtiyacı hissetmektedir. Bu süreçte insanların birçoğu dış çevre üzerinde etkili olmaya ve dünyaya sıkı sıkı bağlanmaya çalışırken bir kısmı iç dünyasında taşıdığı dini veya manevi inançlarla ruhsal dengenliğe ulaşmayı arzulamaktadır (Koenig, 2002: 20-21). Bireysel ve toplumsal bazda ölüm hiçbir zaman yüzeysel bir olgu olarak kabul edilmemiştir. Çünkü ölüm yalnızca biyolojik boyutu olan bir hadise değildir. Ölüm süreç içerisinde gelişip dönüşebilen, eylemler, seremoniler ve inançlarla birlikte sosyokültürel bir hadisedir (Say Şahin ve Bulduk, 2020: 317).

Maneviyat, çok boyutlu bir kavram olmasına rağmen araştırmalar da din ve maneviyat kavramlarının birbirinden bağımsız kavramlar olarak ele alındığı, yazarların kendi dini görüşünü okurlarına dayatmaya çalıştığı, maneviyatla ilgili düşünceler arasındaki küçük farklılıkların kutuplaşmaya yol açtığı görülmektedir. İnanç boyutunda küçük farklılıkların vurgulanması yerine hizmet kitlesinin yararının ön planda tutulması ve maneviyata dayalı uygulamalarda ortak bir zeminde buluşmak önem arz etmektedir. Maneviyat temelli uygulamalar yaşlılar için ruhsal bunalımlar ve ölüm korkusu gibi konularda yaşlı bakım verenleri içinse stres azaltmada yardımcı olmaktadır (Lavretsky, 2010: 750).

1.3.5.Bilişsel Yaşlanma

Bellek kısa ya da uzun süre önce zihninizde depolanan bilgi parçalarının bilinçli ya da bilinçdışı bir biçimde hatırlanmasıdır. Saniye ya da dakika bazında geçen bilgiler kısa süreli bellekte depolanmaktadır. Uzun süreli belleğin işlevselliğinde aşamalı ve ilerleyen kayıplar yaşanması alzheimer hastalığına yol açmaktadır (Brickman ve Stern, 2009: 175). Bazı yaşlılar günlük yaşam aktivitelerini sekteye uğratmayacak kadar hafif düzeyde bilişsel kayıplarla karşılaşırken bazıları da kayıpların ağır düzeyde yaşandığı alzheimer hastalığıyla karşılaşmaktadır (Ünal, 2012).

Normal bir yaşlanma döneminde hafıza aşamalı olarak zayıflar, işlem hızı azalır ve muhakeme becerisi geriler. Sözcük dağarcığı gibi birtakım bilişsel beceriler beynin yaşlanmasına karşı direnç gösterir hatta yaşla birlikte geliştiği de görülmektedir (Harada vd., 2013: 738). Normal bir yaşlanma döneminde meydana gelen bilişsel değişiklikler hafif düzeydedir ve temel yaşam becerilerinin sergilenmesinde engel teşkil etmemektedir. Demans ise bilişsel düzeyde ciddi derecede işlevsel kayıplara yol a maktadırdır. Bu kayıplar, kişinin hafıza, konuşma, anlama, hesaplama, muhakeme etme, analitik düşünme gibi fonksiyonlarında etkisini göstermektedir (Koku ve Ergün, 2016: 9).

1.3.6.Sosyal Yaşlanma

Yaşlanma döneminde bakım ihtiya ı, sağlık, beslenme, barınma, ekonomi, yoksulluk, ihmal, istismar, çevreye uyum sağlama vb. pek çok sayıda sosyal sorun ile karşılaşılmaktadır (Kutlu Dönmez vd., 2021: 19). İhmal ve istismar istatistiklerde görünür olmasa da nerdeyse toplumların hepsinde yaşlıların hem toplumsal hem de özel yaşamlarında karşılaştıkları önemli sosyal sorunlardan bir tanesidir (Say şahin vd., 2021: 148).

Yaşlılık toplum nezdinde ekonomik ve sağlık boyutlarıyla bir yük olarak görülmektedir. Toplum yaşlıların çalışma hayatından uzaklaşıp, pasif bir yaşam stiline geçmesini beklemektedir. Bu beklentiler aktif bir yaşlanma döneminin gerçekleştirilmesini olanaksız kılmaktadır (Buz ve Beydili, 2015: 557). Bireysel boyutuyla ele alındığında ise yaşlılık kişilik özelliklerinin ve sosyal bağların şekillendirdiği, her bireyin kendi biricikliği çerçevesinde anlamlandırdığı ve zaman zaman toplumsal beklentilerin dışına çıkararak aktif bir yaşantıya dönüşebilen bir süreçtir (İ li, 2010: 3).

Yaşlılık döneminde, eş ya da yakın arkadaşların kaybı ve kaybı yaşanan kişinin yerini dolduracak mekanizmalara sahip olunmaması kişiyi yalnızlaşmaya ve topumdan izole olmaya itebilmektedir. Ek olarak yaşlılık döneminde karşılaşılan işitme kaybı ve kalp rahatsızlığı gibi fiziksel sorunlar kişileri kuşkuculuğa ve ruhsal bunalıma sürükleyebilmektedir (Koç, 2002: 287-288).

Sosyal yaşlanma, insanın toplum içindeki rol, statü ve umutlarının dönüşüm yaşamasıdır. Yaşlanma, insanın toplumsal statüsünde ve bu statüye bağlı kendisinden beklenen davranışlarda farklılıklara yol açmaktadır ve birey genellikle statü kaybıyla karşılaşmaktadır. İstihdam içerisinde yer alan insanlar için en önemli değişimlerden bir tanesi emeklilik sürecidir. Emekliliğin toplum nezdinde kabul gören zaman diliminden daha erken ya da daha geç gerçekleşmesi de bireyin ruh sağlığında derin tahribatlara yol açabilmektedir (Güz ve Meral, 2018: 6-7).

Birey iş yaşamı çerçevesinde çalışmak için psikolojik ve fiziksel yeterlilikleri sağlıyorsa ve üretmeye devam etme arzusuna sahipse erken emekli olmak kendisi için sancılı bir sürece dönüşmektedir. Nitekim emeklilik boş zamanın artışta olacağı yeni bir süreçtir ve bu sürece hazır olmayan bireyler için emeklilik yıkımla sonuçlanabilmektedir (Gönüllü Taşkesen, 2017: 106). Emeklilik kaçınılmaz olduğunda ise birey kaybettiği statü neticesinde özdeğerlerinde düşüş yaşamakta ve kendisini bir boşluk içerisinde bulmaktadır. Bu safhada yaşlılar kendilerini zihinsel olarak meşgul ettiği ölçüde işe yararlık hissini elde etmekte ve değerli olduğu algısını oluşturmaktadır (Yerli, 2017: 1283). Çünkü yaşlı bireyler keyif aldığı aktivitelerle boş zamanlarını değerlendirdiğinde mental sağlığı da gelişim göstermektedir. Nitekim beyine giden sürekli uyarıcılar sayesinde zihin aktif olmakta ve işlevselliğini korumaktadır (Özdemir, 2019: 285-286).

1.3.7.Ekonomik Yaşlanma

Sosyal yaşlanma, bireyin yaşamına yıllar kattığı esnada toplumdaki rol ve statüsünde değişiklikler oluşmasıdır. Sosyal yaşlanma sürecinde ekonomik ve sosyal rezervlerde kayıpların yaşanması mümkün olmaktadır (Birinci, 2020b: 67). Ekonomik yaşlanma ise emeklilik sürecine geçilmesiyle ve gelir kaynaklarındaki değişimlerle birlikte var olan statü de ve yaşam biçiminde farklılıkların meydana gelmesidir (C. Köroğlu ve M. Köroğlu, 2015: 814).

Dünyada yaşlı nüfus oranının artışı bir taraftan genç nesle yansıtılan ekonomik yükün artmasına ve iş gücü piyasasının daralmasına neden olurken bir taraftan da yaşlılara

yönelik hizmetlere duyulan ihtiyacı arttırmakta ve yeni iş kollarının gelişimine katkıda bulunmaktadır (Demirbilek ve Öktem Özgür, 2017: 15).

Yaşlılıkta ekonomik olarak katkı sunan farklı kaynaklar olsa da emeklilik maddi açıdan en önemli kaynaktır. Tufan vd. (2019: 4-5) tarafından yapılan çalışmada erkeklerin %56,6'sının kadınlarında yalnız %11,5'inin emekli aylığı aldığı sonucun ulaşılmıştır. Yaşlı kadınlar yaşlı erkeklere göre ekonomik açıdan daha yüksek oranda ekonomik bağımlıdır. Bir başka deyişle yaşlı yoksulluğu cinsiyet perspektifinde kadınlar üzerinde daha yoğun gözlemlenmektedir. Yoksul yaşlılar, sağlık hizmetlerinden yeterince faydalanamamakta, elverişsiz çevresel koşullarda yaşamakta ve belirli hastalıklara daha sık yakalanmaktadır (Ak ve Közleme, 2017: 201). Yaşlılıkta yoksulluk bireysel bazda problemler oluştururken, yaşlılık yoksulluğu toplumsal bazda sorunlar yol açmaktadır (Tufan vd., 2019: 2). Dolayısıyla yoksulluk hem bireysel hem de toplumsal sonuçları olan bir sorundur.

1.4.Sosyal Hizmet ve Yaşlanma

Sosyal hizmet üzerine farklı tanımlar geliştirilmiş olsa da bu tanımlardan en çok kabul göreni, Uluslararası Sosyal Hizmet Uzmanları Federasyonu (IFSW) ve Uluslararası Sosyal Hizmet Okulları Birliği (IASSW) tarafından ortak biçimde 2014'de revize edilen tanımdır: “Sosyal hizmet, sosyal değişimi, kalkınmayı ve sosyal uyumu sağlayan, insanları güçlendiren ve bağımsızlaşmasını destekleyen uygulama temelli bir meslek ve akademik disiplindir. Sosyal hizmet, sosyal adalet, insan hakları, ortak sorumluluk ve farklılıklara saygı ilkelerini merkezine alır. Sosyal hizmet teorileri, beşerî bilimler, sosyal bilimler ve yerel bilgiler ile desteklenen sosyal hizmet, yaşam zorluklarına karşı mücadele etmek ve iyilik halini geliştirmek için insanlarla ve yapılarla çalışır. Bu sosyal hizmet tanımı ulusal ve/veya bölgesel düzeyde geliştirilebilir” (IFSW, 2023).

Cılga'ya (2017: 137) göre sosyal hizmet, makro düzeyde; ekonomik, sosyal, kültürel ve politik kaynakların bireyler arasında hakça, eşit ve adil olarak paylaşılması, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin birey ve toplum faydası doğrultusunda kullanılması, sosyal bağlamda yeni teknoloji ve buluşların geliştirilmesi, kuruluşların oluşturulması, hizmetlerinin yapılandırılması ve faydalanma koşullarının belirlenmesi için genel strateji,

politika, plan, program ve proje geliştirmeye yönelmektedir. Sosyal hizmet mikro düzeyde; toplumun bütününde, farklı toplumsal statü, durum içinde yer alan, farklı yerleşim birimlerinde, çevrede, bölgede ve şartlarda değişik gelişme sorunlarıyla dip dibe olan bireylere, gruplara ve topluma yaşadıkları koşullar içinde sosyal örgütler aracılığıyla uygun hizmet programları ve projeleri ile yardımcı olmaktadır.

Mevcut tanımlar doğrultusunda sosyal hizmet, mikro mezzo ve makro düzeyde sosyal sorunlara çözüm üretmeye çalışan, sosyal risk içerisinde yer alan dezavantajlı gruplara hizmet sunan, teori ve pratiği harmanlayan, bir meslek ve bilim dalı olarak tanımlanabilir. Sosyal hizmet mesleğinin uygulayıcıları sosyal alışmacılardır. Tuncay ve Tekin'e (2021: 2) göre sosyal çalışmacı; birey, aile, grup ve toplumun sorun çözme ve sorunlarla baş etme kapasitesini geliştirerek psikososyal işlevselliğin arttırılması; bireylerin güçlendirilmesi ve bağımsız hale gelmesi, sosyal değişimin desteklenmesi; sosyal politika ve programların bireylerin ihtiyaçlarının karşılanması gayesiyle tasarlanması ve uygulanmasının sağlanması için sosyal hizmet teorilerinden faydalanarak mesleki faaliyet gerçekleştirmektedir.

Sosyal alışmacılar, evsizler, yoksullar, madde bağımlıları, göçmenler, şiddete uğrayanlar, LGBTİ'ler, suça sürüklenen ocuklar, (Buz ve Akçay, 2015: 151) kadınlar, aileler, akran zorbalığına maruz kalan çocuklar, engelliler ve yaşlılar gibi birçok müracaatçı kitlesinin psikososyal işlevselliğini arttırmak için uygulamada bulunmaktadır.

İnsanlar içinde yer aldıkları aile, yaşanılan evre, okul ve iş gibi sistemlerde birtakım sosyal risklerle karşılaşmaktadır. Sosyal alışmacılar, işlevselliğini kaybeden sistemler karşısında, çevresi içinde birey yaklaşımını kullanarak, çalışmayan sistemlerin işlevselliğini geri kazanması adına uygulamada bulunur ya da bireyi sosyal risklerin daha az olduğu yeni bir sisteme aktararak korumaktadır. Bu sayede psikososyal işlevselliğini kaybetmiş bireyin üretken, bağımsız ve güçlendirilmiş bir bireye dönüşmesi amaçlanmaktadır.

Dünya'da ve Türkiye de eğitim düzeyi daha yüksek olan yaşlı nüfus kitlesinin ortaya çıkışı, daha fazla ve kaliteli sağlık hizmeti, daha kapsayıcı ve uzun zamanlı sosyal

güvenlik haklarının talep edilmesine sebep olacaktır. Nitekim bu durum Kuzey Amerika’da ve Avrupa da görülmeye başlanmıştır (Çilingiroğlu ve Demirel, 2004: 226). Gelişmiş ülkeler, olası riskleri önceden sezip yaşlılar adına sosyal güvenlik ve sosyal hizmet alanlarında uygulamalar geliştirerek yaşlının sosyal refahını muhafaza ederken, Türkiye ve diğer gelişmekte olan ülkeler demografik yaşlanma süreci ile paralel bir hızda çözüm üretememiştir (Danış, 2009: 68). Böylece Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde yaşlıların hak arayışının ve hizmet talebinin gelecek yıllarda daha yoğun bir biçimde hissedileceği ve yaşlılık alanında sosyal politika geliştirilmesinin bir mecburiyet haline geleceği ön görülmektedir.

Sağlık ve teknoloji alanında yaşanan gelişmelerle birlikte ortalama yaşam ömrü uzamış ve yaşlıların ihtiyaç duyduğu hizmetler gökkuşağı misali çeşitlilik göstermiştir. Artan yaşlı nüfusla birlikte farklı kuşakların bir arada yaşamaya başladığı görülmüştür. Bu durum bir taraftan bilgi ve deneyimlerin paylaşılmasına katkı sunarken bir taraftan da kuşak çatışmalarının yaşanmasına neden olmuştur (Sevim, 2020: 324). Yaşama yıllar katmak, yıllara yaşam katılmadığı sürece tek başına bir değer atfetmemiştir. Yaşlılık, bir kenara çekilip, toplumdan izole olunan ve ölümün gelmesini beklenen bir dönem olduğunda uzun ömürlü olmak anlamını yitirmiştir. Bu doğrultuda sağlıklı ve başarılı yaşlanma için bilimsel arayışlar içine girilmiştir.

Yaşlılıkla birlikte artan hastalıklar ve sağlık harcamaları yaşlıyı ekonomik açıdan yıpratmaktadır. Bu durum yaşlının psikososyal ve ekonomik risklerle karşılaşmasına neden olmaktadır. Bazı yaşlılar ekonomik açıdan yoksunluk yaşadığı için geniş aile içinde yaşama mecburiyetinde kalmaktadır. Diğer taraftan ekonomik açıdan refaha kavuşmuş yaşlı yakınları tarafından ekonomik istismara uğrayabilmektedir. Torun bakımı ve evle alakalı işlere yardımcı olarak ilgi ve onay ihtiyacını karşılayan yaşlılarda bulunmaktadır (Zubaroğlu Yanardağ, 2019: 37). Zenginlik ya da yoksulluk ekonomik açıdan iki zıt uç gibi görünse de yaşlılar için birtakım sorunların yaşanmasına yol açabilmektedir. Görüldüğü üzere, ekonomik sıkıntılar yaşayan yaşlılar yalnız yaşamayı arzulasa da yakınlarıyla birlikte yaşamak mecburiyetinde kalmaktadır. Ekonomik açıdan iyi durumda olan yaşlılar ise yakınları tarafından ekonomik istismara uğrama riskinden dolayı yalnızlığı tercih

edebilmektedir ancak yalnızlık bazen tehlikeye daha açık hale gelinmesine de neden olmaktadır.

Yoksulluk yaşlılar için önemli sorunlara yol açmaktadır. Nitekim yoksul yaşlılar, barınma, beslenme, sağlık ve giyim gibi en temel ihtiyaçları dahi karşılamakta zorlanmaktadır. Yoksul yaşlılar, sosyal ve kültürel faaliyetlere katılma, üretken faaliyetlerde bulunma ve toplumla kaynaşma gibi unsurlar için yeterli gelire sahip değildir. Dolayısıyla, yoksul yaşlılar için yalnız kalmak bir seçenek değil mecburiyet haline gelmektedir (Danış, 2009: 78). Toplumda yaşlı nüfus oranının giderek artışı, yaşlı yoksulluğunun derinleşmesine neden olmaktadır. Kalabalık yaşlı nüfusun üretime katılması ve toplumsal kalkınmanın sağlanmasında rol almasıyla yaşlı yoksulluğunun büyük oranda aşılacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda Türkiye’de yaşlı bireylere sunulan sosyal hizmetlerin niteliği, çeşitliliği, ulaşılabilirliği ve hizmetlerin sunuş biçimi, sunulan hizmetlerin faydalı olması bakımından önem arz etmektedir (Yücel, 2020: 23). İnsan ömrünün uzayışı sağlık ve sosyal hizmet harcamalarının artışına sebep olmaktadır. Gelişmiş ülkelerde yaşlılar refah düzeyi açısından önemli kayıplar yaşamasa da Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde emeklilikle birlikte yaşlılar ciddi ölçüde gelir kaybı yaşamaktadır. Gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde yoksulluk yaşlılar için ciddi bir sorun haline gelmektedir.

Sosyal çalışmacılar, yaşlanma süreci ile birlikte meydana gelen sosyal değişimleri incelemeye devam eder. Bu durmaksızın devam eden bir süreçtir. Sosyal çalışmacıların, yaşlının hayatında ve ilişkilerinde gerçekleşen değişikliklere uyum sağlamaya yardımcı olmasında kritik bir rolü vardır (Adams vd., 2015: 183). Bakıldığında yaşlı nüfusun bölgesel ve küresel düzeyde hızla artması, sosyal çalışmacıların önemli bir kısmının yaşlı bireyler ve ailesi ile bağlantı kurmak zorunda olacağı manasına gelmektedir (Birinci, 2020a: 3736). Bu açıdan birçok alanda sosyal çalışmacılar yaşlı bireylerle mesleki uygulama yürütebilmektedir (Lotfi, 2020: 1415). Bu alanlar; hastaneler, gündüz bakım merkezleri, huzurevi, yaşlı bakım ve rehabilitasyon merkezleri ve ev ortamı olarak sıralanmaktadır (Birinci, 2020a: 3736; Birinci, 2021: 8).

Yaşlılar bazı olayların hayat koşulları üzerinde değişiklikler oluşturmaları sonrasında yeni koşullara uyum sağlamada güçlük yaşamaktadır. Bu noktada sosyal çalışmacı, mikro düzeyde yaşlının kendisiyle ve ailesiyle çalışarak; mezzo düzeyde arkadaşlarıyla ve gruplarla çalışarak yaşlının yeni hayat koşullarına uyum sağlamasına eşlik etmektedir (Zubaroğlu Yanardağ ve Lotfi, 2021: 18). Yaşlının sorun yaşadığı alanlardan bir tanesi de ayrımcılığa maruz kalmasıdır. Sosyal çalışmacılar, ayrımcılığa maruz kalmış yaşlıyla çalıştığı gibi ayrımcılık hususunda bilgi düzeyini arttıracak faaliyetlerde de bulunmaktadır. Ek olarak, yaşlılık alanında rol alan sivil toplum kuruluşlarıyla ortaklık geliştirerek yaşlıların ihtiyaçlarına çözüm sunacak uygulamalar ve sosyal politikalar geliştirilmesinde rol oynamaktadır (Birinci, 2021: 9).

Sosyal çalışmacılar, yaşlı müracaatçılarla çalışırken öznel ve nesnel faktörlerin etkisiyle tükenmişlik yaşayabilmektedir. Yaşlılar, sosyal, zihinsel ve fiziksel engellerle birlikte kronik rahatsızlıklarla da karşılaşmaktadır. Birçoğunun tedavi ile birlikte iyileşmesi mümkün olsa da bazen rahatsızlıkların ilerlemesi hatta ölümle sonuçlanması da mümkündür. Sosyal çalışmacılar için acı çeken ve birçok kayıp yaşayan yaşlıyla çalışmak zorlayıcı olabilmektedir. Yaşlı bireylerle çalışan sosyal çalışmacılar, bir taraftan müracaatçısının olumsuz duygularıyla temas ederken bir taraftan da kendi yaşlanmasının sonuçlarıyla temas etmektedir. Öyle ki yaşlıyla çalışma gelecekte bir gün kendinin temas edeceği sorunlarla her gün karşılaşmak manasına gelmektedir. Yaşlılarla sosyal hizmet yasa, ilerleyen hastalıklarla ve ölümle yüzleşmeyi gerektirmektedir (Carrilio ve Eisenberg, 1984: 308).

Gerontolojik sosyal hizmet, insan hakları ve sosyal adalet zemininde mikro, mezzo ve makro düzeyde faaliyet göstermektedir. Gerontolojik sosyal hizmet; yaşlıların yaşlılık dönemine hazırlanması, karşılaştıkları sorunların minimum seviyeye indirgenmesi, psikososyal açıdan güçlendirilmesi, topluma entegre olması ve sosyal işlevselliklerinin artırılması gibi gayeler doğrultusunda faaliyet yürütmektedir (Apak, 2019: 70). Gerontolojik sosyal hizmet, yaşlı bireylerin ihtiyaçlarının tespitinde ve gereksinim duyulan hizmetlere ulaşılmasında rol oynamaktadır. Yaşlı bireylerin işlevselliklerinin artırılması, olabildiğince bağımsız bir biçimde yaşamaları ve ailelerin desteklenmesi temel

amaçlardandır. Yaşlılık döneminde, yakınların kaybı ve uzun süreli bakım ihtiyacının duyulması gibi kriz anları ortaya çıkmaktadır. Sosyal çalışmacılar kriz anlarında mevcut durumu biyopsikososyal yönleriyle detaylı olarak incelemektedir ve yas sürecinde aile üyelerine yönelik destekleyici rollerde üstlenmektedir (Mellor ve Lindeman, 1999: 3; Birinci, 2020a: 3741-3742). Yaşlılığın çok boyutlu sorunları barındırması çözüm mekanizmalarının geliştirilmesinde multidisipliner bir çalışmaya ihtiyaç duyulmasına neden olmaktadır. Bu doğrultuda sosyal hizmet disipliniyle birlikte gerontoloji, psikoloji, sosyoloji, tıp, ekonomi gibi bilim dallarının ortaklaşa bir çalışma yürütmesi önem arz etmektedir (Alptekin, 2011: 8).

İnsanlık yakın geçmişte yaşam seyri üzerinde ciddi derecede etkili olan ve bir krize dönüşen COVID-19 salgınıyla karşı karşıya gelmiştir. COVID-19 öncelikle ekonomi, siyaset, sağlık ve eğitim başta olmak pek çok alanda etkisini gösteren küresel bir salgın olmuştur. COVID-19'un ileri yaşlılıkla birlikte gelişen kronik hastalıklar ve bağışıklık sistemindeki gerilemeler nedeniyle yaşlılar üzerinde daha etkili olduğu ve daha ölümcül olduğu ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda pek çok ülke yaşlıların sağlığını korumak amacıyla birtakım tedbirler almıştır. Ancak yaşlıların fiziksel sağlığını korumak adına alınan önlemler yaşlıların ruh sağlığında derin yaralar açmıştır (Kutlu Dönmez ve Say Şahin, 2022: 185). ABD'de bakıcıların yaklaşık üçte birini yaşlılar oluşturmaktadır. COVID-19 döneminde sosyal mesafe kuralları nedeniyle olağan büyükanne ve büyükbaba rolleri değişmiştir. Ancak birçoğu için çocuk bakımı rolü devam etmiştir, üstelik uzaktan eğitim ve sürekli aile ile birlikte yaşama durumu bakım rollerini daha zorlayıcı hale getirmiştir. Sosyal çalışmacılar salgın anında yaşlı nüfusun heterojen yapısını ön plana alıp, yaşlıların işçi, gönüllü, bakıcı ve toplumun bir ferdi olarak katkılarına dikkat çekmiştir. Dolayısıyla yaşlılıkla ilgili kalıp yargılardan kaçınarak, soyut ve somut katkıların yok sayılmaması için çalışmalar yürütülmüştür (Swinford vd., 2020: 3-4).

Geldiğimiz noktada COVID-19'a karşı bağışıklık kazandıran aşılarda geliştirilmesi ve aşılarda ulaşılabilirliğinin artırılmasıyla salgın durma noktasına gelmiş ve yaşam seyri normale dönmüştür. Ancak salgının yaşlılarda oluşturduğu ruhsal ve sosyal sorunların hangi ölçüde etkisini yitirdiği bilinmemektedir. Psikososyal desteğe ihtiyaç duyan yaşlıların

tespit edilmesi ve gerekli mesleki çalışmaların yürütülmesi adına sahada daha çok sosyal çalışmacılara ihtiyaç duyulmaktadır.

Gerontolojik sosyal hizmet, güçlendirme ve güçler yaklaşımını temel alarak yaşlı sorunlarının olağandışı görünmesi yerine normalleştirilmesi yönünde çabalamaktadır. Sosyal çalışmacılar, çeşitli sosyal politikaları fayda-zarar denkleminde eleştirel bir şekilde değerlendirmektedir. Örneğin çeşitli sosyal riskler sonucunda ekonomik zorluklar yaşayan bir yaşlı profilini değerlendirelim. Yaşlı sadece yoksul ve yalnız olmasıyla nitelendirildiğinde politikacılar sorunu yalnızca ekonomik teşviklerle çözmeye çalışmaktadır. Sosyal çalışmacılar ve müracaatçıları ise ihtiyaçları etkili bir biçimde sunmanın yollarını bulmalıdır. Böylece güçlü yönlerin gün ışığına çıkması için yeterli kaynaklar sağlanacaktır (Chapin ve Cox, 2002: 177). Yaşlı olmak tümüyle bir sorun olarak değerlendirildiğinde çözüm mekanizmaları da kişileri pasif bir yaşlanma dönemi sürdürmeye itecek şekilde belirlenmektedir. Oysa gerontolojik sosyal hizmet, yaşlılık döneminin getirilerini olağan kabul etmekte ve kişinin güçlü yönlerinin var olduğunu savunmaktadır. Sosyal çalışmacı, kişinin potansiyel enerjisini sömüren etkenleri saptamakta ve biyopsikososyal iyilik hali sağlanması adına mesleki uygulamalar yürütmektedir.

Yaşlıların karşılaştığı güçlükler küresel, bölgesel ve ulusal bağlamda farklılıklar içermektedir. Nüfusun yaşlanmasının etkilediği bir alanda yaşlı bakımıdır. Gelişmiş ülkeler hem bağımlılık oranlarını düşürmek hem de yaşlı bakımına daha az ücret ödemek için göçe izin vermektedir. Gelişmemiş ülkelere gelen genç insanlar, kazandıkları ücreti kendi ailelerine göndermektedir. Ancak düşük ücrete çalışmaları, parçalanmış ve yoksul aileleri ortaya çıkarmaktadır. Sosyal çalışmacılar küresel bir sorun olarak yaşlanmanın ve göçmen yaşlı bakım çalışanların haklarının savunulmasına dahil edilmelidir (Crampton, 2011: 324-325).

Bakıma ihtiyaç duyan yaşlılar Türkiye içinde önemli bir sorun haline gelmektedir. Türkiye’de bakım hizmetlerinin aileler tarafından karşılanması oldukça yaygındır ve bakım verme süreci hem bakım veren hem de bakılan yaşlı tarafından birtakım sorunlara yol açmaktadır. Yaşlının fiziksel bakımı sağlansa da hem yaşlı hem de bakım veren sosyal destek mekanizmalarından uzaklaşmaktadır. Bakım veren başlangıç noktasında sevgi ile

yaşlının bakımına başlasa da sürecin getirdiği zorluklar neticesinde tükenmişlik duygusuyla karşılaşabilmektedir. Bu alanda sosyal çalışmacı, bakım verenlere yüz yüze danışmanlık hizmeti sunmaktadır. Danışmanlık esnasında bakım verenin bakım yükünün ağırlığı, yaşlı ile iletişimi, psikososyal durumu, stres düzeyi, güçlü ve zayıf özellikleri, baş etme yetileri, yaşadığı problemler ve farkındalık durumu, ihtiyaçları, eğitim seviyesi, yaşlı bakımı alanındaki bilgi seviyesi sorgulanmaktadır. Danışmanlık hizmetinin iki işlevi bulunmaktadır. Birincisi bilgilendirme, öneride bulunma ve yönlendirme, ikincisi iş birliği ve koordine etmedir (Çağlar, 2019: 113-117).

1.5.Dijital Teknoloji

Teknik, oluşturma bilgisidir. Fiziksel yapay objeler bağlamında, basit makinalar ve araçları imal etme bilgisidir. Bu bilgi türü, deneyimi ve örtük bilgi olan becerileri de kapsamaktadır. Teknoloji ise bilimsel bilgilere bağlı olarak, makine ve cihazları oluşturma bilgisidir (Günay, 2017: 163). Teknik uygulamalı üretim becerisidir. Bireysel veya grup deneyimleri sonrasında ortaya çıkabilir, kullanılabilir. Teknolojide ise herhangi bir nesne oluşturma bilgisinin toplumsal bir çerçevede oluştuğu, sirkülasyona girdiği ve kullanıldığı vurgulanmaktadır. Örneğin bir kişi tecrübeleri doğrultusunda kendine özgü bir yoğurt yapma tekniğini kullanabilir. Yoğurt yapma eyleminin teknolojik boyutta kullanımında toplumsal bilgi birikiminden, bilginin aktarımından, mülkiyetinden ve kompleks bir iş dağılımı sonucunda uygulanmasından söz edilmektedir (Atabek, 2020: 16). Teknoloji, insanlar tarafından yapılan ve dünyada doğal olarak bulunmayan nesnelerin imal edilmesidir (Kline, 1985: 215). Mitzner vd. (2010: 1711) göre teknoloji, herhangi bir elektronik ya da dijital ürün, hizmet olarak tanımlanabilir.

Bilim ve teknoloji, 20. yüzyılda nesnelerin icat edilmesiyle kısa sürede ortaya çıkmış bir olgu değildir. Düşünülenin aksine bilim ve teknolojinin temel dinamikleri insanın var oluşuyla eş zamanlı olarak atılmıştır. Bilim ve teknoloji günümüze kadar olan süreçte yavaş yavaş gelişme kaydederken bazı anlarda sıçrama göstererek hızla gelişmiş ve günümüze kadar ulaşmıştır (Tahiroğlu, 2021: 18).

İkinci dünya savaşı esnasında görülen teknolojik üstünlük rekabeti savaş sonrasında artarak devam etmiştir. ABD ve SSCB'nin başını çektiği bu rekabet teknolojik gelişmelere ayrılan kaynakları arttırmıştır. Bu sayede bilimsel düzeyde ciddi derecede gelişmeler gerçekleşmiştir (Yeşiltaş, 2022: 306). Bu gelişmeler devrim etkisi yaratıp öncelikle ulaşım, sağlık, bilgi ve iletişim olmak üzere pek çok alanda gerçekleşmiştir. Geleneksel noktada dünya küresel bir köy haline gelmiştir (Şahin, 2003; Yeşiltaş, 2022: 306). 21.yüzyılda gerçekleşen teknolojik ilerlemeler insan hayatına kayda değer katkılar sunmuştur. Teknolojik ilerlemeler, hayat stilini daha konforlu ve daha süratli bir hale getirmekle birlikte bilgiye ulaşmada yeni opsiyonların oluşmasını ve daha çabuk bir biçimde bilgiye ulaşılmasını sağlamıştır. Geleneksel noktada 21.yüzyıl bilgi çağı olarak anılmaya başlanmıştır (İnci ve Kandır, 2017: 1706).

Sosyal yapı, teknolojinin gelişim düzeyini etkileyen ekonomik ve politik tercihler üzerinde etkili olmaktadır. Dolayısıyla sosyal yapı teknolojik gelişme sürecini şekillendirmektedir. Başka bir açıdan bakıldığında ise teknolojik gelişmeler toplumsal yaşam tarzını şekillendirmektedir (Bayraktutan ve Bıdırdı, 2016: 3). İhtiyaçlar ve merak duygusu teknolojik gelişmelere yön vermektedir. Gündelik hayatı kolaylaştırmak üzere geliştirilen teknolojik ürünler süreç ilerledikçe oksijen, su gibi temel bir ihtiyaç haline gelebilmektedir. Teknolojinin insan hayatının her alanına temas etmesi ve artan teknoloji kullanıcısı teknoloji alanında olağanüstü pazarların doğmasına yol açmıştır. Başlangıçta insanlara fayda sağlama amacı taşıyan teknolojik ürünler süreç içerisinde maksimum kazancı hedefler hale gelmiştir. Bu durum teknolojik gelişmelerin insanlara zarar vermesine de yol açmıştır. Geleneksel noktada teknoloji fayda-zarar denkleminde tartışılan bir pozisyona gelmiştir.

TDK incelendiğinde dijital teknoloji tanımına yer verilmediği, dijital ve teknoloji kavramlarına ayrı ayrı yer verildiği görülmüştür. TDK'ye (2011a) göre dijital *“Verilerin bir ekran üzerinde elektronik olarak gösterilmesi”* olarak tanımlanmışken teknoloji ise *“İnsanın maddi çevresini denetlemek ve değiştirmek amacıyla geliştirdiği araç gereçlerle bunlara ilişkin bilgilerin tümü”* olarak tanımlanmıştır (TDK, 2011b).

Literatür incelendiğinde dijital teknoloji üzerine farklı tanımlara rastlanmıştır. Özel'e (2010: 311) göre dijital teknoloji bilgi, ses, müzik, yazı, fotoğraf, görüntü şeklinde bütün bilgi parçacıklarının bitlere (0 ve 1'lere) veya bilgisayar diline, mikro işlemciler vasıtasıyla dönüştürülmesidir. Dijital teknolojiyle birlikte bu biçimlerin hepsinin elektronik ortamlarda sistematik denetim öncelikli olmak kaydıyla, çeşitli gayelere yönelik olarak üretilmesi, gizlenmesi, aktarılması ve dağıtılması geçmiş dönemlerle kıyaslanamayacak ölçüde kolaylaşmış, maddi işlem becerisi ve hızı büyük oranda artmıştır.

Yazar ve Yalçın'a (2018: 613) göre dijital teknoloji ise sayısal verilerin insanların hayatını kolaylaştırma gayesiyle anlaşılabilir ve faydalı bilgilere dönüştürüldüğü, elektronik bir ekran üzerinde seyreden bütün teknolojik araç-gereç ve makinelerin üretilmesi adına lazım olan bilgi, birikim ve teknolojidir. Dijital teknoloji cihazları ise dijital teknoloji kullanılarak imal edilen cihazlardır. Bu ürünlere, televizyon, cep telefonu, tablet, oyun cihazı, saat, kamera, tansiyon ölçer, elektronik baskül, klima gibi pek çok örnek gösterilebilir. Günümüzde hemen hemen herkesin evinde veya işyerinde bulunan bu ürünler insan hayatını kolaylaştırmakta ve oldukça hızlandırmaktadır.

Dijital teknoloji, insanlığın sahip olduğu tüm bilgiyi yazılıma dönüştürmekte ve insanlığa yeni bir dünyanın kapısını açmaktadır. Bu dünya bize okyanusun derinliklerinden uzay boşluğuna kadar birçok alanda veri sunmakta ve gerçeklik algısını tartışacak düzeyde zaman-mekân kavramlarının yeniden tanımlanmasına sebep olmaktadır (Taşdelen, 2016: 38-39).

İnsanların dijital teknoloji öncesinde teknolojiyle ilk teması matbaa, televizyon ve telefon gibi cihazların kullanımıyla olmuştur (Cevher, 2021: 232). Televizyon, son elli yıl içerisinde gelişmiştir ve bugün neredeyse evlerin tamamında kullanılmaktadır (Say Şahin, 2020: 333). Günümüzde dijital teknolojinin ilerlemesi neticesinde mevcut cihazların donanım alanları değişmiş ve cihazlar farklı alanlarda kullanılmaya başlanmıştır. Örneğin cep telefonlarıyla ilk zamanlarda sadece mesaj ve sesli görüşme aracılığıyla iletişim kurulabilirken, günümüzde sesli ve görüntülü konuşma bir arada gerçekleştirilebilmektedir. Ayrıca insanlar cep telefonlarıyla bankacılık ve ekonomi alanındaki işlerini (Abdüsselam, 2020: 293) sosyal medya kullanımı, çevrimiçi kitap/dergi okuma, çevrimiçi alışveriş

yapma, uzaktan eğitim faaliyetlerine katılma, (Cevher, 2021: 232) e-devlet hizmetinden faydalanma (Yıldırım ve Karabey, 2020: 52) dahil her türlü işini ve günlük faaliyetlerini gerçekleştirebilmektedir (Abdüsselam, 2020: 293; Tarı Kasnakoğlu ve Kalender, 2020: 4; Cevher, 2021: 232).

1980'li yıllarda gündeme düşmeye başlayan bilgisayar teknolojisine 1990'lı yıllarda internet teknolojisi eklenince insanlık daha önce deneyimlemediği yeni bir düzenle karşılaşmıştır (Taşdelen, 2016: 38). 21. yüzyıl başında hızlanan internet ve dijital teknoloji alanındaki gelişmeler, son yıllarda ivme kazanmış böylece dijital teknoloji her yere yayılmıştır (Kaya Deniz, 2020: 156; Mutlu, 2020: 446; Topcu, 2020: 31; Kapıkıran, 2021: 34). Dijital teknoloji günümüzde insan hayatında bir parça olmaktan ziyade toplumsal hayatın bütün alanlarında etkisini gösteren ve hayatı yeniden tanımlayan bir rol üstlenmiştir (Şahin, 2003; Taşdelen, 2016: 38; Akyazı, 2018: 603; Say Şahin, 2020: 333). Geline nokta eğitim, sağlık, ekonomi gibi pek çok alanda dijital teknoloji kullanılmaktadır (Kapıkıran, 2021: 34).

Teknolojik gelişmelerin hepsinin kültürü etkileme ve değiştirme gibi bir işlevi yoktur (Taşdelen, 2016: 38). Dijital teknoloji ise insanların yaşam biçimini, beklentilerini ve ekonomilerini etkilemiş, dönüştürmüş ve inşa edici bir kültür işlevini üstlenmiştir (Taşdelen, 2016: 38; Yıldırım ve Karabey, 2020: 52). Bu işlevlerden bir tanesini, fiziksel olarak sürdürülen hizmetlerin dijital ortama geçişini sağlayarak göstermiştir. Kurum ve kuruluşlarda bu akımdan etkilenmiştir. Öyle ki Türkiye'de e-devletin kapsamı genişlemiş ve kullanıcıların ihtiyaç duyduğu pek çok hizmet bu platformda bir araya gelmiştir (Yıldırım ve Karabey, 2020: 52). Dijital teknolojinin bir etkisi de insanlara daha çok serbest zaman kazandırmasıdır. Dijital teknoloji serbest zamanların değerlendirilmesine yönelik bir alternatif üretmiş ve dijital oyunları kullanımımıza sunmuştur. Geline nokta dijital teknoloji sadece enformasyonu değil oyunu ve eğlenceyi de kapsar hale gelmiştir (Aydoğan, 2019: 58). Dijital teknolojinin gelişimi, yeni istihdam alanlarının oluşmasıyla birlikte mevcut alanların istihdam türünü de değiştirmiştir. Örneğin tarım sektörü insan ve hayvan gücüne dayalıyken günümüzde tarımın her alanında teknolojik araç-gereçler

kullanılmakta ve tarım sektöründe çalışan nüfus oranı büyük ölçüde azalmaktadır (Büyüksu, 2017: 36).

Dijital teknolojinin en yaygın örneklerinden olan cep telefonu ve internet dijital teknoloji kullanıcılarının tespit edilmesini gaye edinen araştırmalarda kıstas olarak ele alınmıştır. Bu çerçevede güncel verilere bakıldığında dünyada insanların %68'inin cep telefonu kullandığı, %59,4 ünün ise sosyal medya kullandığı sonucuna ulaşılmıştır (Kemp, 2023a). Dünyada internet kullanıcısı sayısı ise Kemp'e (2023a) göre %64,4, ITU'ye (International Telecommunication Union, 2022) göre 5,3 milyar veya %66, Worldometer'e (2023) göre 5,6 milyar bir başka deyişle %70 oranındadır. Türkiye'de internet kullanıcısı oranı ise TÜİK'e (2022b) göre %85, Kemp'e (2023b) göre %83,4 olarak açıklanmıştır. Sosyal medya kullananların oranı ise %73,1 olarak belirlenmiştir (Kemp, 2023b). Mevcut veriler ışığında dünya nüfusunun yaklaşık üçte ikisinin, Türkiye'de ise yaklaşık beşte dördünün internet kullanıcısı olduğu dikkati çekmektedir. Dijital teknoloji kullanıcılarının bu ölçüde yaygın oluşu mutluluk verici bir gelişmedir. Geline noktada kullanıcıların, dijital teknoloji deneyimlerine ilişkin görüşlerinin incelenmesini içeren araştırmaların sürecin gelişimine katkı sunacağı düşünülmektedir.

1.6.Teknoloji Kabul ve Kullanımı ile ilgili Model ve Teoriler

Dijital teknoloji kullanımını analiz edebilmek adına, yaşlıların teknolojiyi kabul etme ve benimseme sürecini etkileyen parametreleri değerlendirmek gerekmektedir. Teknoloji kabul ile alakalı model ve teoriler, teknolojinin benimsenmesinde belirleyici çok boyutlu ve değişken etkenleri, belirli inanç ya da tutumların bu ilişki üzerindeki yoğun etkisini göstermektedir (Mitzner, 2010: 1711).

Dijital teknolojilerin insanlar tarafından kabulüne ve kullanımına açıklık getiren çok sayıda teori ve model bulunmaktadır (Bağlıbel, vd., 2010: 335). Bu çalışmada Fishbein ve Ajzen'in (1975) geliştirdiği Sebepli Davranış Teorisi (Theory of Reasoned Action-TRA), Davis'in (1989) Teknoloji Kabul Modeli (Technology Acceptance Model-TAM), Ajzen'in (1991) Planlı Davranış Teorisi (Theory of Planned Behavior-TPB), Rogers'ın (1983)

Yeniliklerin Yaygınlaşması Teorisi (Innovation Diffusion Theory -IDT) ve Bandura'nın (1986) Sosyal Bilişsel Teorisine (Social Cognitive Theory-SCT) yer verilecektir.

1.6.1.Sebepli Davranış Teorisi

Fishbein ve Ajzen (1975) tarafından geliştirilen sebepli davranış teorisi, çoğu insanın kendi davranışlarının kontrolünü iradeli bir şekilde gerçekleştirdiğini ve sadece niyetlerin analiz edilerek tahmin yürütülebileceğini savunmaktadır (Ajzen, 2002: 666). Sebepli davranış teorisine göre herhangi bir davranışın gerçekleşmesinde ön koşul, o davranışı gerçekleştirmeye yönelik niyetin var olmasıdır. Bir insanın niyeti ne kadar güçlüyse o kadar denemede bulunması beklenmektedir. Dolayısıyla davranışın gerçekleştirilme olasılığı da o derece artmaktadır (Ajzen ve Madden, 1985: 454). Niyetler davranışların gerçekleşme durumu üzerinde etkili olsa da bütün niyetler gerçekleşmemektedir. Niyetlerin kimisi terk edilirken, kimisi de değişen koşullara göre güncellenmektedir (Ajzen, 1985: 11).

Sebepli davranış teorisine göre bir insan niyetinin iki belirleyicisi vardır: kişisel ve sosyal etki. Kişisel faktör, insanın bir davranışı gerçekleştirmeye yönelik olumlu veya olumsuz tutum geliştirmesidir. Sosyal faktör ise insanın bir davranışı gerçekleştirme hususunda kendisine yöneltilen toplumsal baskıları algılamasıdır. İnsanların çoğu bir davranışı gerçekleştirmenin uygun olduğunu düşündüğünde ve kendisi için değerli olan diğer insanlar da bu davranışı gerçekleştirmeyi doğru bulduğunda niyet edilen davranışı gerçekleştirme yönünde girişimlerde bulunmaktadır (Ajzen, 1985: 12).

1.6.2.Teknoloji Kabul Modeli

Davis (1989) tarafından ortaya atılan Teknoloji Kabul Modeli, insanın dijital teknolojileri kabulü, dijital teknoloji kullanma motivasyonu, yönelimleri, algıları ve davranışları arasındaki bağlantıları açıklamak üzere geliştirilmiştir (Türker ve Özaltun Türker, 2013: 286). Teknoloji kabul modeli, Fishbein ve Ajzen'in geliştirdiği sebepli davranış teorisinin teknoloji kabulüne uyarlanmış biçimidir (Lee vd., 2003: 752; Turan, 2008: 727).

İnsanlar teknolojik uygulamaları kullanıp kullanmama noktasında iki hususa dikkat etmektedir: Algılanan kullanılşılık ve algılanan kullanım kolaylığı. Algılanan kullanılşılık, insanların bir uygulamayı işini daha iyi yapmaya katkı sunacağına yönelik inancı ölçüşünde kullanmayı ya da kullanmamayı tercih etmemesidir. Algılanan kullanım kolaylığı ise insanın belirli bir uygulamayı işe yarar bulmasına yönelik inanca sahip olmasına rağmen göstereceğı çabanın uygulamayı kullanmanın sağlayacağı faydalara değmeyeceğine yönelik bir inanç geliştirmesidir (Davis, 1989: 320). Teknoloji Kabul Modelinin temel hipotezine göre algılanan kullanılşılık ile algılanan kullanım kolaylığı insanın davranışa dönük niyetini belirlemektedir (Türker ve Özaltun Türker, 2013: 286).

1.6.3. Planlı Davranış Teorisi

Planlı davranış teorisi, 1975 yılında Fishbein ve Ajzen tarafından geliştirilmiş olan Sebepli davranış teorisinin bir uzantısıdır. Sebepli davranış teorisinde olduğu gibi, planlı davranış teorisinde de ön koşul bireyin davranışı gerçekleştirme niyetidir. Ek olarak davranışsal niyet kişinin kendi iradesine bağlıysa yani davranışın gerçekleşme durumu kişinin mevcut kaynakları itibariyle kendi kontrol alanı içindeyse davranışsal niyet tezahür edebilir. Çoğu zaman insan gerekli olan kaynakları büyük ölçüde karşılarsa da bazı zamanlarda para, zaman, beceri vb. gibi kaynaklar yoksun olabilmektedir (Ajzen, 1991: 181-182).

Planlı davranış teorisine göre insan niyetini belirleyen üç faktör bulunmaktadır: Davranışa yönelik tutum, kişisel normlar ve algılanan davranışsal kontrol. İnsan davranışının gerçekleşip gerçekleşmemesi hususunda olumlu veya olumsuz bir analiz gerçekleştirmekte olan davranışa yönelik tutum ve niyet olguları teknoloji kabul modelinin de tayin edici hususlarındandır. Algılanan davranışsal kontrol ise kişilerin kendi davranışlarını gerçekleştirme hususunda kontrollerini algılama seviyelerine karşılık gelmektedir (Korkmaz ve Ermeç Sertoğlu, 2013: 132).

1.6.4.Yeniliklerin Yaygınlaşması Teorisi

Gelenen noktada teknolojinin süratli gelişimi ve markalar arasında artan rekabet yeniliklerin teknolojik cihazlarla sınırlı kalmamasını, sunulan hizmetlerin ve ürünlerin de revize edilerek kullanıcılara aktarılmasını gerekli kılmaktadır. Öyle ki markaların teknoloji alanında oluşan rekabet ortamında bir yükseliş gerçekleştirme adına yenilikler oluşturmaları ve bu yenilikleri tüketicilere ulaştırması önem taşımaktadır. Bu hususta kullanıcıların yenilikleri nasıl karşılayacağı da merak uyandırmaktadır. Yeniliklerin yaygınlaşması teorisi, yeniliklerle uyum sağlama noktasında geliştirilen teorilerden en çok tercih edilenler arasında yer almaktadır (Şahin, 2022: 60).

Rogers tarafından 1995 yılında geliştirilen yeniliklerinin yaygınlaşması teorisi, işletmelerin oluşturulmuş ya da oluşturulması planlanan yeni fikir, uygulama gibi gelişmelerin işletmelerin normlarında ve deviniminde oluşturduğu değişikliklere açıklık kazandırmayı amaçlamaktadır (Çark, 2019: 139).

Yaygınlaşma, bir sosyal sistemin katılımcıları arasında herhangi bir yeniliğin, süreç içinde belirli yollar aracılığıyla aktarılmasıdır. Yenilik ise bir insan tarafından yeni olarak kabul edilen bir fikir, uygulama veya üründür. İnsan davranışı açısından bakıldığında bir fikrin ilk keşfinden ya da kullanımından itibaren geçen zaman, düşüncenin yenilik olarak tanımlanmasında pek de belirleyici olmamaktadır. Yani bir fikrin kısa süre önce geliştirilmiş olması yenilik olarak tanımlanmasında yeterli gelmemektedir. Dolayısıyla yeni olan fikrin insan tarafından yenilik olarak algılanması, benimsenmesi ve tutum değişikliğine yol açması gerekmektedir (Rogers, 2003: 11-12).

1.6.5.Sosyal Bilişsel Teori

Bu teori, psikoloji temelli bütün teorilerin, öz yeterlilik becerilerini güçlendirmeye yönelik geliştirildiğini varsaymaktadır. İnsanlar baş etme mekanizmalarının yetersiz kalacağını düşündükleri sorunlardan kaçınırken, baş etme güçlerinin var olduğuna inandıkları sorunlarla mücadele etmek için çaba göstermektedir. Bu noktada algılanan öz yeterliliği yüksek olan insanlar, kendileri adına ürkütücü olan sorunları aşmaya yönelik mücadeleye girmekte ve bazen de sorunlardan tamamen kurtulabilmektedir. Algılanan öz

yeterliliği düşük olan insanlar ise kendileri adına ürkütücü olan sorunlarla çoğu zaman hiç mücadele etmemekte ve sorunların daha ciddi bir boyuta ulaşmasına neden olmaktadır. Tabi istenen sonuca ulaşılmasında öz yeterlilik algısı tek başına yeterli olmamaktadır. Yeterli teşvik sağlandığında ve becerilere uygun davranışlar seçildiğinde insanlar sorunlarla baş etmek için daha yoğun çaba sarf etmektedir (Bandura, 1977: 193-194).

Lam ve Lee (2006: 198-199) tarafından gerçekleştirilen çalışmada öz yeterlilik algısı ile bilgisayar kullanımı arasındaki ilişki incelemiştir. Öz yeterlilik, bilgisayar kullanımında bir öncül olarak yer almaktadır. Bununla birlikte bilgisayar kullanımında geçmiş başarılı deneyimlerin bulunması öz yeterliliği de etkilemektedir. Yaşlı bireylerin bilgisayar kullanma oranı yükseldikçe, dijital araçları kullanmada daha yetkin hale geldiği ve yeni bilgiler edinmeye daha elverişli hale geldiği görülmüştür.

1.7.Yaşlı Bireylerin Dijital Teknoloji Kullanımı

Dijital teknoloji, dünyanın değişimini hızlandırmış ve bu değişimden insanlarda payını almıştır. Dijital teknolojiyle hayatının ilerleyen safhasında tanışan yaşlılar, teknolojiye uyum sağlamak için yoğun emek vermektedir (Akyazı, 2018: 606). Yaşlı bireylerin dijital teknoloji ile olan ilişkisi sürekli gelişme kat etmektedir. Türkiye’de ve Dünyada bilgisayar ve internet kullanma oranı giderek artmaktadır (Yıldırım Becerikli, 2013: 24). Ancak dijital teknoloji kullanımı konusunda gerçekleştirilen çalışmaların, yaşlılara çok az yer verdiği ve bu çalışmalarda genellikle gençlerin hedef kitle olarak yer aldığı görülmektedir (Görgün Baran, vd., 2017: 3). Dolayısıyla yaşlı bireylerin dijital teknoloji kullanımına ilişkin görüşlerine yer veren çalışmaların artış göstermesi önem arz etmektedir.

Küreselleşme, teknolojinin de süratle gelişmesiyle birlikte toplumu hızlı bir şekilde dönüştürmüştür. Dönüşüm iletişimden kültüre her alanda etkisini yansıtmıştır. Teknolojiye yaşamının ilk yıllarında temas eden dijital kuşak ile karşılaştırıldığında yaşlıların, dönüşüm hızına paralel ilerleyemediği ve teknolojik gelişmeleri hep geriden takip ettiği görülmektedir (Görgün Baran, vd., 2017: 4-8). Çünkü yaşlılar teknolojiyi hayatlarına dahil etme ve yeniliklere ayak uydurma konusunda daha fazla zorluk yaşamaktadır (Görgün

Baran, vd., 2017: 8; Tuna Uysal, 2020: 46; Demir Erbil ve Hazer, 2021b: 274). Gelineen noktada yaşlılar, dijital teknolojinin süreç içerisinde geliştiğini, günümüzde önemli bir yer edindiğini kabullenmekte ve teknolojik yenilikleri benimsemenin kaçınılmaz olduğunu fark etmektedir (Özkan ve Purutçuoğlu, 2010: 41). Dijital teknolojinin benimsenmesinde kuşaklar arası dayanışma faaliyetlerinin önemli derecede katkı sunacağı düşünülmektedir (Demir Erbil ve Hazer, 2021b: 274). Ancak kuşaklar arası faaliyetlerin oluşturulmasında ve dijital teknoloji kullanma becerisi kazanılmasının önünde iletişim başta olmak üzere birtakım güçlüklerin aşılması gerekmektedir (Darinskaia ve Moskvicheva, 2019: 449).

Yaşlıların teknolojiden kaçındığına ya da dijital teknolojileri kullanmada isteksiz olduklarına yönelik yaygın bir görüş olsa da dijital teknoloji kullanımına olumlu tepki verdikleri ve beceri kazanmak için yoğun çaba sarf ettikleri görülmektedir (White ve Weatherall, 2000: 373; Çataloğlu, 2018: 30). Nitekim televizyon, cep telefonu ve bilgisayar kullanmak yaşlılara bağlantı kurma, sosyalleşme gibi birtakım faydalar sağlamaktadır. Yaşlılar kullanımında fayda gördükleri ve kendilerine uygun tasarlanan dijital teknoloji cihazlarını benimsemeye ılımlı bir yaklaşım sergilemektedir (Çataloğlu, 2018: 30-31). Örneğin yaşlılar televizyonun kullanımında sorun yaşamamakta ve televizyonu büyük oranda benimsemektedir. Ancak yaşlılar arasında akıllı telefonun kullanım oranı düşük düzeydedir çünkü akıllı telefon kullanımında güçlük yaşamakta ve bu durum dijital teknolojileri benimseme sürecini sekteye uğratmaktadır. Böylece yaşlılar eski usul cep telefonu kullanımına yönelmektedir (Ekici ve Gümüş, 2016: 26).

COVID-19 salgın döneminde dijital teknoloji kullanımı daha kritik bir önem taşımıştır. Teknolojiyi kısıtlı düzeyde kullanabilen yaşlı bireyler, dijital sağlık hizmetlerine ulaşamamış, dijital sosyal etkinliklere katılamamış, çevrimiçi alışveriş yapamamış, resmi kaynaklardan duyurulan bilgilere erişememiş ve sosyal izolasyona maruz kalmıştır (Seifert, 2020: 1; Taymaz ve Taymaz, 2022: 177). Dijital teknolojiye dahil olmamak, COVID- 19 salgın sürecinde fiziksel olarak toplumdan dışlanan yaşlıların dezavantajlılık halini ikiye katlamıştır (Seifert, 2020: 1). Bu açıdan COVID-19 salgını, yaşlı bireylerin dijital teknoloji kullanımına yönelik yetilerinin geliştirilmesinin önemini arttırmıştır (Demir Erbil ve Hazer, 2021a: 44).

Teknolojinin gelişmesiyle beraber toplumda yaşlılara yüklenen anlamlarda değişikliğe uğramıştır (Çataloğlu, 2018: 27-28). Teknolojik gelişmelerin uzağında kalacağı düşünülen yaşlılar pasif, bağımlı, toplumdan dışlanmış ve sosyal hayatın dışında kalmış olarak nitelendirebilmektedir (Çataloğlu, 2018: 27-28; Darinskaia ve Moskvicheva, 2019: 448). Yaşlıların dijital teknoloji gelişmelerinden uzak kalması düşük öğrenme becerisine sahip oldukları yönündeki düşünceden de kaynaklanmaktadır (Darinskaia ve Moskvicheva, 2019: 448).

Teknolojinin giderek yaygınlaştığı toplumlarda yaşlıların geri planda kalmaması adına dijital teknolojilerin yaşamları üzerindeki etkisi ve kullanım biçimleri önemsenmelidir (White ve Weatherall, 2000: 372). Dijital teknolojilerin yaşlıların yaşam kalitesini iyileştirme potansiyeli dikkate alındığında teknolojik gelişmelere entegre olmaları yaşlıların faydasına olacaktır (I. Iancu ve B. Iancu, 2017: 2). Bu entegrasyon sürecinin sağlanmasında, toplumda farkındalık oluşturacak reklam, broşür vb. kampanyaları sürdürmek için gerekli kaynaklara sahip olması bakımından, devlet önemli bir rol oynayabilecektir (Roupa vd., 2010: 119).

İlerleyen yaşla birlikte gerçekleşen işlevsel kayıplar yaşlıların dijital teknoloji kullanım becerisi elde etmesini gerektirmekte ve bu noktada yaşlıların güçlük yaşaması kaçınılmaz olmaktadır. Yine de yaşlıların sosyal izolasyona maruz kalmama, toplumsal mekanlardan dışlanmama ve hayata anlam yükleme bakımından zorluklara göğüs gererek aktif bir yaşlanma sürecine yönelmeleri beklenmektedir (Tuna Uysal, 2020: 54).

Yaşlılığın beraberinde getirdiği bireysel ve sosyal değişkenler teknoloji tasarımcılarının etki alanı dışında yer almaktadır. Ancak teknolojik araçların yaşlıların gereksinimlerine göre imal edilmesi tasarımcıların etki alanındadır (I. Iancu ve B. Iancu, 2020: 2). Dijital teknoloji kullanıcılarının bireysel farklılıklarının dikkate alınması, yaşlıları da kapsayan eğitim ve cihaz tasarımını gerektirmektedir (Kalınkara ve Sarı, 2018: 3; Özer ve Sarı, 2018: 149). Bu durum yaşlıların değişen ve gelişen kişisel farklılıklarına ürün tasarımında yer verilmesini ve kullanımda kolaylık sağlayacak tasarımların yer oluşturulması manasına gelmektedir (Kalınkara ve Sarı, 2018: 3; Özer ve Sarı, 2018: 149; I. Iancu ve B. Iancu, 2020: 2).

Dijital teknolojilerin daha sık yenilendiği günümüzde ortalama yaşam süresi uzayan yaşlılar, yenilikleri deneyimlemek için daha fazla fırsat yakalamaktadır. Nüfus içerisindeki oranı giderek artan yaşlıların hepsi dijital teknoloji kullanıcısı olmasa da yaşlıları hedef alan yeni cihazlar, hizmetler ve uygulamaların çokluğu oldukça şaşkınlık vermektedir (Taipale ve Hänninen, 2018: 259). Bir yeniliğin kabul edilmesi farkındalık, önemseme, girişim ve benimseme gibi hem bilişsel hem de davranışsal faktörleri içermektedir (Mathur, 1999: 23). Dolayısıyla yaşlılara yönelik yeni ürünlerin geliştirilmesi tek başına yeterli gelmemektedir. Yaşlıların yenilikleri kullanmak için bilişsel ve davranışsal hazır oluş düzeyleri de kayda değerdir.

1.7.1.Yaşlılıkta Dijital Teknolojinin Avantajları

Dijital teknoloji araçları yaşlı bireylere, sosyal medya kullanımı (Ekici ve Gümüş, 2016: 27; Akyazı, 2018: 607; Öztürker, 2022: 156), bilgiye erişme (Kiel, 2005: 20; Shapıra vd., 2007: 477; Tuna Uysal, 2020: 46; Öztürker, 2022: 156), görüntülü görüşme (Ekici ve Gümüş, 2016: 26), oyun oynama (Shapıra vd., 2007: 477; Ekici ve Gümüş, 2016: 26), alışveriş yapma, bağış yapma, sosyokültürel aktivitelere katılma, sağlık hizmetlerinden yararlanma, eğitim alma (Shapıra vd., 2007: 477), bankacılık faaliyetlerini sürdürme (Shapıra vd., 2007: 477; Akyazı, 2018: 607), fatura ödeme, ekonomik faaliyetleri yürütme, sinema ya da otobüs bileti alma, hastane randevusu alma, haberleri takip etme, video izleme (Akyazı, 2018: 607) gibi pek çok alandaki hizmeti bir arada sunmakta ve yaşlıların hizmetlere kolayca ulaşmasını sağlamaktadır (Shapıra vd., 2007: 477; Akyazı, 2018: 607; Öztürker, 2022: 156). Bu hizmetler aracılığıyla yaşlı bireyler, yakınlarıyla bağlantı kurmakta (Kiel, 2005: 20; Shapıra vd., 2007: 477; Tekedere ve Arpacı, 2016: 381; Tuna Uysal, 2020: 46; Öztürker, 2022: 156), sosyal hayata dahil olmakta (Shapıra vd., 2007: 477; Tekedere ve Arpacı, 2016: 381; Tuna Uysal, 2022: 46; Öztürker, 2022: 15) ve günlük işlerini kolaylıkla yürütebilmektedir (Tuna Uysal, 2020: 46).

Dijital teknoloji kullanım becerileri zayıf olan yaşlıların, ruh sağlığı kötüye gitmekte ve hayat kalitesinde düşüş yaşanmaktadır (Ekici ve Gümüş, 2016: 27). Yaşlılar, dijital teknoloji kullanma becerisini kazandığında ise psikososyal iyilik hali artış göstermekte

(Shapıra vd., 2007: 477; Ekici ve Gümüş, 2016: 27; Tekedere ve Arpacı, 2016: 381; Akyazı, 2018: 607), mutluluk düzeyi artmakta (Shapıra vd., 2007: 477; Ekici ve Gümüş, 2016: 27; Tekedere ve Arpacı, 2016: 381), kısıtlı olan hobi alanları gelişmekte (Tekedere ve Arpacı, 2016: 381), yaşam kalitesi yükselmekte, işlevsel kayıpları azalmakta (Shapıra vd., 2007: 477), özerkleşme (Shapıra vd., 2007: 477; Ekici ve Gümüş, 2016: 26; Çataloğlu, 2018: 30), güvenlik, fiziksel hareket hususlarında katkı sağlamakta (Ekici ve Gümüş, 2016: 26) ve mevcut deneyimleri aktarma şansı doğmaktadır (Tuna Uysal, 2020: 46).

Aktif bir yaşlanma döneminin sürdürülmesi için yaşlılar dijital teknoloji cihazlarını kullanmayı öğrenmeli ve kullanmalıdır (Mitzner, 2010: 1710). Yaşlı bireylerin dijital teknoloji kazanımları elde etmelerinin ön koşulu, dijital teknoloji hakkında iyimser düşünce beslemesi ve kabullenici bir tutum sergilemesidir. Yaşlıların bu mekanizmaları kabullenmesi de dijital teknoloji araçlarının kendilerine uygun bir biçimde imal edilmesiyle sağlanabilecektir (Tekedere ve Arpacı, 2016: 381).

1.7.2.Yaşlılıkta Dijital Teknolojinin Dezavantajları

Dijital uçurum ilk zamanlarda dar bir kapsamda ele alınmış ve fiziksel erişim olarak nitelendirilmiştir. Fiziksel erişim, dijital araçları elde etme ve internete bağlanma olarak tanımlanmıştır. Ekonomik düzey, eğitim düzeyi, yaş, cinsiyet ve ırk gibi demografik verilerle fiziksel erişimin ilişkisi incelenmiştir. İlerleyen süreçte dijital uçurum daha geniş bir çerçevede tanımlanmıştır ve dijital araçları benimseme sürecinin tamamını kapsamıştır. Burada dijital araçları elde etmeden önce dijital araçları elde etme motivasyonu, tutumu ve beklentisi önemlidir. İnsanlar dijital teknoloji cihazlarını kullanma becerisi kazandıktan sonra fiziksel erişim için bir amaç ve dijital teknolojilere entegre olmak için bir çıkarım aramaktadır (Van Dijk, 2017: 1-2).

Yaşlılar, yoksulluk, sosyal izolasyon ve işlevsel kayıplar nedeniyle toplumdan dışlanma ihtimali en yüksek olan kitledir. Günümüzde fiziksel olarak sunulan hizmetler yoğunlukla dijital araçlar üzerinden sunulmaktadır. Dijital araçlara erişimde sorun yaşayan yaşlılar yeni bir toplumdan dışlanma biçimiyle yani dijital uçurum ile karşılaşmaktadır (Olphert ve Damodaran, 2013: 565). Dijital teknolojiler nerdeyse her yerde erişilebilir hale

gelmiştir ve toplumun büyük kısmı dijital teknolojilere erişebilmektedir. Ancak bazı kitleler sınırlı miktarda erişim şansına sahiptir ve dijital uçurumu derinden hissetmektedir (Datta vd., 2018: 78; Álvarez-García, 2019: 1-2). Yaşlılar dijital teknolojilere erişim şansı en düşük seviyede yer alan kitlelerden bir tanesidir ve dijital uçurum ile en keskin biçimde temas etmektedir.

Sosyodemografik değişkenler erişim konusunda farklılıkların oluşmasına yol açmıştır. Kırsalda ikamet edenlerin kentte ikamet edenlere, kadınların erkeklere, yaşlıların gençlere, eğitim ve ekonomik düzeyi düşük olanların yüksek olanlara kıyasla dijital araçlara erişim açısından daha az şansa sahip oldukları görülmektedir (Balay Tuncer, 2021: 1349). Araştırmalar, yaşlı kadınların erkekle göre teknolojik yeniliklere daha az güven ve ilgi duyduğu, eğitim düzeyi ve ekonomik açıdan erkeklerden daha geri planda kaldığını göstermiştir. Bununla birlikte yaşlı erkeklerin teknolojik gelişmelerle ilgili bilgi sahibi olmada daha çok ekonomik kaynağa ve yardımcı unsura sahip olduğu görülmüştür (Özkan ve Purutçuoğlu, 2010: 40). Ekici ve Gümüş (2016: 27) ise yaşlı kadınların teknolojik ev araçlarını kullandığı için teknoloji kullanımına yaşlı erkeklerden daha elverişli olduğunu ifade etmiştir.

Eşitsizlik, yaşlanmanın her alanında olduğu gibi dijital teknoloji alanında da dezavantajlı koşullar oluşturmaktadır. Başlangıç noktasında yalnızca internet ve bilgisayar erişimi bakımından ele alınan eşitsizlik olgusu, dijital teknolojilerin günlük hayatın her zerresine nüfus etmesiyle insanlar ve ülkeler bazında önemli bir sorun olarak kabul görmeye başlamıştır. Geline nokta dijital eşitsizlik, sadece ülkeler bazında değil toplum içerisinde farklı kesimlerin de dijital teknolojilere erişme ve kullanma durumlarını kapsamaya başlamıştır (Balay Tuncer, 2021: 1347). Dijital teknolojilere uyum sağlama şansı diğer yaş gruplarına göre daha düşük düzeyde seyreden yaşlılar (White ve Weatherall, 2000: 372; Demir Erbil ve Hazer, 2021b: 274) dijital eşitsizliklerden en fazla etkilenen kitlelerden bir tanesidir. Bazı araştırmacılar dijital uçurumun ortadan kalktığını savunsa da dijital uçurum ve beraberinde getirdiği dijital eşitsizlikler teknolojinin sürekli gelişmekte olan yapısı nedeniyle her zaman var olacaktır. Bir kişinin mevcut teknolojiyi kullanma

yetisine sahip olması gelecek zamanda ortaya çıkacak yeni teknolojileri kullanabileceğinin garantisini vermemektedir (Francis vd., 2019: 43).

Dünyada dijital bölünme olgusu, dijital teknolojiye erişimin bulunup bulunmaması açısından ele alınmaya başlanmıştır. Az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde bu sorun daha görünür bir düzeydedir. Kullanım yeteneğinin geliştirilmesinin ön koşulu teknolojik erişimin sağlanmasıdır. COVID-19 salgını ile birlikte üniversite, okul, işyeri ve internet kafe gibi ortamlar aracılığıyla dijital araçlara ulaşan insanlarda artık dijital araçlara erişememiştir (Balay Tuncer, 2021: 1351). Dolayısıyla COVID-19 salgını mevcut olan dijital uçurumun yaşlılar açısından daha da derinleşmesine neden olmuştur.

Yaşlı nüfus oranının giderek artması, dijital teknoloji açısından iyi bir pazar alanı oluşturmaktadır. Dijital teknoloji tasarımcıları ve girişimcilerinin bu pazar alanını değerlendireceği düşünülmüştür. Ancak dijital uçurumun istikrarlı bir biçimde vurgulanması mevcut durumun düşünüldüğü gibi olmadığını göstermektedir. Bu doğrultuda dijital teknoloji sahasında yaşlıların dışlanması, birtakım olumsuz sonuçların ortaya çıkmasına neden olmuştur (Mannheim vd., 2019: 4).

1.8.Geronteknoloji

Toplum içinde yaşlı nüfus oranının artışı, batı toplumlarının demografik verilerini hızla değiştirmektedir. Yaşlanma işlevsel değişikliklerin gerçekleştiği özgün bir süreçtir. Teknoloji günlük hayatın her zerresine nüfus etmiştir. Yaşlanma süreci, bu gelişmekte olan teknolojilerden dikkate alınması gereken yeni ihtiyaç, ölçüt ve talepler oluşturmaktadır. Yaşlılar için daha uygun teknolojilerin tasarlanmasının nüfusun geneli için de yararlı olacağı düşünülmektedir (Graafmans ve Brouwers, 1989: 187).

Geçtiğimiz yüzyıl ortalama yaşam süresinin artışı ve doğurganlık oranındaki düşüşle birleşince nüfusun yaşlanmasına sebep olmuştur. Yaşlanma işlevsel kayıplara ve uyum sağlama becerisinde düşüşe yol açmaktadır. Teknolojik gelişmeler bu kayıpları telafi etme fırsatı sunarak yaşlılara sadece daha uzun değil, daha sağlıklı ve aktif bir hayat da vaat etmektedir (Charness ve Jastrzemski, 2009: 3-4).

Geronteknoloji uygulamaları, sağlıklı ya da sağlıksız olduğuna bakılmaksızın yaşlıların hayatını kolaylaştırmayı arzulamaktadır. Bu uygulamalar; hız, erişilebilirlik, tek kaynaktan sunulan hizmetler aracılığıyla mevcut sorunlara en doğru çözümleri sunarak yanıt vermektedir. Ancak yaşlanma döneminin özerk ve aktif bir biçimde sürdürülmesi noktasında hareket eden geronteknolojik uygulama kullanımının öncelikle toplum nezdinde kabul görmesi gerekmektedir. Böylece kamunun sırtındaki sosyoekonomik yükün hafifleyeceği, yaşlı sağlığı ve bakımına dair faaliyetlerin de bağlantısız ve parçalı bir şekilde yönetilmesine engel olunacağı düşünülmektedir (Pekesen, 2021: 234).

Yaşlılık ve teknoloji arasında kesişen nokta doğrultusunda araştırma, geliştirme, mühendislik ve gerontoloji alanlarındaki ortak girişimlerin bir arada buluşturulması için “geronteknoloji” anahtar kelime olarak kullanılmaktadır. Kapsayıcı bir yaklaşım için ana hatların oluşturulmasıyla beraber bu keşif, dahil olan gruplar için ortak çıkarlarda buluşmayı ve geronteknoloji alanında stratejik planlama ve politika geliştirme matrisini beslemeyi amaçlamaktadır (Graafmans ve Brouwers, 1989: 187).

Geronteknoloji, yaşlıların hayatını kolaylaştıran, hayat standartlarını iyileştiren, fiziksel, zihinsel ve sosyal işlevselliklerini arttıran teknolojik cihazların ve uygulamaların araştırılması, geliştirilmesi, sunulması ve değerlendirilmesi ile alakadar olan, gerontolojinin alt alanıdır (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2016: 4). Geronteknoloji, Avrupa’da 1990’lara doğru gerontoloji ve teknoloji kavramlarının birleşmesiyle meydana gelmiştir. Geronteknoloji, gelişen teknolojinin meydana getirdiği güçten faydalanarak sosyal, ruhsal, fiziksel ve biyolojik boyutları üzerine gerçekleştirilen araştırmalarla ilgilenmektedir (Micera vd., 2008: 10).

Yaşlıların teknoloji kullanımı, teknolojilerin geliştirilmesinde pek çok birleşen akımı içermektedir. Yaşlıların teknoloji kullanımı bütünüyle bir sorun haline dönüşmese de bazı açılardan sorun ya da fırsat oluşturabilmektedir. Geronteknoloji, bu hususların araştırıldığı alanı ifade etmektedir (Anderberg, 2020: 46). Bouma vd. (2007: 210) göre geronteknoloji, yaşlıların çoğunluğunun topluma uyum sağlama becerisine sahip olduğu varsayımıyla hareket eden, yaşlılara kaliteli hayat standartları sunmak için gerontoloji ve teknolojiyi bir araya getiren alandır.

1950’li yıllardan sonra geronteknolojik çalışmalar iki alana yoğunlaşmıştır: Yaşlılar için ergonomik tasarımlar ve engelli yaşlılar için yardımcı teknolojiler. 1990’lardan itibaren yaşlıların hobileri ve gereksinimleri de göz önünde bulundurularak veri tabanı genişletilmiştir. Geronteknoloji, teknolojik yeniliklerin sağladığı kolaylıkların yaşlı kesimle buluşturulmasında fırsatlara ve engellere ilişkin pek çok yeni farkındalık geliştirmiştir (Bouma vd., 2007: 210). İlk defa 1991 yılında Eindhoven’da formüle edilen ve geronteknoloji ismini alan bu yaklaşım, çalışma süresini uzatarak emeklilik sürecini geciktirme ve sonrasında bakım maliyetlerini düşürme hedefindedir ve özellikle yaşlanan toplumlarda kabul görmektedir (Van Bronswijk, 2006: 183).

1.8.1.Yaşlılarda Geronteknoloji Kullanımı

Geronteknolojinin kapsama alanı son derece geniştir. Yaşlılara ve bakıcılarına katkı sunabilecek teknolojik cihazları kapsamaktadır. Geronteknoloji işlevsel kayıplara uyum sağlamayı, teknoloji aracılığıyla bu kayıpları telafi etmeyi ve mümkün olduğu ölçüde geri kazanmayı, psikososyal destek gibi olağan diğer ihtiyaçları karşılamayı hedeflemektedir (Cohen-Mansfield ve Biddison, 2007: 3). Geronteknoloji, yaşlıların nöral ve kas-iskelet sistemlerinde işlevsel değişiklikleri yavaşlatabilmektedir. Bu durum duyu-moto performansındaki kaybı yavaşlatmakta, yaşlıların yaşam kalitesini ve günlük yaşam aktivitelerine katılımlarını arttırmakta, bağımsız olarak yaşama sürelerini uzatmakta ve hastanede yatış süresini azaltmaktadır (Micera vd., 2008: 10).

Geronteknoloji, sunulan hizmetin işlevine veya kullanılan teknolojinin türüne uygun olarak organize edilebilmektedir. Sunulan hizmetler üç işlevsel uygulamayı içermektedir: Bilgisayar ve internete dayalı etkinlikler, klinikle ilgili faaliyetler ve bakıcı faaliyetleri (Cohen-Mansfield ve Biddison, 2007: 3). Geronteknolojik gelişmelerden bir tanesi de uzaktan takip sistemleridir. Bu sistemler, yaşlıların fizyolojik göstergelerinin takip edilmesine olanak sağlar ve bu göstergeler sağlık görevlilerine iletilir. Uzaktan takip teknolojisi, kırılgan topluluklar için olduğu kadar, kronik hastalığı olan yani yakın zamanda bağımlı hale gelebilecek yaşlılar içinde kullanışlı görünmektedir (Deist ve Latouille, 2016: 285). Dolayısıyla yaşlıların bakım sürecinde karşılaşılan güçlüklerin aşılmasında

teknolojinin kullanımı ciddi ölçüde katkı sunabilmektedir. Geronteknoloji ve bakım faaliyetlerinin dijitale aktarılması, bakım krizinin aşılması yolunda can alıcı bir önlem olabilecektir (Arun ve Özkurt, 2019: 109).

Engelliler için cihazların tasarımına tıp teknolojisi hakimdir. Yaşlanmanın olağan akışının engel durumlarıyla bağlantısı olmadığı için teknolojik cihazların tasarımında aynı yaklaşım kullanılmamalıdır. Tasarımcılar, sadece yaşlanmayla birlikte işlevsel kayıpların yaşanması gerçeğinin bilincinde olmalı ve bu çerçevede tasarımlarını yaşlı kullanıcılara göre dizayn etmelidir (Graafmans ve Brouwers, 1989: 188). Hem tasarım hem de teknoloji kabul perspektifi, uygun işlevselliği sağlamak ve kullanım önündeki engelleri kaldırmak açısından önem arz etmektedir. Algılanan öz yeterlilik ve bilgi düzeyinin yanı sıra kişinin teknoloji benimseme yeteneği de yaşlılık döneminde teknoloji kullanımının önemli belirleyicileri arasında yer almaktadır. Bu koşulların gerçekleştirilmesi durumunda yaşlıların ev işleri ve günlük yaşam aktivitelerinde bağımsızlık düzeyi artacağı için hayat kalitesi yükselecektir (Anderberg, 2020: 46-47).

Yaşlı nüfus birden fazla alt gruba ayrılmaktadır. 65-74 yaş aralığı genç yaşlı, 74-84 yaş aralığı orta yaşlı ve 85 yaş üzeri ihtiyar yaşlı olarak sınıflandırılmaktadır. İhtiyar yaşlılar çevreleri tarafından çok daha uzun süre biçimlendirildiği için genç yaşlılara göre yenilikleri daha zor benimsemektedir. Dolayısıyla yaşlı gruplar arasında değişkenliklerin artması, ihtiyaçlarında çeşitlilik göstermesine neden olmaktadır. Teknoloji tasarımcıları değişen ihtiyaçlara yönelik yenilikler geliştirmede zorlanmaktadır (Charness ve Jastrzembski, 2009: 3).

Chen'e (2020: 984) göre politikacılar, geronteknolojinin uygun, verimli ve etik bir biçimde kullanımını sağlamak için en iyi uygulamaları ve politikaları geliştirmek zorundadır. Geliştirilmesi gereken alanlar şunlardır: Dezavantajlı gruplar için erişilebilirlik ve kullanışlılık, kriz anlarında tele sağlık lisansı, kimlik bilgileri, dijital hizmet bedelinin ödenmesi, sigorta iadesi, veri gizliliğinin ve güvenliğinin korunması. Yaşlılar, aile üyeleri, bakıcılar, sağlık görevlileri ve hizmet sunucular, mahremiyetin korunması ve özerkliğin sağlanması için karar alma mekanizmalarına dahil edilmelidir.

1.9.Araştırmanın Problemi

İnsanlığın var oluşundan bu yana teknoloji yavaş da olsa gelişmeye devam etmiştir (Tahiroğlu, 2021: 18). Geçtiğimiz yüzyılda teknolojik gelişmelerin hızı olağanüstü düzeyde artmıştır. Öyle ki insanlık tarihinde karşılaşılmayan teknolojik gelişmelerden daha fazlası son 50-60 yılda süre gelmiştir. 1980'lerde görünürlüğü artan bilgisayar teknolojisine 1990'larda internet eşlik edince (Taşdelen, 2016: 38) dijital teknolojiler, teknolojik gelişmeleri farklı bir boyuta taşımıştır.

Nitekim 21. yüzyıl itibariyle dijital teknoloji çok hızlı bir biçimde gelişerek insan hayatının her zerresine nüfus etmiştir (Kaya Deniz, 2020: 156; Mutlu, 2020: 446; Topcu, 2020: 31; Kapıkıran, 2021: 34). Böylece fiziksel olarak gerçekleştirilen çoğu işlem dijital araçlar üzerinden yürütölmeye başlanmıştır (Yıldırım ve Karabey, 2020: 52). Bu durum, dijital teknolojileri kullanma oranı düşük seviyede olan kitlelerin süreç içerisinde birtakım sorunlarla karşılaşmasına neden olmuştur.

Dijital teknoloji kullanım oranı diğer yaş gruplarına göre düşük düzeyde bulunan yaşlı bireyler, dijital uçurumu en yoğun hisseden dezavantajlı gruplardan bir tanesi olmuştur. Yapılan araştırmalarda yaşlı bireylerin bazı konularda zorlandıkları vurgulanmıştır (Barnard vd., 2013: 1721; Gitlow, 2014: 272-277; Görgün Baran vd., 2017: 20-21; Demir Erbil ve Hazer, 2021: 293). Yaşlıların dijital teknoloji kullanmalarının önünde ciddi derecede engeller bulunmaktadır. Blaschke vd., (2009: 646-647) bu engelleri beş başlık altında toplamıştır: yaşa bağlı sorunlar, mevcut teknolojik cihazların özellikleri, tutum, eğitim ya da yardım yoksunluğu ve maliyet. Dijital teknoloji kullanma becerisi kazanmanın yaşlılar için çeşitli zorlukları olsa da bu becerileri elde etmek yaşlılara, mutluluk düzeyinde artış, yaşam kalitesinde yükselme, sosyalleşme, özerkleşme vb. birçok alanda katkı sunmaktadır (Shapıra vd., 2007: 477; Ekici ve Gümüş, 2016: 27; Tekedere ve Arpacı, 2016: 381; Çataloğlu, 2018: 30).

Dijital teknoloji kullanımının yaşlılara sunduğu avantajlar göz önüne alındığında yaşlıların dijital teknoloji kullanımına ilişkin görüşlerinin incelenmesine ihtiyaç vardır.

1.10.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmayla, yaşlı bireylerin dijital teknoloji kullanımına ilişkin görüşlerinin keşfedilmesi amaçlanmıştır. Bu çerçevede araştırmada cevap aranan sorular şu şekilde olmuştur:

- 1- Dijital teknoloji yaşlı bireylerin hayatında ne gibi bir anlam ifade ediyor?
- 2- Yaşlı bireyler dijital teknolojileri ne gibi amaçlar için kullanıyor?
- 3- Dijital teknolojiyi kullanmaları yaşlı bireylere ne gibi faydalar sağlıyor?
- 4- Yaşlı bireyler dijital teknolojileri kullanırken ne gibi problemlerle karşılaşılıyor?
- 5- Yaşlı bireylerin dijital teknolojilerden daha çok faydalanabilmesi nasıl mümkün olur?

1.11.Araştırmanın Önemi

Yaşlıların dijital teknoloji kullanım oranı ülkeler ve bölgeler bazında farklılıklar gösterebilmektedir. Gelişmiş ülkelerde yaşlıların dijital teknoloji kullanım düzeyi gelişmekte olan ülkelere ve gelişmemiş ülkelere nazaran daha yüksek seviyededir. Türkiye’de dijital teknoloji cihazlarını kullanan yaşlılar sınırlı sayıdadır. Kullananlar da çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu çalışmanın yaşlıların dijital teknoloji kullanımına ilişkin görüşlerine yer vererek, mevcut literatürü zenginleştireceği düşünülmektedir.

Türkiye’de yaşlıların dijital teknoloji kullanımına ilişkin görüşlerini inceleyen sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Yaşlı bireylerin dijital teknoloji kullanımına ilişkin görüşlerinin keşfedilmesi önem arz etmektedir. Böylece elde edilen verilerin sahada yaşlılarla temas eden meslek gruplarına (sosyal çalışmacı, gerontolog, hemşire vd.) ve yaşlılık alanında geliştirilecek politikalara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın, yaşlı bireylerin dijital teknoloji kullanımına ilişkin görüşlerine yer vererek, yaşlı bireylerin dijital teknolojileri daha etkili bir biçimde kullanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1.Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada, nitel araştırma desenlerinden betimsel fenomenoloji kullanılmıştır. Nitel yöntemler, derin ve ayrıntılı konularda çalışma fırsatını sunar (Patton, 2018: 14). Nitel araştırmalarda, gözlem, görüşme ve doküman analizi benzeri nitel veri toplama yöntemleri kullanılarak algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya koyulmasına yönelik nitel bir süreç izlenir (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 37). Fenomenoloji çalışmalarında, birkaç kişinin bir fenomen veya kavramla ilgili yaşanmış deneyimlerinin ortak anlamı ortaya çıkarılır (Creswell, 2021). Bu araştırmada yaşlıların dijital teknoloji kullanımı üzerine görüşleri alınarak onların bu konu ile ilgili deneyimleri keşfedilmek istenmiştir.

2.2.Çalışma Grubu

Araştırmanın katılımcılarını Denizli ilinde ikamet eden 65 yaş ve üzerindeki 5'i kadın ve 36'sı erkek olmak üzere 41 birey oluşturmaktadır. Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme tercih edilmiştir. Amaçlı örnekleme, araştırmanın amacına göre bilgi bakımından verimliliği yüksek durumların seçilerek detaylıca araştırma yapılmasına imkân sağlar. Belirli kıstasları sağlayan ya da belirli özellikleri içinde barındıran bir ya da daha çok özel durumlarda araştırma sürdürülmek istenildiğinde tercih edilir (Büyüköztürk vd., 2020: 92-93). Ölçüt örneklemede belirli ölçütlere uygun olan bireyler veya durumlar araştırmaya dahil edilir (Şahan ve Uyangör, 2021: 132; Yıldırım ve Şimşek, 2021: 120). Bu çalışmada araştırmanın sorularına yanıt alabilmek için yaşlıların dijital teknoloji kullanıyor olması ölçüt alınmıştır. Dijital teknoloji kullanan ve gönüllü olarak araştırmaya katılmak isteyen yaşlılar araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur.

2.3.Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verilerinin toplanması için araştırmacı tarafından hazırlanan yapılandırılmış görüşme soruları kullanılmıştır. Yapılandırılmış görüşme tekniğinde araştırmacı, katılımcıların her birine şekil ve kelime olarak aynı biçimde sorular yöneltmektedir (Türnüklü, 2000: 546). Dolayısıyla bu görüşme tekniğinde kullanılan sorular esnek değildir. Araştırmacı açık uçlu soruları standart veri elde etmeye yönelik düzenlemektedir. Elde edilen veriler tek tiptedir ve yüzeyseldir. Bu durum elde edilen verilerin temalara ayrılmasını kolaylaştırmaktadır. Yapılandırılmış görüşme tekniği, araştırma alanı büyük oranda özellikleri bilinen bir kitle olduğunda tercih edilmektedir (Akman Dömbekci ve Erişen, 2022: 145).

Katılımcılara 3'ü kişisel bilgileri ve 4'ü ise araştırmanın amacı ile ilgili bilgileri toplamak için oluşturulan toplam 7 soru yöneltilmiştir. Sorular hazırlanırken uzman görüşüne başvurulmuş ve literatür incelenmiştir. Geri dönütler ve incelemeler sonucunda sorular nihai halini almıştır.

2.4.Verilerinin Toplanması

Araştırma verilerinin toplanması için Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Girişimsel olmayan klinik araştırmalar etik kurulundan “GO 2023/297” sayılı kararı ile araştırma izni alınmıştır. Araştırma izni Ek 1’de verilmiştir. Araştırma verilerinin toplanması amacıyla halihazırda dijital teknoloji araçlarından herhangi bir tanesini kullanmakta olan 65 yaş ve üzeri yaşlı bireylerle yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir.

Araştırma amacı doğrultusunda toplam 41 yaşlı bireyle görüşmelere başlamadan önce katılımcıların her birine “onam formu” sunulmuş ve katılımcıların hepsi araştırmaya gönüllü olarak katılmıştır. Katılımcılara araştırmaya katılmaları konusunda herhangi bir mecburiyet bulunmadığı ve istedikleri zaman görüşmenin sonlandırılabilceği, paylaşılan bilgilerin yalnızca bilimsel amaçlar için kullanılacağına güvencesi verilmiştir. Görüşme esnasında ses kaydı yapılması için izin istenmiş, onay veren katılımcıların ses kaydı alınmıştır. Ses kaydı için onay vermeyen katılımcıların yanıtları ise araştırmacı tarafından

not alınmıştır. Daha sonra ses kaydı edilen yanıtlar araştırmacı tarafından not alınmıştır. Görüşmelerde ses kaydı alınması ve katılımcıların yanıtlarının daha net anlaşılabilmesi amacıyla görüşmelerin sessiz bir ortamda gerçekleştirilmesine dikkat edilmiştir. Görüşmeler yaklaşık 3 ile 10 dakika arasında sürmüştür. Hem etik sebeplerden dolayı hem de katılımcıların kişisel taleplerinden dolayı, araştırmaya dahil olan katılımcılardan yapılan aktarmalarda katılımcıların isimleri yerine her bir katılımcıya k1, k2, k3 biçiminde devam eden kodlamalar kullanılmıştır. Veriler 2023 yılı haziran ayı içerisinde toplanmıştır.

2.5.Verilerinin Analizi

Araştırma kapsamında yapılandırılmış görüşme ile elde edilen ses kayıtları yazıya dökülerek deşifre edilmiştir. Deşifre ile elde edilen veriler ve ses kaydı gerçekleşmeyen görüşmelerden alınan notlardan elde edilen veriler araştırmanın verilerini oluşturmaktadır. Önce elde edilen veriler düzenlenmiş, benzer veriler bir araya toplanmış ve kodlara ilişkin temaların tespiti yapılmaya başlanmıştır. Sonra kodlama ve temaların tespiti gerçekleştirilmiştir. Kodlamalar tamamlandıktan sonra tüm tema ve alt temalar yeniden incelenmiş ve kodlar son kez düzenlenmiştir.

Temalar ve kodlar konunun bütünlüğünün aktarılması ve daha rahat anlaşılabilmesi amacıyla çeşitli tablolarla birlikte aktarılmıştır. Yazılı şekilde muhafaza edilen görüşmelerin yanıtları içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. İçerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik temaları ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir tekniktir (Büyüköztürk vd., 2020: 259). Çözümlemeler neticesinde ulaşılan yorumlar gerçekçi ve tutarlı olarak sunabilmek için katılımcıların ifadelerinden alıntılara başvurulmuştur.

2.6.Geçerlik ve Güvenirlik

Elde edilen yanıtların analizlerini kolaylaştırmak için bir kodlama formu hazırlanmıştır. Bu kodlama formunda katılımcılara yöneltilen her bir soruya ilişkin bölümler yer almaktadır. Her bir soruya ilişkin kodlama bu bölümlerde gerçekleştirilmiştir. Somut ifadelerden soyut kavramlara doğru ilerleyen kodların oluşturulmasında, bazen

katılımcıların kullandıkları kelimelerle bazen de katılımcıların ifade ettikleri durumla ilişkili yeni kodlar oluşturulmuştur. Kodlamalar güvenilirlik için hem araştırmacı hem de alanında uzman bir araştırmacı tarafından yapılmıştır. Kodlama işlemleri tamamlandıktan sonra her iki kodlama formundaki bulgular karşılaştırılmıştır. İki kodlama sonucunda büyük oranda uyum olduğu görülmüştür. Farklı görüşlerin olduğu temalar tekrar incelenmiş ve uzlaşılar eklenmesi yönünde nihai bir karara bağlanarak temalar elde edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde çalışma kapsamında yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

3.1.Yaşlı Bireylerin Sosyo-Demografik Bilgileri

Araştırmaya katılan yaşlı bireylerin sosyo-demografik bilgileri Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Yaşlı Bireylerin Sosyo-demografik Bilgileri

Katılımcı	Cinsiyet	Yaş	Eğitim Durumu	Çalışma Durumu	Kullanım Sıklığı	Kullanılan Dijital Araçlar
K1	Erkek	75	İlkokul	Emekli Şoför	İhtiyaç olduğunda	Akıllı telefon
K2	Erkek	68	Ortaokul	Emekli	Düzenli kullanmıyor	Akıllı telefon
K3	Erkek	69	İlkokul	Emekli	Günde 2-3 saat	Akıllı telefon, Bilgisayar
K4	Kadın	69	İlkokul	Ev hanımı	Günde 2-3 saat	Akıllı telefon
K5	Erkek	67	İlkokul	Emekli	Sadece arama olduğunda	Akıllı telefon
K6	Erkek	80	İlkokul	Emekli Marangoz	Sadece arama olduğunda	Akıllı telefon
K7	Erkek	67	Üniversite	Emekli Sigortacı (Çalışıyor)	Günde 10 saat	Akıllı telefon, Bilgisayar
K8	Erkek	65	İlkokul	Emekli Nakliyecisi (Çalışıyor)	Günde 30dk – 1saat	Akıllı telefon
K9	Erkek	65	İlkokul	Emekli	Günde 1 saat	Akıllı telefon

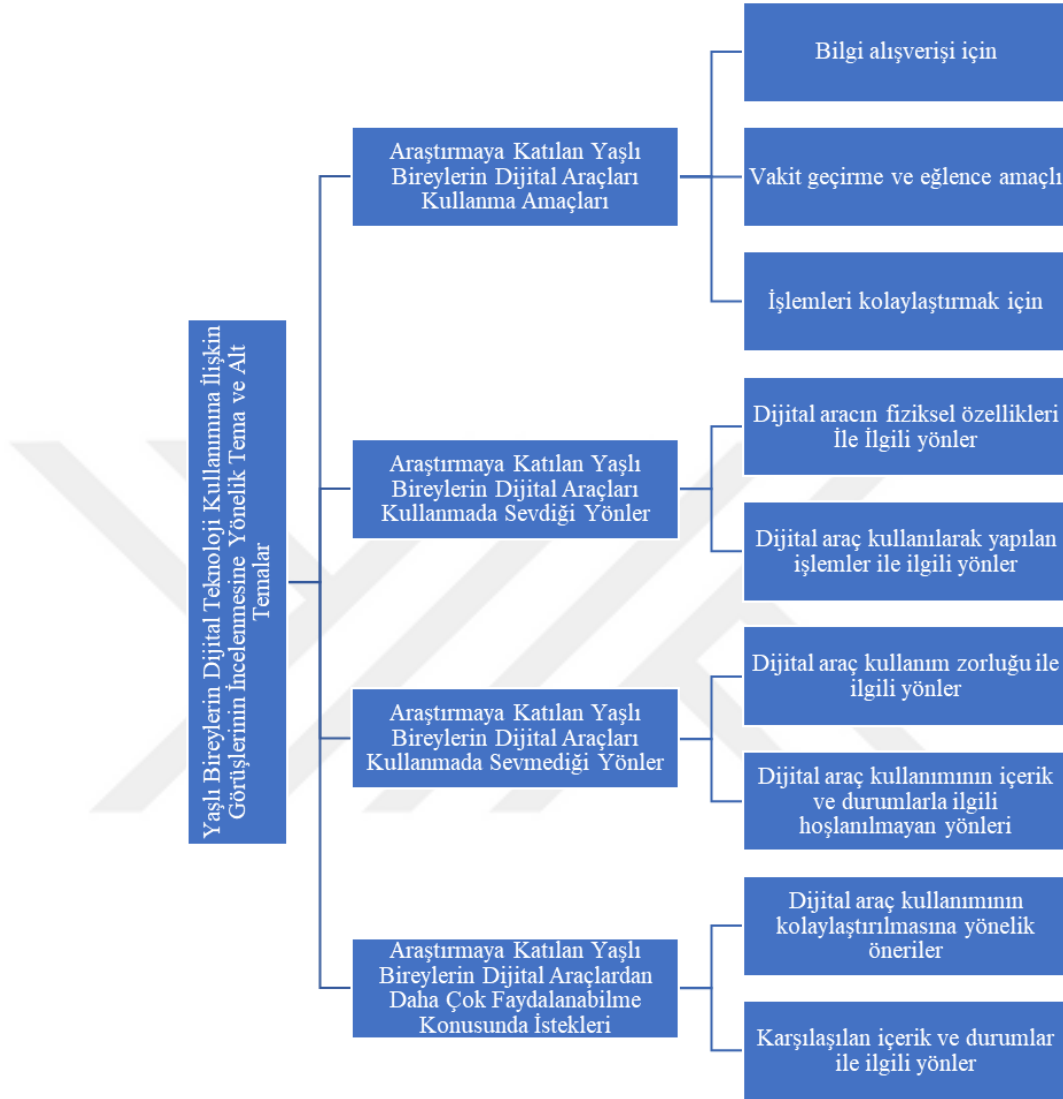
K10	Erkek	73	İlkokul	Emekli	Günde saat	5-6	Akıllı telefon
K11	Erkek	80	İlkokul	Emekli	Günde saat	1	Akıllı telefon
K12	Erkek	67	İlkokul	Emekli	Günde saat	1-2	Akıllı telefon
K13	Erkek	67	Üniversite	Emekli Öğretmen	Günde saat	1	Akıllı telefon
K14	Erkek	81	İlkokul	Emekli Çiftçi	Sadece aramak için		Akıllı telefon
K15	Erkek	68	İlkokul	Emekli Nakliyecisi	Sadece görüşmek için		Akıllı telefon
K16	Erkek	76	İlkokul	Emekli	Düzenli kullanmıyor		Akıllı telefon
K17	Erkek	73	İlkokul	Emekli Belediyeden	Sadece arama olduğunda		Akıllı telefon
K18	Erkek	65	İlkokul	Emekli	Sadece arama olduğunda		Akıllı telefon
K19	Erkek	68	İlkokul	Emekli İşçisi	İnşaat Günde dakika	30	Akıllı telefon
K20	Erkek	65	Lise	Emekli	Günde saat	2	Akıllı telefon, Tablet, Bilgisayar
K21	Erkek	84	İlkokul	Emekli İşçi	Günde dakika	30	Akıllı telefon
K22	Erkek	67	İlkokul	Emekli	Fazla süre kullanmıyor		Akıllı telefon
K23	Erkek	78	İlkokul	Emekli Esnaf	Sadece arama olduğunda		Akıllı telefon
K24	Kadın	66	İlkokul	Ev Hanımı	Günde saat	2	Akıllı telefon
K25	Erkek	74	Lise	Emekli Bankacı	Günde dakika 1 saat	30 –	Akıllı telefon
K26	Erkek	65	İlkokul	Emekli Çiftçi	Sadece		Akıllı

					konusmak için	telefon	
K27	Erkek	69	İlkokul	Emekli Çiftçi	Günlük saat	3-4	Akıllı telefon
K28	Kadın	65	İlkokul	Ev Hanımı, Çiftçi	Günde dakika	30	Akıllı telefon
K29	Erkek	66	Lise	Emekli İşçi	Günde saat	3-4	Akıllı telefon
K30	Erkek	70	Üniversite	Emekli	Günde dakika	30	Akıllı telefon
K31	Erkek	71	İlkokul	Emekli Şoför	Günde saat	4-5	Akıllı telefon
K32	Erkek	82	İlkokul	Emekli İşçi	İhtiyaç oldukça		Akıllı telefon
K33	Erkek	77	İlkokul terk	Emekli Çiftçi	Sadece arama olduğunda		Akıllı telefon
K34	Erkek	65	İlkokul	Emekli Kamyoncu	Günde saat	2-3	Akıllı telefon, Tablet, Bilgisayar
K35	Erkek	65	İlkokul	Emekli İnşaatçı	Günde dakika	30	Akıllı telefon
K36	Erkek	65	Lise	Emekli Memur	Günde saat	1,5	Akıllı telefon
K37	Erkek	65	İlkokul	Emekli İşçi	Günde dakika	20	Akıllı telefon
K38	Kadın	67	İlkokul	Emekli, hanımı	Ev Günde dakika	30	Akıllı telefon
K39	Kadın	70	İlkokul	Ev hanımı	Sadece arama olduğunda		Akıllı telefon
K40	Kadın	65	İlkokul	Emekli Kuaför	Günde saat	2	Akıllı telefon, Tablet, Bilgisayar
K41	Erkek	69	Lise	Emekli Tekstil	Günde saat	3	Akıllı telefon, Bilgisayar

Tablo 2’de görüldüğü üzere, katılımcıların 36’sı erkek, 5’i kadındır. Katılımcıların yaş bilgilerine bakıldığında, yaş aralığının 65 ile 84 bandında değiştiği görülmektedir. Katılımcıların eğitim durumuna bakıldığında; 1’inin ilkokulu yarıda bıraktığı, 31’inin ilkokul mezunu, 1’inin ortaokul mezunu, 5’inin lise mezunu, 3’ünün üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Çalışma durumlarına bakıldığında, 37 katılımcının çeşitli meslek dalları üzerinden emekli olduğu, 4 katılımcının ev hanımı olduğu görülmektedir. Yaşlıların dijital araçları kullanım sıklığına bakıldığında 0-2 saat arasında kullananların ve sadece aramalar için kullananların yoğunlukta olduğu görülmektedir. Dijital araçları 2-10 saat arasında kullananların daha az seviyede olduğu görülmektedir. Katılımcıların kullandıkları dijital araç türlerine bakıldığında; 35’inin sadece akıllı telefon, 3’ünün akıllı telefon ve bilgisayar ve 3’ünün akıllı telefon, bilgisayar ve tablet kullandığı görülmektedir.

3.2.Yaşlı Bireylerin Dijital Teknoloji Kullanımına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesine Yönelik Bulgular

Araştırmada katılımcıların sosyo-demografik bilgileri dışındaki verilerin analizine ilişkin bulgular dört tema altında ele alınmıştır. Bu temalara ve alt temalara Şekil 1’de yer verilmiştir.

Şekil 1. Yaşlı Bireylerin Dijital Teknoloji Kullanımına İlişkin Görüşlerinin İncelenmesine Yönelik Tema ve Alt Temalar

3.2.1. Yaşlı Bireylerin Dijital Teknoloji Kullanma Amaçları

Yaşlıların dijital teknoloji kullanımı ile ilgili görüşlerinin analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgular Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2: Araştırmaya Katılan Yaşlı Bireylerin Dijital Araçları Kullanma Amaçları

Temalar	Alt Temalar	Frekans
Bilgi Alışverişi İçin	İletişim kurma	41
	Bilgiye erişme	16
Vakit Geçirme ve Eğlence Amaçlı	Sosyal medyada gezinme	20
	Video izleme	4
	Fotoğraflara bakma	3
	Zekâ oyunu oynama	1
	Müzik dinleme	1
	Dijital bankacılık ile ilgili işlemleri gerçekleştirme	8
İşlemleri Kolaylaştırmak İçin	Randevu alma	3
	Navigasyon kullanımı	2
	Çevrimiçi alışveriş yapma	1
Toplam		100

Bazı katılımcılar birden fazla temaya ilişkin görüş bildirmişlerdir.

Tablo 2 incelendiğinde yaşlıların dijital araçları kullanma amaçlarına ilişkin görüşlerinin bilgi alışverişi, vakit geçirme ve eğlence ile işlemleri kolaylaştırma olmak üzere üç tema da toplandığı görülmektedir. Her bir temaya ilişkin bulgular aşağıda sıralanmıştır.

3.2.1.1.Bilgi Alışverişi İçin

Yaşlı bireylere dijital araçları hangi amaçlar için kullandıkları sorulmuştur. Yaşlı bireylerin dijital araçları diğer insanlarla iletişim kurma ve bilgiye erişme noktasında cevaplarını iletmeleri üzerine bu tema oluşturulmuştur. Yaşlı bireylerin bilgi alışverişi için dijital teknoloji kullanımı ile ilgili görüşleri iletişim kurma ve bilgiye erişme olmak üzere iki alt temada ele alınmıştır. Katılımcıların tamamının iletişim kurma için, önemli bir kısmının da bilgiye erişme için dijital araçları kullandıkları görülmüştür.

3.2.1.1.1.İletişim Kurma

Çalışmada yaşlılar diğer insanlarla iletişim kurmanın kendileri için en temel amaçlardan bir tanesi olduğunu dile getirmiştir. Dijital araçları edinmenin temel motivasyonunun da iletişim kurmanın olduğunu belirtmişlerdir. Dijital araçları iletişim kurma amacıyla kullanan katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

K1: “Telefonu, şimdi mesela oğlanlarım var dışarıda, onlarla görüşmek için, dostlarımla görüşmek için, herhangi bir ihtiyacım olduğu zaman aradığım şahsa eğer bende numarası yoksa başka bir arkadaştan temin edip konuşabiliyorum...” (Erkek, 75 yaşında)

K6: “Telefon gelirse cevap veriyorum. Aramalara cevap veririm, görüntülü olursa konuşurum. Onun dışında kullanmam. Gelene cevap veririm başka bir şey yok. Yurt dışından görüntülü arıyorlar ona cevap veriyorum. Whatshapp üzerinden görüntülü arıyorum. Almanyayla görüntülü konuşuyorum. Telefonun kullanım amacı zaten iletişim kurmak. Bir yerden bir şey alacak olsam arıyorum” (Erkek, 80 yaşında)

K14: “Akıllı telefonu sadece çocuklarımı aramak için kullanırım. Onlardan arama geldiği zaman cevabını veririm. Akıllı telefon tuşlu telefondan daha güzel. Aradığın zaman hepsi çıkıyor, basıyorsun kullanıyorsun.” (Erkek, 81 yaşında)

K16: “Gelen giden telefonlara cevap veriyorsun. Benim için tuşlu telefonlardan bir farkı yok, ikisi de aynı. Sadece arama için kullanıyorum.” (Erkek, 76 yaşında)

K23: “Oynamam bir şey etmem. Çağırın olursa ey diye cevap veririm. Kendim arayacak olursam başkasına kayıtlı numarayı buldurup onu arattıyorum. Benim başka türlü telefonla oyunum yok.” (Erkek, 78 yaşında)

K33: “Telefon eden olursa alo derim başka bir şey yok. Mesajları başkasına sildiriyorum. Anlamıyorum bu telefonlardan.” (Erkek, 77 yaşında)

3.2.1.1.2.Bilgiye Erişme

Dijital araçları bilgi edinme amacıyla kullanan katılımcılardan bazılarının görüşleri ise şu şekildedir:

K4: “... Ondan sonra yaz var mı yağış var mı diye bakarım. Gruplardan, arkadaşlarımdan bilgi alırım, haber alırım. Köydeki haberleri takip ederim. Örgü örerim. Örgü işlerine internetten bakarım. Bilmediğim şeyleri sorarım.” (Kadın, 69)

K12: “... Bilgilendirme açısından fayda sağlar. Bilemediğim konuyu giriyorum, bakıyorum, bulabiliyorum. Ağaçların aşılmasından tut, gübrelenmesinden tut, bilgi sahibi olabiliyorum, budamasından bilgi sahibi olabiliyorum. Bilmediğim konuyu araştırabiliyorum.” (Erkek, 67 yaşında)

K13: “... Ben yeri geliyor, bir konuda araştırmam gereken bir şey oluyor, açıyorum o konuya bakıyorum, Google’den bakıyorum. Bunları öğreniyorum, ondan sonra sosyal yaşantımda bir ağaç nasıl budanır veyahut evde elektrik, su arızası var, musluk değişecek, elektrikli düğme değişecek bu nasıl yapılır veyahut evde kullandığım bir alet, bu çamaşır makinesi, buzdolabı olabilir, ufak tefek bir arızası olduğu zaman sosyal medyadan basıyorum şeye, soruyorum cevabını alıyorum veya onların videolarını seyrediyorum, nasıl yapılır diye. Bu amaçla kullanıyorum.” (Erkek, 67 yaşında)

K24: “Mesela örgülere bakıyorum, pasta tariflerine bakıyorum, yemek tariflerine bakıyorum...” (Kadın, 66 yaşında)

K25: “Merak ettiğim bilgileri Google a giriyorum anında bilgi alabiliyorum. Eskiden bir sürü kitap arardık. Şimdi gerek kalmadı hepsi var orada.” (Erkek, 74 yaşında)

K28: “... Google’den ne olmuş ne bitmiş neler olmuş onlara bakıyorum. Haberleri takip ediyorum. Örgü, nakış videolarına bakıyorum.” (Kadın, 65 yaşında)

K29: “... Bir de şu çok önemli ölüm olaylarında mesela nerede kim ölmüş, yakınımı uzak mı, eşi dostumu onlardan haberdar olmak için çok ideal o çok hoşuma gidiyor. Herkesin grubu var, bizim mahallenin de var. Hemen kimin öldüğünü biz o gün sabahleyin telefonu karıştırırken görüyoruz veyahut da gruba düşüyor.” (Erkek, 66 yaşında)

3.2.1.2.Vakit Geçirme ve Eğlence Amaçlı

Yaşlı bireylere dijital araçları hangi amaçlara yönelik kullandıkları sorulmuştur. Yaşlılardan alınan yanıtlar vakit geçirme ve eğlenme amacıyla dijital araçların kullanımına

ilişkin bir temada toplanmıştır. Bu amaçla dijital araçları kullanan yaşlıların görüşleri beş alt temaya ayrılmıştır. Katılımcılar en çok sosyal medyada gezinme daha sonrada video izleme, fotoğraflara bakma, zekâ oyunu oynama ve müzik dinleme amacıyla dijital teknolojileri kullandığını bildirmiştir.

3.2.1.2.1.Sosyal Medyada Gezinme

Katılımcıların önemli bir kısmı sosyal medya kullandığını dile getirmiştir. Katılımcılar sosyal medyayı çeşitli amaçlarla kullanmakta birlikte gezinmek, vakit geçirmek amacıyla da yoğunlukla kullanmaktadır. Bu katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

K10: *“Instagram, Facebook, WhatsApp, Messenger sosyal medya uygulamalarının hepsini kullanıyorum. Çok canım sıkıldığı zamanlarda tweet atıyorum bazen.”* (Erkek, 73 yaşında)

K12: *“Sosyal medyada gezmek için kullanıyorum. Bu arada haberlere meraklıyım, sosyal medyada ne şekilde geliştiğini takip ederim. Facebook’u kullanırım.”* (Erkek, 67 yaşında)

K25: *“...Vakit geçirmek, sosyal medyayı takip etmek şu anda öyle. Facebook, Instagram, Messenger gibi sosyal medya uygulamalarını kullanıyorum.”* (Erkek, 74 yaşında)

K27: *“Twitter, Tiktok, YouTube kullanırım. Oralarda vakit geçiririm.”* (Erkek, 69 yaşında)

K29: *“Instagram, Facebook kullanırım. Mesela bir iş yeri varsa damadımın, oğlumun gittiğim zaman onları paylaşıyorum. Köyde bir şeylerle uğraştıysam onları çekerim ve eşimle dostumla paylaşıyorum. Aktif olarak sosyal medya kullanıyorum, bazen reels paylaşımım olur, hikâye paylaşımım olur.”* (Erkek, 66 yaşında)

K34: *“Facebook’a bir şey yazmam, yüklemem, gönderilenlere bakıyorum.”* (Erkek, 65 yaşında)

K35: “... Facebook, Tiktok bakarım, paylaşılanlara bakıyorum...” (Erkek, 65 yaşında)

3.2.1.2.2.Video İzleme

Video izlemek amacıyla dijital teknolojileri kullanan katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

K8: “Güreş seyrederim, öküz güreşi, video seyrederim, siyaset bakarım.” (Erkek, 65 yaşında)

K19: “...Tiktakta eğlenceli videolar bakıyorum. Kale, Denizli oyun havalarını gösteriyor, siyasilere bakıyorum...” (Erkek, 68 yaşında)

K34: “Bilgisayarımı eğlenmek, vakit geçirmek için kullanıyorum, YouTube’den eğlenceli videolar izliyorum.” (Erkek, 65 yaşında)

3.2.1.2.3.Fotoğraflara Bakma

Katılımcılar dijital araçları yakınlarının fotoğraflarına bakmak için de kullandıklarını bildirmiştir. Katılımcılardan bazılarının bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

K26: “... Torunlarımın fotoğraflarına bakıyorum.” (Erkek, 65 yaşında)

K28: “... Telefondan çocukları arıyorum, çocukların fotoğraflarına bakıyorum. Ben fotoğraf gönderemiyorum da gönderdiklerine bakıyorum.” (Kadın, 65 yaşında)

K31: “... Torunlarla görüşüyorum. Evlatlarım var dışarıda onlarla konuşuyorum. Fotoğraflarına bakıyorum.” (Erkek, 71 yaşında)

3.2.1.2.4.Zekâ Oyunu Oynama

Katılımcının zekâ oyunu oynama amacına ilişkin görüşleri şu şekildedir:

K40: “...Zekâ oyunu oynarım, kelime bulmaca tarzındaki oyunlardan oynarım...” (Kadın, 65 yaşında)

3.2.1.2.5.Müzik Dinleme

Katılımcının müzik dinleme amacına ilişkin ifadesi şu şekildedir:

K18: “... *Müzik dinliyorum...*” (Erkek, 65 yaşında)

3.2.1.3.İşlemleri Kolaylaştırmak İçin

Yaşlı bireylere dijital araçları hangi amaçlar için kullandıkları sorusu yöneltilmiştir. Yaşlılar dijital araçları günlük hayatlarını kolaylaştırmak için kullandıklarını ifade etmiştir. Bu çerçevede yaşlıların yanıtları işlemleri kolaylaştırmak için teması altında toplanmıştır. Bu tema altında toplanan yanıtlar dijital bankacılık ile ilgili işlemleri gerçekleştirme, randevu alma, navigasyon kullanımı ve çevrimiçi alışveriş yapma biçiminde dört alt temada ele alınmıştır.

3.2.1.3.1.Dijital Bankacılık ile İlgili İşlemleri Gerçekleştirme

Yaşlıların dijital bankacılık işlemlerini gerçekleştirme ile ilgili görüşlerinden bazı alıntılar aşağıda verilmiştir:

K2: “... *Dijital bankacılık ile kendi işlerimi takip ediyorum.*” (Erkek, 68 yaşında)

K15: “... *İnternet bankacılığını para göndermek için kullanıyorum. Parayı telefondan gönderebiliyorum.*” (Erkek, 68 yaşında)

K29: “...*Ödemeler için. Onun için çok kullanıyorum. Tabi zamanında maaşı aldığımda bankalara olan efendim elektrik, su borcu gibi veya bir şey yaptırdıysam taksitim varsa ona tüm ödemeleri maaşı aldığımda tık tık tık oradan ödeme yaparım. Onun için çok ideal yani birinci önceliğim o. Ben bu köyden mesela hiç Denizli'ye ödeme yapmaya gitmem. Çünkü para ödemeye gitmem. Hemen dün oldu hatta. Oğlum, baba param yok dedi, tarladaydım. Tamam göndereyim dedim ne yaparlarsa yapsınlar, tık tık tık gönderiyorum bundan güzel bir şey var mı.*” (Erkek, 66 yaşında)

K31: “... *Bazen hesap cüzdanları yapıyorum. Hesaplama onu bunu yapıyorum.*” (Erkek, 71 yaşında)

K41: “... *İnternet bankacılığı kullanıyorum. Borçlarımı ödüyorum, faturalarımı öderim.*” (Erkek, 69 yaşında)

3.2.1.3.2.Randevu Alma

Randevu alma amacı ile ilgili dijital teknoloji kullanan yaşlıların görüşleri şu şekildedir:

K3: “... *Eskiden randevu işi yoktu. Şimdi hastanelerden hastalığımız için randevu alabiliyoruz.*” (Erkek, 69 yaşında)

K41: “... *Arabam için randevu alıyorum.*” (Erkek, 69 yaşında)

3.2.1.3.3.Navigasyon Kullanımı

Navigasyon kullanımı amacıyla dijital teknolojileri kullanan yaşlı bireylerin görüşleri şu şekildedir:

K8: “... *Yol için, gideceği yeri öğrenebilmek için navigasyon kullanırım.*” (Erkek, 65 yaşında)

3.2.1.3.4.Çevrimiçi Alışveriş Yapma

Çevrimiçi alışveriş yapma amacıyla dijital teknoloji kullanan tek yaşlı bireyin ifadesi şu şekildedir:

K20: “... *Online alışveriş yapabiliyorum. İnternette ne istiyorsam alabiliyorum.*” (Erkek, 65 yaşında)

3.2.2.Yaşlı Bireylerin Dijital Teknoloji Cihazlarının Sevdği Yönleri

Araştırmaya katılan yaşlı bireylerin dijital araçları kullanmada sevdiği yönlerle ilgili görüşlerinin analiz bulguları Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: Araştırmaya Katılan Yaşlı Bireylerin Dijital Araçları Kullanmada Sevdiği Yönler

Temalar	Alt Temalar	Frekans
Dijital Aracın Fiziksel Özellikleri ile İlgili Yönler	Dijital Araçların Dokunmatik Özelliği	1
	Dijital Araçların Ekran Özellikleri	1
Dijital Araç Kullanılarak Yapılan İşlemler ile İlgili Yönler	Bilgi alışverişini kolaylaştırma	23
	Pratiklik sağlaması	7
	Fotoğraf çekme özelliği	3
	Müzik dinlemeyi sağlaması	2
	Navigasyon özelliği	1
	Mobil bankacılık işlemlerinin gerçekleştirilmesini sağlaması	1
	Zekâ oyunu oynanmasını sağlaması	1
	Sesli komut sistemi özelliğinin bulunması	1
Toplam		41
Yanıtları bu tema kapsamına yönelik olmayan		12

Bazı katılımcılar birden fazla temaya ilişkin görüş bildirmişlerdir.

Tablo 3 incelendiğinde Yaşlıların dijital araçlara dair sevdiği yönlerin dijital aracın fiziksel özellikleri ile ilgili yönler ve dijital araç kullanılarak yapılan işlemler ile ilgili yönler olmak üzere iki temada toplandığı görülmüştür. Katılımcılardan 12'sinin yanıtının dijital araç kullanımının sevilen yönüne ilişkin olmadığı görülmüştür.

3.2.2.1.Dijital Aracın Fiziksel Özellikleri ile İlgili Yönler

Yaşlı bireylere dijital teknolojilerin hangi yönlerini sevdikleri sorulmuştur. Yaşlıların dijital araçların fiziksel özellikleriyle ilgili hoşnut oldukları yönler ayrı bir tema altında ele alınmıştır. Bu tema bazında verilen yanıtlar da dijital araçların dokunmatik özelliği ve dijital araçların ekran özellikleri olmak üzere iki alt tema altında toplanmıştır.

3.2.2.1.1.Dijital Araçların Dokunmatik Özelliği

Katılımcının dijital aracın dokunmatik özelliğinin sevilmesi ile ilgili görüşü şu şekildedir:

K11: “Telefonun dokunmatik olması iyi. Tuşlu telefonlara göre kullanımı daha rahat.” (Erkek, 80 yaşında)

3.2.2.1.2.Dijital Araçların Ekran Özellikleri

Katılımcının dijital aracın ekran özelliğinin sevilmesi ile ilgili görüşü de şu şekildedir:

K33: “... Bu telefonların ekranı daha büyük, yazıları daha büyük. Temiz kullandıktan sonra bu telefonlar güzel. Bu telefon bizlere iyi bir hizmet sunuyor.” (Erkek, 77 yaşında)

3.2.2.2.Dijital Araç Kullanılarak Yapılan İşlemler ile İlgili Yönler

Yaşlı bireylere dijital teknolojilerin hangi yönlerini sevdikleri sorulmuştur. Katılımcıların verdiği yanıtlar dijital araç kullanılarak yapılan işlemler ile ilgili yönler teması altında toplanmıştır. Bu tema bazında verilen yanıtlar dijital araçların başta bilgi alışverişini kolaylaştırma olmak üzere, pratiklik sağlaması, fotoğraf çekme özelliği, müzik dinlemeyi sağlaması, navigasyon özelliği, mobil bankacılık işlemlerinin gerçekleştirilmesini sağlaması, zekâ oyunu oynamasını sağlaması ve sesli komut sistemi özelliğinin bulunması biçiminde alt temalara ayrılmıştır.

3.2.2.2.1.Bilgi alışverişini kolaylaştırma

Yaşlıların dijital aracın bilgi alışverişini kolaylaştırması sevilen yönü ile ilgili bazı görüşlerinden ifadeler aşağıda verilmiştir:

K1: “Çok güzel, dış devletlerden oğlandan mektup gelecek, efendim nasıl gelecek acaba diye vesvese edip duracağına basıyorsun numarasına karşılıklı görüşüyorsun. Görüntülü görüşebilmek, çok güzel bir şey. Mesela ben 24 ay askerlik yaptım. Annemden babamdan bir aydan aya mektup gelecek gidecek diye endişe ederdim, zor şartlarda ulaşırdık.” (Erkek, 75 yaşında)

K3: “Çocuklarla görüntülü konuşma bunlara imkân sağlaması iyi bir şey. Arkadaşlarla görüşüyoruz, asker arkadaşlarımla buluşuyoruz, onlarla görüşüyoruz. Daha çeşit bütün arkadaşlarımızla buluşuyoruz. Haberleşme açısından çok güzel, bu yönü hoşuma gidiyor.” (Erkek, 69 yaşında)

K12: “Bilgilendirme açısından fayda sağlar. Bilemediğim konuyu giriyorum, bakıyorum, bulabiliyorum. Ağaçların aşılmasından tut, gübrenmesinden tut, bilgi sahibi olabiliyorum, budamasından bilgi sahibi olabiliyorum. Bilmediğim konuyu araştırabiliyorum.” (Erkek, 67 yaşında)

K19: “En sevdiğim yönü görüntülü aramak. Çoluğu çocuğu onunla seyre diyorum. Başka bir sevdiğim özelliği yok. Diğer özelliklerini kullansam da olur kullanmasam da olur. Çoluk çocukla görüşmek yetiyor bize.” (Erkek, 68 yaşında)

K23: “Bu telefonların tümü güzel. Muğla’ya gidip gelip bir iş yapacağıma buradan alo diyorum, iş iyileşiyor. Çocuklar dışta olduğundan görüntülü görüşelim diyorlar. Buradan görüntülü, yüz yüze konuşabiliyoruz.” (Erkek, 78 yaşında)

K25: “Ben çok arkadaşımı kaybetmişim. Yirmi, otuz senedir konuşmadığımız arkadaşlarıma Facebook sayesinde ulaştım, artık haberleşebiliyoruz. Arkadaşlarla temas kuruyoruz. Kişiye göre görüntülü temas da kuruyoruz.” (Erkek, 74 yaşında)

3.2.2.2.2.Pratiklik Sağlaması

Yaşlıların dijital teknolojilerin pratiklik sağlaması sevilen yönüne ilişkin görüşlerinin bir kısmı şu şekildedir:

K7: “Her şeye çok yakından ulaşabilmemizi sağlıyor. Her şeye kısa sürede ulaşabiliyorum.” (Erkek, 67 yaşında)

K14: “Kullanması güzel, zorluk yok. Daha pratik. Her yönden akıllı telefon daha güzel.” (Erkek, 81 yaşında)

K18: “Telefon her şeyi kolaylaştırıyor. Mesela dağda olsun evde olsun her türlü telefonda yararlanabiliyoruz. Akıllı telefon tuşlu telefonda daha iyi. Ses kaydı yapabiliyoruz, her şey yapıyoruz.” (Erkek, 65 yaşında)

K41: “Basit, ulaşılabilir ve her şeyi öğreniyoruz, bilgi alıyoruz. Teknoloji güzel şey, istediğim her şeye ulaşıyorum.” (Erkek, 69 yaşında)

3.2.2.2.3.Fotoğraf Çekme Özelliği

Yaşlılar dijital teknolojilerin fotoğraf çekme sevilen yönüne ilişkin görüşlerini şu biçimde ifade etmiştir:

K9: “*Bu telefonlar haberleşmede, görüşmede ve resim çekmede güzel.*” (Erkek, 65 yaşında)

K29: “*... Bir de kamerası çok hoşuma gidiyor. Her gittiğim yeri çekiyorum. Mesela bir iş yeri varsa damadımın, oğlumun gittiğim zaman onları paylaşıyorum. Köyde bir şeylerle uğraştıysam onları çekerim ve eşimle dostumla paylaşıyorum.*” (Erkek, 66 yaşında)

K38: “*Fotoğraflara bakma yönünü seviyorum...*” (Kadın, 67 yaşında)

3.2.2.2.4.Müzik Dinlemeyi Sağlaması

Yaşlıların dijital teknolojilerin müzik dinlemeyi sağlaması sevilen yönüne ilişkin görüşleri şu şekildedir:

K10: “*... Çok canım isterse müzik dinlerim.*” (Erkek, 73 yaşında)

K14: “*... Telefondan müzik çalıyorum. Neşet Ertaş'ın gönül dağını çalarım.*” (Erkek, 81 yaşında)

3.2.2.2.5.Navigasyon Özelliği

Yaşlının dijital teknolojilerin navigasyon özelliği sevilen yönüne ilişkin ifade şu şekildedir:

K10: “*... Konumlandırıp bilemediğim yerlere gidebiliyorum, navigasyonu kullanıyorum.*” (Erkek, 73 yaşında)

3.2.2.2.6.Mobil Bankacılık İşlemlerinin Gerçekleştirilmesini Sağlaması

Yaşlının dijital teknolojilerin mobil bankacılık işlemlerinin gerçekleştirilmesini sağlaması sevilen yönüne ilişkin görüşü aşağıda yer almaktadır:

K29: “*Birincisi, internette mobil bankacılık...*” (Erkek, 66 yaşında)

3.2.2.2.7.Zekâ Oyunu Oynanmasını Sağlaması

Yaşlının dijital teknolojilerin zekâ oyunu oynanmasını sağlaması sevilen yönüne ilişkin açıklaması şu şekildedir:

K29: “...Kişiye göre değişir ama zihinsel oyunlar var. Zekayı geliştiren, kelime haznesini geliştiren gibi oyunlar hoşuma gider.” (Erkek, 66 yaşında)

3.2.2.2.8.Sesli Komut Sistemi Özelliğinin Bulunması

Yaşlının dijital teknolojilerin sesli komut sistemi özelliğinin bulunması sevilen yönüne ilişkin görüşü şu şekildedir:

K3: “... Mesela biz telefonda yazmasını bilmiyoruz, yazıyoruz da yazmasını bilmediğimiz zaman hemen basıyoruz düğmeye mesela hava durumu nasıl, hemen cevabını veriyor hava durumunun nasıl olduğunun. Daha sonra bazı telefonlar var, benim var o telefonlardan. Arkadaşımı ara diye sesleniyorum, arıyor. Bu telefonlarda daha güzel...” (Erkek, 69 yaşında)

3.2.3.Yaşlı Bireylerin Dijital Teknoloji Cihazlarının Sevmediği Yönleri

Yaşlı bireylerin dijital teknolojinin sevmediği yönleri ile ilgili görüşlerine ilişkin analiz bulguları Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4: Araştırmaya Katılan Yaşlı Bireylerin Dijital Araçları Kullanmada Sevmediği Yönler

Temalar	Alt Temalar	Frekans
Dijital Araç Kullanım Zorluğu ile İlgili Yönler	Dijital araç kullanımı ile ilgili bilgi ve beceri eksikliği	16
	Tarife kullanım bedelinin pahalı olması	3
	Telefonların kapsama alanı dışında kalması	2
	Dijital araçların taşınmasının zorluğu	2
	Dijital araçların dokunmatik özelliğine yönelik zorluk	1
	Uygunsuz içerik ve durumlarla karşılaşılması	9
Dijital Araç Kullanımının İçerik ve Durumlarla	Yanlış haber ve bilgilerle karşılaşılması	7
	Yeterince güvenli olmadığı düşüncesi	5

İlgili Hoşlanılmayan Yönleri	Sağlık açısından zararlı olması	5
	Bilinmeyen veya şüpheli numaraların araması	4
	Reklamlarla fazla karşılaşılması	1
	Dijital araçların sosyalleşmeyi azaltması	1
Toplam		56
Yanıtları bu tema kapsamına yönelik olmayan		8

Bazı katılımcılar birden fazla temaya ilişkin görüş bildirmişlerdir.

Tablo 4 incelendiğinde araştırmaya katılan yaşlı bireylerin dijital araçların sevmediği yönlerine ilişkin görüşlerinin dijital araç kullanım zorluğu ile ilgili yönler ve dijital araç kullanımının içerik ve durumlarla ilgili hoşlanılmayan yönleri olmak üzere iki temada toplandığı görülmüştür. Ayrıca 8 katılımcının yanıtlarının dijital araç kullanımının sevilmeyen yönleri ile ilgili olmadığı görülmüştür.

3.2.3.1.Dijital Araç Kullanım Zorluğu ile İlgili Yönler

Yaşlı bireylere dijital araç kullanmada sevmedikleri yönler sorulmuştur. Yaşlıların yanıtları dijital araç kullanmada zorluk yaşadıklarını göstermiştir. Bu yanıtlar başta dijital araç kullanımı ile ilgili bilgi ve beceri eksikliği olmak üzere paketlerin pahalı olması, telefonların bazı noktalarda çekmemesi, taşımalarının zorluğu ve dokunmatik özelliğine yönelik zorluk biçiminde alt temalara ayrılmıştır.

3.2.3.1.1.Dijital Araç Kullanımı ile İlgili Bilgi ve Beceri Eksikliği

Yaşlıların dijital araç kullanımı ile ilgili bilgi ve beceri eksikliği hususunda sevmediği yönlerle ilişkin görüşleri şu şekildedir:

K1: “...Biz erken dünyaya gelmişiz, bunun nimetlerinden yeterli miktarda faydalanamıyoruz. Çok bilgili bizlerin, hani 76 yaşındaki vatandaşın, hele benim gibi dar çevrede oturan bir vatandaşın, cep telefonunun nimetlerinde tam anlamıyla faydalanması mümkün değil.” (Erkek, 75 yaşında)

K2: “Keşke daha fazla hâkim olsaydık. Bundan 40-50 yıl önce gelmiş olsaydı daha iyi, güzel kullanırdık herhalde. Şimdi ne kadar olsa 60 yaşından sonra gelen telefonun olacağı bu. Bizim kullanabileceğimiz bu.” (Erkek, 68 yaşında)

K3: “... Tabi biz önceden böyle bir şey görmediğimiz için, kullanırken bazen efendim e-devleti bul, e-nabızı bul biz bunlarda zorluk çekiyoruz. Yani gençlerin kullandığı gibi kullanmamıza imkânımız yok. Şimdiki gençler hemen e-nabızı buluver, hemen e-devleti buluver bunları buluyorlar. Biz eskiden görmediğimiz için bunları bulamıyoruz. Bunun zorluğunu çekiyoruz.” (Erkek, 69 yaşında)

K13: “... Dijital araçlar, cep telefonu, bu dokunmatik, bilgisayar kullanmak için yeterli bir bilgimiz eğitimimiz olmadığı için daha birçok şeyinden faydalanamıyoruz. Genelde alo demek veya Facebook’ta gördüğümüz arkadaşlarımızla haberleşmek için kullanıyoruz. Yani daha bilmediğimiz çok şey var. Türk milleti bu konuda eğitimsiz.” (Erkek, 67 yaşında)

K19: “... Benim yaptıklarına ben zorlanmıyorum. Yalnız yapmak istediklerim var ama beceremiyorum. Mesela hava durumuna girmek istiyorum ama giremiyorum. Maç bakmak istiyorum bakamıyorum, beceremiyorum. Bir şeyler soruyor ondan onları denk getiremiyorum.” (Erkek, 68 yaşında)

K23: “... Telefonu açıp insan aramasını öğrenirsem pek güzel olur. Telefonu açtığım zaman başka şeyler geliyor. Açtığım zaman numaralar isimler gelmiyor da başka şeyler geliyor, ondan sonra arayacağım numaraları bulamıyorum.” (Erkek, 78 yaşında)

K24: “Evveli bilmediğim yerler oluyor mesela kayıt yapamıyorum telefona. Görüntülü şeylerini pek bilmiyorum. Silmelerini hep konum komşu gösteriveriyor...” (Kadın, 66 yaşında)

K28: “Her şey içinde varda biz kullanmasını bilmiyoruz ki. Biz görmedik ki. Yaşlandıktan sonra akıllı telefon aldım ben. Mesaj falan yazmasını bilmiyoruz.” (Kadın, 65 yaşında)

K36: “Gençler çekirdekten yetişiyor, biz telefonu geç aldığımız için öğrenemiyoruz.” (Erkek, 65 yaşında)

3.2.3.1.2.Tarife Kullanım Bedelinin Pahalı Olması

Yaşlıların tarife kullanım bedelinin pahalı olması ile ilgili sevmediği yönlele ilişkin ifadeleri şu şekildedir:

K17: “... Bana aylık 150 dakika yetiyor ancak 1000 dakikalık paket veriyorlar. Bu paketlerin parası çok, paketler pahalı.” (Erkek, 73 yaşında)

K23: “... Bana zararı para, şey alıyorum mesela o acı. Bir ayın içerisinde 1000 dakika veriyor, ben bir ayda 300 dakika konuşmuyorum, siliyor bir 1000 daha. Orası biraz ayarsız geliyor ya, çaresizlikten yapıyoruz. Bizim ekonomik düzenimiz, gelirimiz bunu zor karşılayacak onun için bize pahalı geliyor, paketler pahalı.” (Erkek, 78 yaşında)

3.2.3.1.3.Telefonların Kapsama Alanı Dışında Kalması

Yaşlıların telefonların kapsama alanı dışında kalması ile ilgili sevmediği yönlele ilişkin görüşleri şu şekildedir:

K5: “... Çocukları arayınca ulaşamıyorlar, köyde hatlar çekmiyor.” (Erkek, 67 yaşında)

K8: “... Telefon çekmediği zaman sevmiyorum, kullanmakta zorlanıyorum.” (Erkek, 65 yaşında)

3.2.3.1.4.Dijital Araçların Taşımalarının Zorluğu

Yaşlıların dijital araçların taşımalarının zorluğu ile ilgili sevmediği yönlele ilişkin görüşleri şu şekildedir:

K26: “Sevdiğim bir özelliği yok, kalabalık ediyor yani taşımaları zor...” (Erkek, 65 yaşında)

K38: “... Akıllı telefonların boyutu büyük olduğu için taşımaları zor oluyor.” (Kadın, 67 yaşında)

3.2.3.1.5.Dijital Araçların Dokunmatik Özelliğine Yönelik Zorluk

Yaşlı bireyin, dijital araçların dokunmatik özelliğine yönelik zorluk ile ilgili sevmediği yönlerle ilişkin ifadesi şu biçimdedir:

K6: “... Tuşlu olmadığı için ekrana basarken başka yerlere giriyorum, çıkamıyorum. Tuşlu telefonlara alışık olduğum için bunu kullanmakta zorlanıyorum.” (Erkek, 80 yaşında)

3.2.3.2. Dijital Araç Kullanımının İçerik ve Durumlarla İlgili Hoşlanılmayan Yönleri

Yaşlı bireylere dijital araç kullanımında sevmedikleri yönler sorulmuştur. Verilen yanıtlar dijital araç kullanımının içerik ve durumlarla ilgili hoşlanılmayan yönleri temasında ele alınmıştır. Bu yanıtlar uygunsuz içerik ve durumlarla karşılaşılması başta olmak üzere, yanlış haber ve bilgilerle karşılaşılması, yeterince güvenli olmadığı düşüncesi, sağlık açısından zararlı olması, bilinmeyen veya şüpheli numaraların araması, reklamlarla fazla karşılaşılması ve dijital araç kullanımının sosyalleşmeyi azaltması biçiminde alt temalara ayrılmıştır.

3.2.3.2.1.Uygunsuz İçerik ve Durumlarla Karşılaşılması

Yaşlı bireyler dijital araç kullanımında uygunsuz içerik ve durumlarla karşılaşılması ile ilgili sevmediği yönlerle ilişkin şu sözleri sarf etmiştir:

K12: “Ahlaki yönlerden bazı konular var, hoş değil. Siyasi konular hoş değil. Birbirimize tahammülsüz haldeyiz. Bizim kültürümüze uygunsuz yayınlar mevcut.” (Erkek, 67 yaşında)

K13: “... Ondan sonra ahlaki olmayan özellikle resimler, yazılar, videolar onlar zararlı. Onları zaten açıp bakmıyorum ama özellikle gençlerimiz için zararlı. Bunlarla karşılaşmaktan hoşlanmıyorum. Bunların engellenmesi lazım.” (Erkek, 67 yaşında)

K29: “... Bazen bakarken, uygun olmayan şeyler düşüyor ekrana. Torunun eline geçtiği zaman ayıp oluyor. Hatta geçen gün dede bu ne dedi, ya kızım buralardan düşüyor işte, bazen düşüyor işte nerden nasıl düşüyor bilmiyorum dedim. Çocuğun zihinsel olarak algısı değişiyor yani. Çocukların gelişimine olumsuz yönde etki ettiğini düşünüyorum...” (Erkek, 66 yaşında)

K41: “Tiktok iyi bir şey değil, bizim yaşlara göre değil. Ahlak dışı içerikler yer alıyor Tiktokta.” (Erkek, 69 yaşında)

3.2.3.2.2.Yanlış Haber ve Bilgilerle Karşılaşılması

Yaşlı bireyler dijital teknoloji kullanımında yanlış haber ve bilgilerle karşılaşılması ile ilgili sevmediği yönleri ilişkin şu görüşleri bildirmiştir:

K5: “... Sosyal medyada fazla takılmak hoşuma gitmiyor, aldatıcı yönleriyle karşılaşıyorum.” (Erkek, 67 yaşında)

K13 “Sosyal medya tam bir kirlilik. Çok kirli, bilgi kirliliği çok. Bakıyorsun bir haber düşüyor Instagram’a yalan, doğru değil.” (Erkek, 67 yaşında)

K27 “... Yalancıları sevmiyorum. Facebook’taki yalancıları sevmiyorum.” (Erkek, 69 yaşında)

K30: “... Doğru hiçbir şey yok onun için ben ilgilenmiyorum. Hatta bilgi satanlarda işte mesela turşu yapıyor bilmem ne yapıyor ya bunlarda hep yalan çıkıyor. Uğraştım sonuçta net bir şey bulamadım. Google’ın bilgi deposu var ya onunda %90’ının yalan olduğuna inanıyorum, öyle izah edeyim. Hava raporunun %20’si doğru, fazlası tutuyorsa o bize yetiyor. O da pek sağlıklı değil”. (Erkek, 70 yaşında)

3.2.3.2.3.Yeterince Güvenli Olmadığı Düşüncesi

Yaşlıların dijital araçların yeterince güvenli olmadığı düşüncesi ile ilgili görüşleri şu şekildedir:

K10: “Sevmediğim yönleri yok aslında. Fakat hataya düşmemek için bazı şeyleri şey etmek zorunda kalıyoruz. Bazı bilgileri çaldırmamak için biraz temkinli duruyorum.” (Erkek, 73 yaşında)

K26: “... Öğrenmek istesem torunlardan öğrenirdim ama öğrenmek istemiyorum. Milletin başına sorunlar geliyor telefon yüzünden. Bende başıma iş açarım diye korkuyorum.” (Erkek, 65 yaşında)

K30 “Sosyal medya benim senin profilini çıkarıp da ticari olarak insanların bilgileri kullanılıyor. Facebook dahil bu şirketlerin hepsi bu bilgileri satıyorlar yani. Mesela bir mağazanın yanındasın sana bir mesaj geliyor. Ürünlerle ilgilendiğini bildikleri için seni o mağazaya yönlendiriyorlar. Bizim bunlara merakımız yok. Faydalı olduğunu da zannetmiyorum. İstesem her şeyinden anlayabilirim ama ben öğrenmek istemiyorum.” (Erkek, 70 yaşında)

K33: “Diğer özelliklerini de kullanmak isterdim ama bunu istemiyorum, bizi çarparlar. Yanlış yere basarım elimde avucumda ne varsa gider diye korkuyorum.” (Erkek, 77 yaşında)

3.2.3.2.4.Sağlık Açısından Zararlı Olması

Yaşlılar dijital teknolojilerin sağlık açısından zararlı olmasına ilişkin düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

K30: “... Bazı rahatsızlıklar oluşturduğuna dair bilgiler aldık. O bakımdan uzak durmamız lazım. Beyin frekanslarını etkilediği falan konuşuluyor.” (Erkek, 70 yaşında)

K31: “... Kullanırken tehlikeli yönleri var tabi. Radyasyon şu bu sağlık açısından sorunlu yönleri var.” (Erkek, 71 yaşında)

K39: “Uzmanlar, sağlık açısından kulağımıza tutmamızın tehlikeli olduğu söylüyorlar.” (Kadın, 70 yaşında)

3.2.3.2.5.Bilinmeyen veya Şüpheli Numaraların Araması

Yaşlılar dijital araçlar üzerinden bilinmeyen veya şüpheli numaraların araması ile ilgili görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

K1 “Biz ihtiyarladık, beynimizin ters çalıştığı zamanlar oluyor. Canımız sıkıldığı zaman karşıdakinin lafını anlamadan telefonu kapatmış bulunuyoruz ama zaman geçince tüh yapmasaydık iyiydi diyoruz. Bu durumlarda oluyor ancak sebebi şu benim mesela orda kaç yaşında olduğum, nereli olduğum, hangi operatöre bağlı olduğum mesela Türkcell, Vodafone falan filan yazıyor. Buna rağmen 76 yaşındaki ihtiyar birine sekreter telefonla konuşurken şu numaradan arıyor. Eğer benimle konuşulmasına ihtiyaç varsa, direk operatör bağlansa, mesela biz araba kullanırken veyahut yolda giderken veyahut ihtiyacımız varken arıyor. Biz sonra nerede bulup arayacağız onun numarasını. Böyle şeylerden şikâyet ediyorum. Veyahut lüzumsuz mesela benim internet kullanmadığım bellidir orada ikidir varlı vakitsiz arıyorlar, iki ihtiyar uykuda oluyoruz veyahut başka bir şeyde oluyoruz veyahut da tam da can sıkıntımızın olduğu zaman oluyor. Şu kadar internet şu kadar megabayt ya orda zaten benim faturam belli ne kazandığım belli. İşte bu şekilde lüzumsuz yere rahatsız etmelerinden hoşnutsuz oluyoruz.” (Erkek, 75 yaşında)

K4: “Yabancı numaraların aramasından rahatsız oluyoruz. 850’li numaralar, internet dolandırıcıları onlar çok arıyorlar.” (Kadın, 69 yaşında)

K19: “Telefondan kandırıyorlar. Dolandırıcı yönünü sevmiyorum, telefonla sağı solu dolandırıyorlar.” (Erkek, 68 yaşında)

K25: “Sık sık arıyorlar. Pazarlama zart zurt şirketler. Oradan sık sık aranıyor. Bende engelliyorum da o tür yamuk yumuk şirketler rahatsız ediyorlar. Günde üç dört kişi arıyor. Ne kadar engellesem de arıyorlar, rahatsız ediyorlar. Onun için benim rehberime kayıtlı değilse telefonu hiç açmıyorum. Çok sevdiğim bir arkadaş da çıkabilir ama artık ismi kayıtlı olmayanları açmıyorum. Çünkü strese giriyoruz.” (Erkek, 74 yaşında)

3.2.3.2.6.Reklamlarla Fazla Karşılaşılması

Yaşlı birey, dijital teknoloji kullanımında reklamlarla fazla karşılaşılmasına ilişkin düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

K20 “Çok reklam mesajı geliyor...” (Erkek, 65 yaşında)

3.2.3.2.7.Dijital Araç Kullanımının Sosyalleşmeyi Azaltması

Yaşlı birey dijital teknolojilerin sosyalleşmeyi azalttığı yönündeki düşüncesini şu şekilde bildirmiştir:

K40: “Çocuklarla bulduğumuzda herkesin elinde telefon oluyor, telefonu ellerinden düşürmüyorlar. Sohbet, muhabbet olmuyor bu telefonlar yüzünden.” (Kadın, 65 yaşında)

3.2.4.Yaşlı Bireylerin Dijital Araçlardan Daha Çok Faydalanabilmek İçin Önerileri

Yaşlı bireylerin dijital araçlardan daha çok faydalanabilmek için yapılması gerekenlere ilişkin önerileri ile ilgili görüşlerinin analiz bulguları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5: Araştırmaya Katılan Yaşlı Bireylerin Dijital Araçlardan Daha Çok Faydalanabilme Konusunda İstekleri

Temalar	Alt Temalar	Frekans
Dijital Araç Kullanımının Kolaylaştırılmasına Yönelik Öneriler	Yaşlılara eğitim verilmesi ve bilinçlendirilmesi	6
	Baz istasyonlarının sayısının artırılması	3
	Yaşlı bireylerin akıllı telefon kullanımında gençlerin yardımcı olması	3
	Dijital araçların ve internet paketlerinin fiyatlarının ucuzlaması	2
	Telefonların sesinin yükseltilmesi	1
	Telefonların boyutunun küçültülmesi	1
	En gelişmiş dijital araçlara erişim imkânı sağlanması	1
	Dijital araçlara yönlendirme özelliğinin eklenmesi	1
	Yanlış haber ve bilgilerin engellenmesi	2
	Bilinmeyen/ şüpheli numaraların	1

Öneriler	aramasının engellenmesi
Toplam	21
Yanıtları bu tema kapsamına yönelik olmayan	24

Bazı katılımcılar birden fazla temaya ilişkin görüş bildirmişlerdir.

Tablo 5’te görüldüğü gibi yaşlı bireylerin dijital araçlardan daha çok faydalanabilme konusunda önerilerinin dijital araç kullanımının kolaylaştırılmasına yönelik öneriler ile karşılaşılan içerik ve durumlar ile ilgili öneriler olmak üzere iki temada toplandığı görülmüştür. Ayrıca 24 katılımcının yanıtlarının dijital araçlardan daha çok faydalanabilmek için yapılması istenenler ile ilgili olmadığı görülmüştür.

3.2.4.1.Dijital Araç Kullanımının Kolaylaştırılmasına Yönelik Öneriler

Yaşlı bireylere dijital araçlardan daha çok faydalanabilmek adına ne yapılmasını istedikleri sorulmuştur. Yaşlı bireylerin verdikleri yanıtlar dijital araç kullanımının kolaylaştırılmasına yönelik öneriler temasında ele alınmıştır. Bu yanıtlar yaşlılara eğitim verilmesi ve bilinçlendirilmesi, baz istasyonlarının sayısının arttırılması, yaşlı bireylerin akıllı telefon kullanımında gençlerin yardımcı olması dijital araçların ve internet paketlerinin fiyatlarının ucuzlaması, telefonların sesinin yükseltilmesi, telefonların boyutunun küçültülmesi, en gelişmiş dijital araçlara erişim imkânı sağlanması ve dijital araçlara yönlendirme özelliğinin eklenmesi biçiminde sekiz alt temaya ayrılmıştır.

3.2.4.1.1.Yaşlılara Eğitim Verilmesi ve Bilinçlendirilmesi

Yaşlılara eğitim verilmesi ve bilinçlendirilmesi konusunda isteği olan yaşlılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

K3: “Bizler bilgisayar kullanmayı beceremiyoruz. Mesela adam bütün öz geçmişini yazıyor ama bizler yapamıyoruz ihtiyar olduğumuz için. Mesela bilgisayar için normalde bir kurs açılrsa daha iyi olur. Bu konuda eğitim verilse olur gidilir yani, öğrenilir.” (Erkek, 69 yaşında)

K12: “Halkın her konuda bilgilendirilmesi lazım, her konuda, tarımda teknolojide. Eğitim olması lazım. Eğitici programlar olması lazım. Ama maalesef biz bu konuda biraz iyi değiliz. Telefonu farklı amaçlarla kullanıyoruz, eğitici amaçlarla

kullanmıyoruz. Eğitici videolar olmalı. Tarımda teknolojide, adam evindeki arızayı oraya bakarak öğrenebilmeli. Bugün bir elektrikçi çağırmadan kendi evindeki ihtiyacı giderebilmeli.” (Erkek, 67 yaşında)

K13 *“Kişilerin eğitilmesi lazım. Maalesef bu eğitim bizde yok. Bu konuda muzdaribiz.” (Erkek, 67 yaşında)*

K28 *“Bu konuda bir eğitim olsaydı ya daha evveli elimize almış olsaydık daha iyi olurdu...” (Kadın, 65 yaşında)*

K41 *“Daha iyi öğrenmemiz için kurs olması lazım. Bu şekilde daha iyi öğrenebilirim.” (Erkek, 69 yaşında)*

3.2.4.1.2. Baz İstasyonlarının Sayısının Arttırılması

Baz istasyonların sayısının arttırılması hususunda isteği olan yaşlılardan bazılarının görüşleri şu şekilde seyretnmiştir:

K3: *“Mesela şimdi vericiler var bu telefonların, normalde her tarafta bunların vericisi olması lazım. Vericisi olmayan telefonun hiçbir şeyi olmuyor. Her tarafta çeksin. Mesela bazı yerlere gidiyoruz, varıyoruz biz. Orada telefon çekmiyor. Çekmediği zaman da konuşamıyoruz. Bunların vericileri her tarafa dikilsin istiyoruz. Turkcell iyi ama Türk Telekom çekmiyor. Biz Türk Telekom kullanmak istiyoruz ama o da çekmiyor.” (Erkek, 69 yaşında)*

K8: *“... Telefon çekmediği zaman kullanmakta zorlanıyorum. İnternet çekse daha iyi olur.” (Erkek, 65 yaşında)*

K15: *“Telefon her yerde çeksin...” (Erkek, 68 yaşında)*

3.2.4.1.3. Yaşlı Bireylerin Akıllı Telefon Kullanımında Gençlerin Yardımcı Olması

Yaşlı bireylerin akıllı telefon kullanımında gençlerin yardımcı olması yönünde isteği olan katılımcıların görüşleri şu şekildedir:

K15: “... Gençler yardımcı olsa daha iyi olur. Kullanmayı öğrenebiliriz ancak kendi başımıza öğrenemeyiz.” (Erkek, 68 yaşında)

K28: “... Gösteren olsa daha iyi olur, bilmediğimiz bir şey olduğunda komşulardan yardım alıyoruz.” (Kadın, 65 yaşında)

K40: “Yanımda bir gencin olmasını isterdim. Öğrenmemde yardımcı olsun isterdim.” (Kadın, 65 yaşında)

3.2.4.1.4.Dijital Araçların ve İnternet Paketlerinin Fiyatlarının Ucuzlaması

Dijital araçların ve internet paketlerinin fiyatlarının ucuzlaması yönünde isteği olan katılımcıların tamamının görüşleri şu şekildedir:

K4: “İnternet çok pahalı. Telefonlarda pahalı biraz daha normal olsun.” (Kadın, 69 yaşında)

K17: “Paketler daha ucuz olsun isterim, paketler pahalı. 10 GB internet alıyorum ama 1 GB kullanıyorum. 100 dakika kullanıyorum 800 dakika boşa gidiyor.” (Erkek, 73 yaşında)

3.2.4.1.5.Telefonların Sesinin Yükseltilmesi

Telefonların sesinin yükseltilmesi hususunda isteği olan katılımcının görüşü şu şekildedir:

K6: “Kulaklarım duymadığı için telefonun sesinin daha çok çıkmasını isterdim.” (Erkek, 80 yaşında)

3.2.4.1.6.Telefonların Boyutunun Küçültülmesi

Telefonların boyutunun küçültülmesi hususunda isteği olan katılımcının görüşü şu şekildedir:

K38: “Akıllı telefonların boyutlarının biraz daha küçük olması daha iyi olurdu. Boyutu büyük olduğu için taşınması zor oluyor.” (Kadın, 67 yaşında)

3.2.4.1.7.En Gelişmiş Dijital Araçlara Erişim İmkânı Sağlanması

En gelişmiş dijital araçlara erişim imkânı sağlanması yönünde isteği olan katılımcının görüşü şu şekildedir:

K10: *“Teknolojinin en son nesi kullanılacaksa oraya kadar gitmemizi isterim. Öğrenmenin yaşı ve sınırı yok.”* (Erkek, 73 yaşında)

3.2.4.1.8.Dijital Araçlara Yönlendirme Özelliğinin Eklenmesi

Dijital araçlara yönlendirme özelliğinin eklenmesi yönünde isteği olan katılımcının görüşü şu şekildedir:

K29: *“... Yaşlılar için biraz daha yönlendirici olabilmeli yani. Mesela bankaya para yatırırken devam ediniz, çıkınız, ileri geri var ya mesela birisine bir şey gönderirken altında ileri demesi lazım veyahut da devam demesi lazım, daha açıklayıcı olsa ve hatta iri yazılarla olsa daha hoş olur.”* (Erkek, 66 yaşında)

3.2.4.2.Karşılaşılan İçerik ve Durumlar ile İlgili Öneriler

Yaşlı bireylere dijital araçlardan daha çok faydalanabilmek adına ne yapılmasını istedikleri sorulmuştur. Yaşlı bireylerin verdikleri yanıtlar karşılaşılan içerik ve durumlar ile ilgili öneriler teması altında ele alınmıştır. Bu öneriler yanlış haber ve bilgilerin engellenmesi, bilinmeyen/ şüpheli numaraların aramasının engellenmesi olmak üzere iki alt tema altında ele alınmıştır.

3.2.4.2.1.Yanlış Haber ve Bilgilerin Engellenmesi

Yanlış haber ve bilgilerin engellenmesi isteğini ileten katılımcılardan bazılarının görüşleri şu şekildedir:

K7: *“Bilgi kirliliğini engelleseler çok iyi olur.”* (Erkek, 67 yaşında)

K9: *“... Sosyal medyadaki yalan haberler durdurulsun. Yalan haberler, toplum içerisinde düzensizlik oluşturuyor.”* (Erkek, 65 yaşında)

3.2.4.2.2.Bilinmeyen/ Şüpheli Numaraların Aramasının Engellenmesi

Bilinmeyen/ şüpheli numaraların engellenmesi isteğinde bulunan katılımcının görüşü şu şekildedir:

K4: “850’li numaralar, şunlar bunlar engellensin, kimseyi rahatsız etmesinler...”
(Kadın, 69 yaşında)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA

4.1.Tartışma

Abbey ve Hyde'ye (2009: 228) göre yaşlı bireylerin dijital araç kullanımına yönelik görüşlerini inceleyen araştırmalar oldukça kıymetlidir. Çünkü yaşlılar dijital araçlarla birlikte doğmayıp hayatlarının ilerleyen safhasında dijital araçlarla tanışmaktadır. Yaşlılar, dijital araçlarla ilişkilerinde yaşın belirleyici olacağı son topluluk olarak kabul edilmektedir. Bu durum onların dijital araç kullanımına yönelik görüşlerinin incelenmesinin değerini kat be kat arttırmaktadır. Bu bağlamda araştırmada yaşlı bireylerin dijital araçları kullanımına yönelik görüşleri incelenmiştir.

Araştırmada ilk olarak yaşlı bireylerin kişisel bilgileri incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre katılımcıların çoğunlukla erkek, ilkokul mezunu ve emekli olduğu görülmüştür. Katılımcılar dijital araçları yoğunlukla 0-2 saat arasında veya sadece arama yapmak için kullanmıştır. Katılımcıların dijital araçlardan çoğunlukla sadece akıllı telefon kullandığı bilgisine ulaşılmıştır. Araştırma verileri değerlendirildiğinde katılımcılarının genelinin eğitim düzeyinin düşük seviyede olduğu, dijital araçları çok uzun zaman kullanmadıkları ve dijital araçlardan çoğunlukla akıllı telefon kullandıkları kanaatine ulaşılmıştır. Araştırma katılımcılarının büyük çoğunluğunun ilkokul mezunu olması ve katılımcıların dijital araçları kullanma noktasında sorun yaşadıklarını bildirmeleri eğitim düzeyi ile dijital araçları kullanma becerisi arasında doğrusal bir ilişkinin olduğunu düşündürmüştür. Araştırmada, katılımcılarının büyük çoğunluğunun dijital araçları temel düzeyde kullanabildikleri ve dijital araçları sadece faydalı buldukları ölçüde kullandıkları görülmüştür.

Gelişmiş ülkeler dijital teknolojileri kullanma ve dijital araçları üretme noktasında ilk saflarda yer alırken gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkeler dijital teknolojileri kullanma yarışında geride kalmaktadır (Hüsnüoğlu ve Öztürk, 2017: 14). Bu durumun bir nedeni de az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde dijital teknolojilere erişim fırsatının daha düşük

düzeyde yer almasıdır. Kentsel bölgelerde kırsal bölgelere kıyasla yaşlı bireylerin dijital araçları daha iyi düzeyde kullandığı saptanmıştır (Balay Tuncer, 2021: 1349-1351). Yapılan çalışmada katılımcılar çoğunlukla Denizli'nin kırsal kesimlerinde yaşamaktadır. Bu durumun katılımcıların dijital araçları kullanma becerisinin daha düşük düzeyde seyretmesinde etkili olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada yaşlı bireylerin dijital araçları kullanma amaçları incelenmiştir. Tyler vd., (2020: 13) tarafından gerçekleştirilen çalışmada, katılımcıların çoğunluğu açısından dijital teknolojiler ilgi alanları ve hobileri ile alakalı bilgilere ulaşma, aileleri ve arkadaşlarıyla bağlantı kurma aracı olmuştur. Aynı araştırmada eğlence ve iletişim amacıyla dijital teknolojilerin kullanımına daha az rastlanmıştır. Gerçekleştirilen çalışmanın bulgularına göre ise yaşlı bireyler dijital araçları öncelikle iletişim kurma daha sonra ise bilgiye erişme amacıyla kullanmıştır. Tsai vd. (2015: 20) göre ise dijital araçlar sağlık hakkında bilgi edinmede, iletişim kurmada ve toplumla bağ kurma noktasında inanılmaz bir potansiyele sahiptir.

Katılımcıların hepsi iletişim kurma amacıyla dijital araçları kullandığını dile getirmiştir. Katılımcıların görüşleri incelendiğinde görüntülü görüşme yoluyla yakınlarıyla iletişim kurdukları görülmüştür. Dijital araçları kullanma becerileri düşük düzeyde seyreden yaşlılar görüntülü aramaları kendisi yanıtlayabildiğini ancak kendisi başkalarını arayamadığını dile getirmiştir. Dijital araçları daha iyi düzeyde kullanan yaşlılar ise görüntülü görüşme gerçekleştirebildiğini ve yakınlarıyla iletişim kurarken akıllı telefonlardan yararlandıklarını dile getirmiştir. Katılımcıların hepsinin iletişim kurmak için dijital araçları kullandığı dikkate alındığında iletişim kurma amacının dijital araçları elde etmede temel motivasyon kaynaklarından bir tanesi olduğu ve daha basit gerçekleştirilebilen bir amaç olduğu düşünülmektedir. Aydın ve Sarı (2023: 15) tarafından gerçekleştirilen çalışmada yaşlı bireylerin dijital araçları özellikle de akıllı telefonları sadece arama yapmak ve gelen çağrıları yanıtlamak için kullandığı sonucuna ulaşılmıştır. Mohadis ve Ali'ye (2014: 112) göre ise bazı yaşlı bireyler aile bireyleri ve arkadaşlarıyla iletişim kurabildiği sürece akıllı telefon kullanımından memnun olmakta ve akıllı telefonların daha gelişmiş özelliklerini kullanmaya ihtiyaç duymamaktadır. Zengin ve

Tuna Uysal'a (2023: 63) göre bireylerin yaşlarının ilerlemesiyle dijital araçları kullanmaları daha güç hale gelmekte bu durumda cep telefonlarının yalnızca iletişim ve haberleşme amacıyla kullanılmasında neden olmaktadır.

Çalışma da yaşlı bireylerin bilgiye erişme amacıyla da dijital araçları kullandıkları görülmüştür. Katılımcılar dijital araçlar aracılığıyla yeni bilgiler edindiklerini ve yeni beceriler kazandıklarını dile getirmiştir. Katılımcılar günlük hayatta kullanabilecekleri bilgiler edinmekte ve bu bilgileri pratiğe dönüştürmede dijital araçlardan faydalanmaktadır. Dijital araçlar katılımcıların çevresinde süregelen olaylardan haberdar olmalarını da sağlamaktadır. Van Dijk'e göre (2006: 231) günümüz toplumunda bilgili olmak bir ayrıcalık haline gelmiştir. Dolayısıyla dijital araç kullanma becerisini elinde bulundurmakta toplum nezdinde bir güç kaynağı haline gelmiştir. Bu güç kaynağına sahip olmayan kitleler dijital uçurumu derinden hissetmektedir. Dijital araç kullanım becerisine sahip olmayan yaşlı bireylerde dijital uçurumu yakından hissetmektedir. Bu sebeple yaşlı bireyler dijital araçları bilgiye erişme amacıyla kullanmaktadır.

Bu araştırmada, yaşlı bireylerin dijital araçları vakit geçirme ve eğlenme amacıyla kullanımı en çok sosyal medyada gezinerek olmuştur. Katılımcılar sosyal medya aracılığıyla bilgi edindiklerini, yakınlarıyla haberleştiklerini ve paylaşımları takip ederek vakit geçirdiklerini dile getirmiştir. Katılımcılar sosyal medya aracılığıyla uzun süredir görüşmedikleri arkadaşlarıyla tekrardan bağlantı kurduklarını dile getirmiştir. Şentürk (2017: 191) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da katılımcılar sosyal medyayı arkadaşlarını takip etmek ve sohbet etmek amacıyla kullandıklarını dile getirmiştir. Sinav (2020b: 114-115) tarafından gerçekleştirilen çalışmada yaşlı bireylerin en çok Facebook, Whatsapp ve Youtube sosyal medya uygulamalarını kullandıkları gözlemlenmiştir. Yaşlı bireyler sosyal medya uygulamaları arasında en çok Facebook'u kullanmaktadır (Kalınkara ve Sarı, 2019: 15; Sinav, 2020b: 114; Boyacıoğlu vd., 2021: 644). Kalınkara ve Sarı (2019: 16) tarafından gerçekleştirilen çalışmaya göre kendisini yalnız hisseden yaşlı bireylerin sosyal medyayı kullanma oranı daha yüksektir.

Dijital araçları sadece iletişim kurma amacıyla kullanan yaşlı bireylerin dijital araçların diğer özelliklerinden faydalanamaması nedeniyle gün içinde dijital araçlara daha

az zaman ayırdığı düşünülmektedir. Dijital araçları eğlenme ve vakit geçirme amacıyla kullanan yaşlı bireylerin ise dijital araçlara daha fazla zaman ayırdığı düşünülmektedir. Yaşlı bireyler dijital araçları video izlemek için de kullanmıştır. Dijital araçlar üzerinde kullanıcıların kontrol etkisinin oluşu kullanıcıların kendi istedikleri doğrultuda içeriklere ulaşmasını sağlamaktadır. Dijital araçları kullanmaktan keyif alan yaşlı bireylerin dijital araçlarla daha çok zaman geçirdiği düşünülmektedir. Agudo-Prado vd. (2012: 199) göre yaşlı bireyler dijital teknolojileri sadece boş zamanlarını doldurmaktan ziyade öğrenme, kendini geliştirme ve içsel tatmin sağlamak amacıyla da kullanmaktadır.

Yaşlı bireylerin dijital araçları işlemleri kolaylaştırma amacıyla kullanımı en fazla dijital bankacılık ile ilgili işlemlerin gerçekleştirilmesi sebebiyle olmuştur. Katılımcılar dijital bankacılık aracılığıyla ödemelerini gerçekleştirdiklerini, para gönderdiklerini ve bankacılık işlemlerini gerçekleştirdiklerini dile getirmiştir. İnsan hayatında kolaylık sağlayan, daha az emek ve zaman ayırarak gerçekleştirilen dijital bankacılık işlemlerinin yaşlıların hayatında daha sık yer almaya başladığı düşünülmektedir. Pirhonen vd. (2020: 6) tarafından Finlandiya’da gerçekleştirilen çalışmada ise katılımcılar bankacılık hizmetlerinin dijitalle aktarılmasını yanlış bir çözüm olarak değerlendirmiş ve internet bankacılığı hizmetlerini kullanmayanlardan alınan hizmet bedelini kabul edilemez olarak nitelendirmiştir.

Araştırmada üçüncü olarak yaşlı bireylerin dijital araçları kullanmada sevdiği yönler de incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre katılımcılar dijital aracın fiziksel özellikleri ile ilgili sevdiği yönlerin dokunmatik özelliği ve ekran özelliği olduğunu dile getirmiştir. Katılımcılar akıllı telefonların dokunmatik özelliğinin ve ekranının büyük olmasının daha rahat bir kullanım deneyimi sunduğunu dile getirmiştir.

Yaşlı bireylerin dijital araç kullanılarak yapılan işlemler ile ilgili yönler arasında en çok sevdiği tarafın bilgi alışverişini kolaylaştırması olduğu görülmüştür. Katılımcılar dijital teknolojiyi çağa ayak uydurma noktasında faydalı bulmaktadır. Yaşla birlikte kısıtlanan ekonomik kaynaklar ve yavaşlayan hareketlilik bazında dijital teknolojinin kullanımı daha kıymetli bir hale gelmektedir (Selwyn, 2004: 373). Dijital teknolojiler yaşlı bireylerin hayat kalitesini arttırmasına katkı sunmaktadır. Dijital teknolojiler aracılığıyla yaşlı bireyler

sosyal bağlarını geliştirmekte böylece depresif duygu durumları hafiflemektedir (Tyler vd., 2020: 15). Yaşlı bireylerin sosyal bağlarını geliştirmesinin bir yöntemi de dijital araçlar aracılığıyla görüntülü görüşme yapabilmeleridir. Görüntülü görüşme olanağı ile birlikte yaşlılar uzak mesafedeki yakınlarıyla dahi iletişime geçebilmektedir. Dijital araçların yüz yüze görüşme ve iletişim kurma imkânı sağlaması yaşlıların dijital araçları sevmeye başlıca sebeplerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim Demir Erbil ve Hazer'e göre (2021b: 281) de yaşlı bireylerin dijital okur yazarlık kazanımlarını elde etmedeki en büyük motivasyonu görüntülü görüşme gerçekleştirerek uzakta yaşayan tanıdıklarıyla görüşme yapabilmektir.

Yaşlı bireylerin dijital araç kullanılarak yapılan işlemler ile ilgili sevdiği yönler arasında dijital araçların pratik sağlaması da yer almıştır. Dijitalleşme hayatın her alanına nüfus ederken, teknolojinin yaşam üzerinde kolaylaştırıcı bir yön oluşturmasıyla birlikte dijital teknoloji gittikçe vazgeçilmesi daha güç olan bir yapıya evrilmiştir (Semiz Türkoğlu, 2020: 188). Bian vd. (2021: 5) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da katılımcıların çoğu dijital teknolojinin hayatlarına katkı sunabileceği yönünde görüş bildirmiştir.

Yaşlı bireylerin dijital araç kullanılarak yapılan işlemler ile ilgili sevdiği yönler arasında fotoğraf çekme özelliği de yer almıştır. Bu çalışmada yaşlılar fotoğraf çekerek anı biriktirmekten ve bu anıları yakınlarıyla paylaşmaktan keyif aldıklarını dile getirmiştir. Agudo-Prado vd. (2012: 199) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da katılımcılar fotoğrafçılıkla ilgilenmenin en çok zaman harcadıkları ve en çok keyif aldıkları aktivite olduğunu dile getirmiştir.

Araştırmada dördüncü olarak yaşlı bireylerin dijital araçları kullanmada sevmeyen yönler de incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre katılımcılar dijital araç kullanım zorluğu ile ilgili yönlerden en çok dijital araç kullanımı ile ilgili bilgi ve beceri eksikliği sevmeyenlerini dile getirmiştir.

Araştırmanın katılımcıları dijital araç kullanımı ile ilgili bilgi ve beceri eksikleri olduğu yönünde ifadelerde bulunmuştur. Katılımcılar dijital teknoloji kullanımını öğrenmede geç kaldıklarını, dijital araçları gençler kadar iyi öğrenemeyeceklerini, dijital

teknolojiler hakkında yeterli bilgilerinin olmadığını ve bu konuda yeterince eğitim alamadıkları konusunda görüşlerini dile getirmiştir.

Yaşlanma olgusunun kendisi de yaşlıların yeniliklere uyum sağlamasında etkili olmaktadır. Ekici ve Gümüş'e (2016: 27) göre yaşlı bireyler fiziksel ve bilişsel becerilerinde karşılaştıkları kayıplardan dolayı birçok yeni dijital teknolojiye uyum sağlayamamaktadır. Pirhonen vd. (2020: 7) tarafından gerçekleştirilen çalışmada katılımcılar yaşlılar için dijitale ayak uydurmanın güç olduğu, gençlerin ise dijitalleşmeye daha iyi uyum sağladığı yönünde görüş bildirmiştir. Mevcut araştırmaların bulguları aksine Bayram ve Arıcı (2021: 384) tarafından gerçekleştirilen çalışmada katılımcıların çoğunluğunun dijital teknoloji araçlarını kullanmada herhangi bir problemle karşılaşmadığı ve bu araçları kullanmada yardıma ihtiyaç duymadığı gözlemlenmiştir. Yaşlı bireylerin dijital araçları kullanamama nedenleri irdelendiğinde kullanmayı bilmeme ve ihtiyaç duymama başlıkları öne çıkmaktadır. Yaşlılar dijital teknolojilerin gençlere yönelik olduğunu kendilerine ise uygun olmadığını düşünmektedir (Görgün Baran vd., 2017: 22).

Wang, vd. (2019: 5) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise bir katılımcı çocuklarının kendisine kullanması için akıllı telefon aldığını ancak kendisinin dijital araçları kullanmak için beceri kazanamadığını belirtmiştir. Bu durum yaşlı bireyleri sükutu hayale uğratmış ve dijital araç kullanma becerisi kazanma hususunda özgüven ve motivasyon düşüklüğünün yaşanmasına neden olmuştur.

Yaşlı bireylerin dijital araç kullanım zorluğu ile ilgili sevmediği bir diğer yön de tarife kullanım bedelinin pahalı olmasıdır. Katılımcılar ekonomik durumlarının telefon paketlerini karşılamada yeterli olmadığını, ihtiyaçlarından daha fazla iletişim paketlerini almak zorunda kaldıklarını ve akıllı telefonların kapsama alanı dışında kaldığını dile getirmiştir. Pirhonen vd. (2020: 7) tarafından gerçekleştirilen araştırmada bazı katılımcılar kendi tutumu nedeniyle dijital teknolojiyi kullanırken bazıları ekonomik yükümlükler nedeniyle dijital araçları kullanamamıştır. Bu araştırmacılara göre hem dijital araçlar hem de internet bağlantısının maliyetli oluşu hizmetlere erişimde sosyo-ekonomik farkların belirginleşmesine yol açmaktadır. Mohadis ve Ali (2014: 112) tarafından gerçekleştirilen

çalışmaya göre yaşlı bireylerin akıllı telefon kullanmalarını engelleyen en önemli etken akıllı telefonları alım güçlerinin yetmeyeceği kadar pahalı olarak algılamalarıdır.

Yaşlı bireylerin dijital araç kullanım zorluğu ile ilgili sevmediği yönlerden bir başkası da dijital araçları taşımının zorluğu ve dijital araçların dokunmatik özelliğine yönelik zorluktur. Yaşlı bireyler, görme ve hareket etme yetilerinde karşılaştıkları gerilemeler sonucunda dijital araçların donanımsal özelliklerinde ve içeriklere erişme noktasında birtakım sorunlarla karşılaşmaktadır (Wang vd., 2019: 6). Pirhonen vd. (2020: 5-6) tarafından gerçekleştirilen çalışmada mevcut araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. Yaşlı bireyler karşılaştıkları fonksiyonel gerilemelere bağlı olarak dijital araçları kullanmakta güçlük yaşayabilmektedir ve dijital araçları kullanmayı daha az tercih etmektedir. Teknolojinin erişilebilirliği, tasarımı ve fiziksel özellikleri kimi zamanlarda yaşlılara uygun olmamaktadır. Mohadis ve Ali (2014: 112) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da yaşlı bireyler motor becerilerindeki kayıplar nedeniyle dokunmatik klavyeleri kullanmakta zorluk yaşadıklarını, yanlış kişiye mesaj gönderme ve birçok yazım hatası içeren mesaj iletme gibi sorunlarla karşılaştıklarını dile getirmiştir.

Yaşlı bireyler, dijital araç kullanımının hoşlanmadıkları yönlerinden bir tanesinin uygunsuz içerik ve durumlarla karşılaşılması olduğunu ifade etmiştir. Yaşlı bireylerin dijital araçları kullanma becerilerinin kısıtlı düzeyde olması dijital araçlar üzerindeki kontrol düzeyinin de düşük düzeyde seyretmesine neden olmaktadır. Bu durum yaşlı bireylerin kendi iradeleri dışında gelişen içeriklerle karşılaşmasına neden olmakta ve bu içerikleri ortadan kaldırmalarını olanaksız kılmaktadır. Yaşlı bireylerin dijital araçları kullanma hususunda endişeleri bulunmaktadır. Özellikle yanlış bir eylem gerçekleştirme ve istenmeyen sonuçlarla karşılaşma korkusu kullanıcıların dijital teknolojileri daha iyi düzeyde kullanmasında engel teşkil etmektedir (Aydın ve Sarı, 2023: 15).

Yaşlı bireylerin dijital araç kullanımında içerik ve durumlarla ilgili hoşlanmadıkları ikinci yön yanlış haber ve bilgilerle karşılaşılmasıdır. Geleneksel medya mekanizmasında haberlerin doğru olup olmadığının sorumluluğu medya kuruluşlarına aitken internet üzerinden erişilen haberlerle birlikte bu sorumluluk kullanıcıya bırakılmaktadır. Kullanıcıya bir yandan kolay erişim, düşük maliyet gibi avantajlar sağlayan sosyal medya

bir yandan haberlerin doğruluğunu ayırt etme becerisini kullanıcıya bırakmaktadır (Kutlu ve Doğan, 2020: 87). Bu çalışmanın katılımcıları yanlış haberlerle karşılaşmaktan rahatsız olduklarını dile getirmiştir. Yaşlı bireylerin dijital medya okuryazarlığının düşük seviyede olduğu düşünülmektedir.

Yaşlı bireylerin dijital araç kullanımında içerik ve durumlarla ilgili hoşlanmadıkları üçüncü yön dijital araçların yeterince güvenli olmadığı düşüncesidir. Bu durum yaşlı bireylerin dijital araçları kullanma becerilerini geliştirme hususunda çekimser davranmasına neden olmaktadır. Dijital araç kullanımında olumsuz sonuçlarla karşılaşan kullanıcıların olması yaşlıların dijital araçları kullanma noktasında temkinli davranmasına neden olmaktadır.

Yaşlı bireylerin dijital araçlarla ilgili hoşlanmadıkları durumlardan dördüncüsü dijital araçların sağlık açısından zararlı olmasıdır. Dijital araç kullanımının sağlık üzerinde olumsuz etkilere yol açabileceğine yönelik bilgi paylaşımında bulunan haber kaynakları katılımcıların bu doğrultuda bir düşünce geliştirmesine neden olmaktadır.

Yaşlı bireylerin dijital araç kullanımında içerik ve durumlarla ilgili hoşlanmadıkları beşinci yön bilinmeyen veya şüpheli numaraların aramasıdır. Yaşlı bireylerin dijital araç kullanma becerisinin düşük düzeyde oluşu ve güvenilir bilgileri teyit etme becerisinin zayıf olması, yaşlı bireyleri dolandırıcı firmaların hedefi haline getirmektedir. Yaşlı bireyler dijital araçlar üzerinden bilinmeyen ve şüpheli numaraların aramasını sevmediklerini ve dolandırılmaktan korktuklarını dile getirmektedir. Yaşlı bireyler pazarlama şirketlerinin tekliflerinden ve dolandırıcıların hedefinde olmaktan hoşnut olmadıklarını dile getirmiştir.

Yaşlı bireyler, dijital araç kullanımında içerik ve durumlarla ilgili hoşlanmadıkları başka bir yönün de dijital araçların sosyalleşmeyi azaltması olduğunu ifade etmiştir. Katılımcılardan bir tanesi dijital araç kullanımının aile içi buluşmalarda kişiler arası etkileşimi azalttığını dile getirmiştir. Bayram ve Arıcı (2021: 384) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da katılımcılar dijital teknoloji araçlarının gelişiminin olumlu yönleri olsa da aile içi iletişimde yıkımlara sebep olduğunu ve bireyleri izole olmaya ittiğini

ifade etmiştir. Dolayısıyla dijital araçların birtakım dezavantajlı sonuçlara yol açtığına bu çalışmada da yer verilmiştir.

Araştırmada beşinci olarak yaşlı bireylerin dijital araçlardan daha çok faydalanabilme konusunda istekleri de incelenmiştir. Katılımcılar dijital araç kullanımının kolaylaştırılmasına yönelik önerilerini dile getirmiştir. Betts vd., (2017: 9) tarafından gerçekleştirilen çalışmada yaşlı bireylerin dijital araçları öğrenme noktasında sadece istekli olmadıkları topluma entegre olma noktasında da dijital araçları kullanmanın bir gereklilik haline geldiği öne sürülmüştür.

Elde edilen bulgulara göre katılımcılar dijital araç kullanımının kolaylaştırılmasına yönelik önerilerden en çok yaşlılara eğitim verilmesi ve bilinçlendirilmesini dile getirmiştir. Katılımcılar bu alanda kurs açılması talebini bildirmiştir. Wagner vd. (2010: 878), bu alandaki eğitimler planlanırken yaşlıların dijital araç kullanımına yönelik algıladıkları fayda ve kullanım motivasyonu geliştirilmeye çalışılmasının önemini vurgulamıştır. Marston vd. (2019: 13) tarafından yapılan çalışmada katılımcılar sistematik bir eğitim ortamında dijital teknoloji araçlarının kullanımı ile ilgili eğitim almıştır ve katılımcıların dijital araç kullanma becerisinin geliştiği gözlemlenmiştir.

Betts vd. (2017: 9-10) tarafından yapılan çalışmada katılımcılar dijital teknolojiyi erişilebilir, hızlı ve kapsayıcı bir biçimde öğrenebilecekleri güvenilir bir eğitim ortamının önemli olduğunu dile getirmiştir. Bu çalışmanın bulguları dijital teknolojinin bireysel özellikler baz alınarak ve birebir biçimde öğretilmesinin daha sağlıklı olacağını göstermiştir. Eğitimler yargılayıcı bir biçimde verildiğinde yaşlıların dijital teknolojiyi öğrenme noktasında motivasyonlarının kırıldığı gözlemlenmiştir. Dolayısıyla eğitimlerin yapıcı ve kolaylaştırıcı bir şekilde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Dijital araç kullanımının kolaylaştırılmasına yönelik önerilerden bir diğeri de yaşlıların akıllı telefon kullanımında gençlerin yardımcı olması isteği olmuştur. Katılımcılar yaşlıların gençler kadar iyi düzeyde dijital araçları kullanamadığı yönünde görüş bildirmiştir. Yaşlı bireyler, gençlerin dijital araçları kullanma noktasında kendilerine yardımcı olmasının, dijital araç kullanma yetilerini geliştireceği yönünde görüş bildirmiştir.

Wang vd. (2019: 7) göre yaşı bireylerin dijital araçları kullanma noktasında diğer insanlardan destek alma talebinde bulunması dijital araçların yaşı bireylere uygun olarak tasarlanmadığının bir işaretidir.

Sinav (2020b: 111) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmada katılımcıların %68'i, dijital araç kullanımını bir yakınının yardımıyla öğrendiğini dile getirmiştir. Özsungur (2018: 102) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise katılımcıların %48,2'si internet kullanımını yakınlarından öğrendiğini ifade etmiştir. Yaşlılar dijital araçları kullanma becerisini kazanmada büyük oranda desteğe ihtiyaç duymaktadır (Sinav, 2020a: 141). Bu doğrultuda kuşaklararası dayanışmanın geliştirilmesi önem arz etmektedir (Demir Erbil ve Hazer, 2021b: 283). Yapılan araştırmalarda arkadaş ve akrabaların teknolojik araçlar ile kullanıcılar arasında arabulucu rolünü alarak kullanıcıların dijital teknolojileri benimsemesi safhasında çok önemli bir katkıda bulunduğu görülmüştü. (Selwyn, 2004: 373; Neves ve Mead, 2020: 11-12). Dolayısıyla yeterli düzeyde sosyal desteğe sahip olmayan yaşı bireylerin dijital teknolojileri de kullanamadığı gözlemlenmiştir (Neves ve Mead, 2020: 11-12).

Yaşı bireylerin dijital araç kullanımının kolaylaştırılmasına yönelik önerilerinden bir başkası da dijital araçların ve internet paketlerinin fiyatlarının ucuzlaması isteği olmuştur. Katılımcılar bu taleplerinin dijital araçların yaygınlaşmasına ve erişilebilirliğin artmasına katkı sunacağını bildirmiştir. Marston vd. (2019: 13) tarafından gerçekleştirilen çalışmada katılımcıların yüksek hızda olan bir interneti olduğunda ve laptop gibi taşınması kolay bir dijital araç bulunduğunda yaşı bireylerin dijital araçları kullanmaya yönelik motivasyonun arttığı gözlemlenmiştir.

Yaşı bireyler dijital araç kullanımının kolaylaştırılmasına yönelik telefon sesinin yükseltilmesi, telefon boyutunun küçültülmesi biçiminde önerilerde bulunmuştur. Katılımcılar dijital araçların birtakım özelliklerinin farklı olmasını ve kendilerine daha uygun hale getirilmesini talep etmektedir. Pirhonen vd. (2020:6) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da katılımcılar dijital araçların tasarlanmasında yaşı bireylerin fonksiyonel beceri düzeylerinin mevcut duruma göre çok daha fazla dikkate alınması gerektiği yönünde görüş bildirmiştir. Wang vd. (2019:6) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise katılımcılar

dijital araçlarla ilgili taleplerini daha açık bir şekilde getirmiştir: Basit yönergeler, daha az düğme, daha büyük yazı boyutları ve sesli komutla yönlendirilebilen araçlar. Neves ve Mead (2020: 13) tarafından gerçekleştirilen çalışmada yaygın kanının aksine yaşlı bireylerin kullanımına uygun dijital araçların tasarlanması imkanına sahip olmasına rağmen katılımcılar akrabalarının kullandıkları cihazlardan kullanmak istemiştir. Geleneksel dijital araçlar yaşlılar için kısıtlayıcı özelliklere sahip olsa da yaşlılar özel bir dijital araç kullanarak toplum nezdinde damgalanmaktan ve farklı algılanmaktan çekinmektedir.

Yaşlı bireylerin karşılaşılan içerik ve durumlarla ilgili önerileri incelendiğinde yanlış haber ve bilgilerin engellenmesi konusunda istekleri olduğu görülmüştür. Katılımcılar dijital araç kullanma süreçlerinin güvenilirliği konusunda endişelerini dile getirmiştir. Betts vd. (2017: 13) tarafından gerçekleştirilen çalışmada da katılımcılar dijital araçlara duyulan güven eksikliği sebebiyle dijital araçları kullanma becerisinin kazanılmasına ek olarak verilerinin, kişisel özelliklerinin ve paylaşımlarının da güvenli bir biçimde kalması olasılığının bilgisini edinmek istemişlerdir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ ve ÖNERİLER

5.1.Sonuç

Bu çalışma yaşlı bireylerin dijital araçları kullanımına ilişkin görüşlerinin alınması amacıyla oluşturulmuştur. Bu çerçevede yaşlı bireylerin dijital araçları kullanma amacına, dijital araçların sevilen ve sevilmeyen yönlerine, dijital araçlardan daha çok yararlanma hususunda taleplerine yer verilmiştir. Benzer amaçla diğer ülkelerde de ve ülkemizde de sayıca az olmakla birlikte araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Bu tez kapsamında zaman zaman bu çalışmalara da yer verilmiştir. Araştırma bulgularına göre elde edilen sonuçlara bu bölümde yer verilmiştir.

Yaşlı bireyler, diğer yaş grupları kadar dijital teknolojiyle haşır neşir olamamaktadır. Genç nesil dijital teknolojinin hâkim olduğu bir dijital dünya içine doğmaktayken yaşlı bireyler yaşamlarının ileri safhasında karşılaştıkları dijital teknolojileri öğrenme zorunluluğu içerisinde bırakılmaktadır. Dijital teknolojileri kullanmanın bir mecburiyet haline gelişi ve dijital teknolojileri kullanmanın getirileri yaşlı bireylerin zihninde yavaş yavaş yer etmektedir.

Nitekim çalışma kapsamında görüşme yapılan katılımcılar dijital teknolojilerin insan hayatında oldukça faydalı olduğunu belirtmiştir. Ancak katılımcıların bir kısmı yaşları itibariyle dijital araçları gençler kadar iyi kullanamayacağını düşünürken bir kısmı da dijital araçları kullanma becerisi geliştirme noktasında gerekli kaynaklara sahip olmadığını düşünmektedir.

Katılımcılar dijital araçları kullandıkça ve faydalarını deneyimledikçe dijital araçların diğer özelliklerini de kullanmak istemektedir. Dijital araçlar tüm katılımcılar tarafından iletişim kurmak amacıyla kullanılmaktadır. Diğer insanlarla iletişim kurmak dijital araçların kullanılabilen en basit ve temel amacı olmuştur. Dijital araçların bilgiye erişim ve sosyal medya amacıyla kullanılması da oldukça yaygındır. Dijital araçların yeterli düzeyde kullanılamayışı yaşlıların toplumdan izole olmasına ve toplumla bağ kuramamasına neden olmaktadır. Katılımcıların da vurguladığı gibi görüntülü görüşme

yaparak yaşlılar uzak mesafede olan ve yüze yüze görüşme imkanlarının olmadığı yakınlarıyla hemen yakınındaymış gibi görüşme fırsatı elde etmektedir. Dijital araçların bu yönüyle bilgi alışverişini kolaylaştırması yaşlılar tarafından oldukça hoş karşılanmaktadır.

Yaşlı bireylerin dijital araç kullanımında sevmedikleri yönler de bulunmaktadır. Dijital araç kullanımı ile ilgili bilgi ve becerilerinin eksik oluşu yaşlıların dijital teknolojilerden yeterince faydalanamamasına neden olmaktadır. Yaşlılık biyopsikososyal gerilemelerin gerçekleştiği bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kayıplara karşın dijital teknoloji yaşlıların özerkleşme, sosyal hayata katılma gibi alanlarda gelişmesini sağlamaktadır. Ancak uygunsuz içerik ve durumlarla karşılaşılması, yanlış haber ve bilgilerle karşılaşılması, dijital araçların sağlık açısından zararlı olması, bilinmeyen ve şüpheli numaralar tarafından rahatsız edilmek gibi durumlardan yaşlı bireyler hoşnutsuz olmaktadır. Mevcut durum yaşlı bireylerin dijital teknolojilere duyduğu güveni azaltmakta ve yaşlıların dijital teknoloji kullanımına yönelik motivasyonunu düşürmektedir.

Yaşlı bireyler dijital araçlardan daha çok faydalanma noktasında birtakım taleplerini dile getirmiştir. Dijital araçları daha iyi düzeyde kullanmak isteyen katılımcılar dijital araçları kullanma konusunda eğitim almayı ve bu konuda bilgilenmeyi istemiştir. Yalnız başlarına dijital araçları kullanmayı öğrenemeyeceğini düşünen yaşlı bireyler akıllı telefon kullanma becerisini kazanmada gençlerin yardımında bulunmasını talep etmiştir. Ayrıca yaşlı bireylerin baz istasyon sayısının artması, dijital araç ve internet paketlerinin fiyatlarının ucuzlaması gibi teknik konularda da talepleri bulunmuştur.

Sosyal hizmet birtakım özellikleri nedeniyle toplum tarafından damgalanan insanları güçlendirme rolüyle tekrardan toplum içerisine katma eğiliminde olan bir disiplindir. Yaşlılık gerek karşılaşılan biyopsikososyal kayıplar gerek ölüme en yakın olunan zaman dilimi olarak algılanması nedeniyle toplum nezdinde pek de istenmeyen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum yaşlıların hayatını anlamlandırma biçimini ve toplumun yaşlılardan beklentilerini etkilemektedir.

Yaşlıların dijital teknoloji kullanma biçiminin gençler kadar iyi olmadığına gerçekleştirilen diğer araştırmalarda da yer verilmiştir. Yapılan bu çalışma sonrasında

yaşlıların çoğunun dijital teknoloji kullanma becerilerini geliştirmeye ihtiyacının bulunduğu gözlemlenmiştir. Yaşlı bireylerin bir kısmı dijital araçları daha iyi düzeyde kullanma isteğinde bulunup bunun için aksiyon almamaktayken bir kısmı ise dijital araçları daha iyi kullanmayacağını düşünüp, mevcut kullanım düzeyinin yeterli olduğunu düşünmektedir. Sosyal hizmet bilimi, yaşlılıkla ilgili birçok alandaki sorunları gündemine alıp çözüm mekanizmaları geliştirmişken henüz yaşlıların dijital teknolojileri yeterince iyi kullanamaması hususunda bir aksiyon almamıştır.

5.2.Öneriler

Mevcut çalışma nitel araştırma yöntemiyle, Denizli ili sınırları içerisinde, 41 katılımcının görüşlerinin alınmasıyla gerçekleştirilmiştir. İlerleyen çalışmaların gözlemsel bir yapıda olarak, yaşlı bireylerin dijital teknoloji kullanma deneyimine eşlik etmesi, bu deneyimleme sürecinin incelenmesi ve bu çerçevede mikro, mezo ve makro düzlemde programların geliştirilmesi önerilebilir.

Sosyal hizmet disiplini bireylerin, grupların ve toplulukların iyilik halini geliştirmek adına çalışmalarını sürdürmektedir. Yaşlı bireyler dijital teknolojileri kabul etme ve kullanım deneyimlerini geliştirme adına eğitime ihtiyaç duymaktadır. Sosyal çalışmacılar danışmanlık ve eğitici rolünü kullanarak yaşlı bireylerin dijital teknoloji kullanımına yönelik motivasyonlarını ve becerilerini geliştirmeye yönelik bireyle, grupta ve toplumla çalışmalar yürütebilir. Yaşlılarla bireysel bazda danışmanlık; grup düzeyinde psikoeğitim grupları, genç ve yaşlıların bir arada bulunduğu grup çalışmaları; toplumsal bazda konferans, seminer, kamu spotu ve belgesel tarzında yayınlarla farkındalıklarını arttıracak çalışmalar sürdürülebilir.

Yaşlı bireyler, dijital araçlarını daha fazla alanda kullanabilme ve dijital araçlara erişebilme hakkına sahiptir. Dijital araçların da var olmaması bir yoksulluk çeşidi olarak kabul edilmelidir. Yaşlıların dijital araçlara sahip olması ve internete erişim sağlaması noktasında çalışmalar gerçekleştirilebilir. Yaşlı bireylerin dijital araçlara sahip olması ve dijital araçları sağlıklı bir biçimde kullanabilmesi için dijital araçların ve internet paketlerinin fiyatları alım gücüne uygun bir biçimde belirlenebilir.

Dijital araçlar standart bir tasarım biçiminin dışına çıkıp yaşlanma döneminin getirdiği biyopsikososyal gerilemeleri dikkate alarak yaşlı bireylerin kullanımına uygun bir biçimde dizayn edilebilir. Bu cihazlar yaşlıların ekonomik durumuna uygun olarak servis edilebilir. Olabildiğince çok yaşlı bireyin dijital araçları edinmesi ve internete erişebilmesi adına durumu uygun olmayanlar kamu ve sivil toplum kuruluşu kaynaklarıyla desteklenebilir.

Yaşlı bireyler dijital araç kullanımı deneyimlerinin güvenli bir şekilde gerçekleşmemesi hususunda endişelerini dile getirmektedir. Yaşlılar yanlış haber ve bilgilerin olmadığı, bilinmeyen ve şüpheli numaralar tarafından rahatsız edilmedikleri, ahlaki olmayan içeriklerle karşılaşmadıkları ve dolandırıcı firmalar tarafından rahatsız edilmedikleri bir dijital teknoloji kullanma deneyimini yaşamak istemektedir. Bu hususta yaşlılarla dijital araçları nasıl daha güvenli bir şekilde kullanabilecekleri yönünde psikoeğitim grupları, konferans ve seminer türünde çalışmalar yürütülmelidir. Dijital araçların daha güvenli bir şekilde kullanılabilmesi için yazılımlar geliştirilmeli ve yaşlıların kullanımına sunulmalıdır.

Sosyal hizmet disiplini bireyi çevresi ile birlikte değerlendiren bir bakış açısı geliştirmektedir. Dolayısıyla yaşlıların dijital araçları kullanması hususunda toplumun etkisi göz ardı edilmemelidir. Yaşlılığın insan yaşamının doğal ve kıymetli bir parçası olduğu, yaşlılık döneminde de insanların yeni bilgi – beceriler edinebileceği ve topluma yarar sağlayabileceği yönünde toplumsal bazda çalışmalar sürdürülmelidir. Toplumun yaşlılığa ilişkin algısı ve dijital araçların yaşlı bireylere sunduğu katkılar gözler önüne serilmelidir.

Bu çalışma yaşlı bireylerin dijital teknoloji kullanımına ilişkin görüşlerinin alınması amacıyla geliştirilmiştir. Yaşlı bireylerin dijital teknoloji kullanımında sosyal çalışmacıların rolü ne olabilir, sorusunun yanıtı ilerleyen araştırmalarda aranabilir.

KAYNAKÇA

Abbey, R. Ve Hyde, S. (2009). No country for older people? Age and the digital divide. *Journal of Information, Communication and Ethics in Society*, 7, 225–242.

Abdüsselam, M. S. (2020). Dijital içerik geliştirme: Artırılmış gerçeklik uygulamaları. Çebi, A. (Ed.). *Dijital Yeterlilik: Dijital Çağda Dönüşüm Yolculuğu* içinde (281-307). Pegem Akademi Yayıncılık. 2.Baskı.

Adams, R., Dominelli, L. ve Payne, M. (2015). Yaşam seyri üzerine perspektifler: İleriki yaşam. Adams, R., Dominelli, L. ve Payne, M. (Ed.), *Sosyal hizmet temel alanlar ve eleştirel tartışmalar* içinde (çev. Tarık Tuncay, s.171-184). Nika Yayınevi.

Agudo-Prado, S., Pascual-Sevillana, M. Á., ve Fombona-Cadavieco, J. (2012). Uses of digital tools among the elderly. *Revista Comunicar*, 20(39), 193-201.

Ajzen, I. (1985). From intentions to actions: A theory of planned behavior. Kuhl, J. ve Beckmann, J. (Ed.). *Action Control: From Cognition to Behavior* içinde (11-39). SpringerVerlag Berlin Heidelberg.

Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior And Human Decision Processes*, 50, 179-211.

Ajzen, I. (2002). Perceived behavioral control, self efficacy, locus of control and the theory of planned behavior. *Journal of Applied Social Psychology*, 32, 665-683.

Ajzen, I. ve Madden, T. J. (1985). Prediction of goal-directed behavior: Attitudes, intentions, and perceived behavioral control. *Journal Of Experimental Social Psychology*, (22), 453-474.

Ak, M. ve Közleme, O. (2017). Yaşlı yoksulluğu. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(2), 197-208.

Akdemir, N., Çınar, F. İ. ve Görgülü, Ü. (2007). Yaşlılığın algılanması ve yaşlı ayrımcılığı. *Türk Geriatri Dergisi*, 10(4), 215-222.

Akman Dömbekci, H. ve Erişen, M. A. (2022). Nitel Araştırmalarda Görüşme Tekniği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 142-160.

Akyazı, A. (2018). Dijitalleşen ticaret: Yaşlı dostu e-ticaret siteleri üzerine bir araştırma. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication*, 8(4), 602-614.

Alptekin, D. (2011). Gerontososyoloji ekseninde yaşlılık sürecinin sosyo-ekonomik boyutları. *Yardım ve Dayanışma Dergisi*, 2(3), 7-15.

Álvarez-García, J., Durán-Sánchez, A., Río-Rama, M.D.L.C.D. ve Correa-Quezada, R. (2019). *Public Health*, 16(11), 1-16.

Anderberg, P. (2020). Gerontechnology, digitalization, and the silver economy. *XRDS: Crossroads, The ACM Magazine for Students*, 26(3), 46-49. doi: 10.1145/3383388

Apak, H. (2019). Sosyal Hizmetler Ön Lisans Eğitimi ve Ara Elemanlar. Pegem Akademi.

Arun, Ö. (2008). Yaşlı bireyin Türkiye serüveni: Kaliteli yaşlanma imkânı üzerine senaryolar. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 313-330.

Arun, Ö. ve Özkurt, V. (2019). Bakım Sürecinde İhmalin Yeni Bir Türü: Geronteknolojik Yoksunluk. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 9(2), 107-123. doi: 10.13114/MJH.2019.479

Aslan, M. ve Hocaoglu, Ç. (2017). Yaşlanma ve yaşlanma dönemiyle ilişkili psikiyatrik sorunlar. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 53-62.

Atabek, Ü. (2020). Tarihten geleceğe iletişim teknolojileri. Siyasal Kitabevi.

Avcı, F. ve Avcı, Ş. (2021). Yaşlılık döneminde görülen değişiklikler, fiziksel inaktivite, kinezyofobi ve düşmeler. *Abant Sağlık Bilimleri ve Teknolojileri Dergisi*, 1(2), 51-62.

Aydın, B. O. ve Sarı, T. (2023). Mobil uygulama kullanılabilirliği ve yaşlılık: E-nabız sağlık uygulaması kullanıcı deneyimleri. Çelikcan P. vd. (Ed.), *Dijital Kültür* içinde (1-20). Holistence Publications.

Aydoğan, F. (2019). Tekno-metalaşan ve “emeğe” dönüşen oyun. Aydoğan, F. (Ed.). *Endüstri 4.0 ve Dijital Medya* içinde (57-72). Der Yayınları.

Aydoğan, Ü., Onar, T. ve Nerkiz, P. (2011). Yaşlılıkta görülen fizyolojik değişiklikler. *GeroFam*, 2(3), 1-12.

Bağlıbel, M., Samancıoğlu, M. ve Summak, S. (2010). Yöneticileri tarafından e-okul uygulamasının genişletilmiş teknoloji kabul modeline göre değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 331-348.

Balay Tuncer, B. (2021). Dijital iletişim, dijital eşitsizlik ve yaşlanma: Kovid-19 süreci ile yaşanan dijital bölüme ve uçurumlar üzerine. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 3(6), 1339-1369. doi: 10.47994/usbad.933056

Bandura, A. (1977). Self-efficacy: Toward a Unifying Theory of Behavioral Change. *Psychological Review*, 84(2), 191-215.

Barnard, Y., Bradley, M. D., Hodgson, F. ve Lloyd, A. D. (2013). Learning to use new technologies by older adults: Perceived difficulties, experimentation behaviour and usability. *Computers in human behavior*, 29(4), 1715-1724.

Bayraktutan, Y. ve Bıdırdı, H. (2016). Teknoloji ve rekabetçilik: Temel kavramlar ve endeksler bağlamında bir değerlendirme. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 8(14), 1-24.

Bayram, M. N. ve Arıcı, A. (2021). Yaşlılıkta Dijital Çağı Yakalamak. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 21(2), 367-390.

Betts, L.R., Hill, R. ve Gardner, S.E. (2017). “There’s Not Enough Knowledge Out There”: Examining Older Adults’ Perceptions of Digital Technology Use and Digital Inclusion Classes. *Journal of Applied Gerontology*, 38(8), 1-20.

Bian, C., Ye, B., Hoonakker A. ve Mihailidis, A. (2021). Attitudes and perspectives of older adults on technologies for assessing frailty in home settings: a focus group study. *MC geriatrics*, 21(1), 1-13.

Birinci, E. (2020a). Gerontolojik sosyal çalışma üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16, 3733-3755. doi: 10.26466/opus.748389

Birinci, E. (2020b). Y kuşağının yaşlı ve yaşlılık algısı (2. Baskı). Gazi Kitabevi.

Birinci, E. (2021). Gerontolojik dönüşüm ve gerontolojik sosyal hizmet. Birinci, E. (Ed.). *Gerontolojik Sosyal Hizmet* içinde (1-14). Nobel Yayıncılık.

Blaschke, C. M., Freddolino, P. P. ve Mullen, E. E. (2009). Ageing and technology: A review of the research literatüre. *British Journal of Social Work*, 39(4), 641-656. doi: 10.1093/bjsw/bcp025

Bouma, H., Fozard, J. L., Bouwhuis, D. G. ve Taipale, V. (2007). Gerontechnology in perspective. *Gerontechnology*, 6(4), 190-216.

Boyacıoğlu, N. E., Irmak, H. S. ve Çaynak, S. (2021). Yaşlılık Döneminde Sağlıkla İlgili Bilgi Edinmede İnternetin Kullanımı. *Türkiye Klinikleri Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(3), 641-650.

Brickman, A. M. ve Stern, Y. (2009). Aging and Memory in Humans. *Encyclopedia of Neuroscience*, 1, 175-180.

Bulduk, M. F. ve Say Şahin, D. (2020). Yaşlılık döneminde sosyal ilişkiler ve kuşaklararası ilişkiler. Say Şahin D. (Ed.), *Yaşlılık sosyolojisi* içinde (157-190). Ekin Yayınevi.

Buz, S. ve Akçay, S. (2015). Sosyal hizmet araştırmasında etik. *Toplum ve sosyal hizmet*, 26(1), 149-162.

Buz, S. ve Beydili, E. (2015). Ankara örneğinde yalnız yaşayan yaşlı kadınların gereksinimleri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(37), 557-570.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2020). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (29. baskı). Pegem Akademi.

Büyüksulu, A. R. (2017). Dijital Kapitalizm. Der Yayınları.

Cevher, S. (2021). Dijital okuryazarlık ve sosyal bilgiler eğitimi. Yeşiltaş, E. (Ed.), *Teknoloji Işığında Okuryazarlıklar ve Sosyal Bilgiler Eğitimi* içinde (231-255). Pegem Akademi Yayıncılık. 1.Baskı

Carrilio, T. E. ve Eisenberg, D. M. (1984). Using peer support to prevent worker burnout. *Social Casework*, 65, 307-310. doi: 10.1177/104438948406500506

Chalise, H. N. (2019). Aging: Basic concept. *American Journal Biomedical Science & Research*, 1(1), 8-12.

Charness, N. ve Jastrzemski T. S. (2009). Gerontechnology, Isomäki, H., Saariluoma, P. (Ed.). *Future Interaction Design II*, 1-29. doi: 10.1007/978-1-84800-385-9_1

Chapin, R. ve Cox, E. O. (2002). Changing the paradigm: Strengths-based and empowerment-oriented social work with frail elders. *Journal of Gerontological Social Work*, 36(3-4), 165-179. doi: 10.1300/J083v36n03_13

Chen, K. (2020). Use of gerontechnology to assist older adults to cope with the COVID-19 pandemic. *Journal of the American Medical Directors Association*, 21(7), 983-984. doi: 10.1016/j.jamda.2020.05.021

Cılga, İ. (2017). Sosyal hizmet bilimi ve mesleği. Gencer, T. E. ve Cılga, İ. (Ed.), *Sosyal Hizmeti Yeniden Düşünmek* içinde (119-150). Nika Yayınevi.

Cohen-Mansfield, J. ve Biddison, J. (2007). The scope and future trends of gerontechnology: Consumers' opinions and literature survey. *Journal of Technology in Human Services*, 25(3), 1-19. doi: 10.1300/J017v25n03_01

Crampton, A. (2011). Population aging and social work practice with older adults: Demographic and policy challenges. *International Social Work*, 54(3), 313-329. doi: <https://doi.org/10.1177/0020872810396257>

Creswell, J. W. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni* (Çev. Ed. M. Bütün ve S. B. Demir, 6. Baskı). Siyasal Kitabevi: Ankara.

Çağlar, T. (2019). Yaşlıya bakım verenlerle çalışma. Yanardağ, U. ve Zubaroğlu Yanardağ, M. (Ed.). Yaşlılık ve Sosyal Hizmet içinde (103-126). Nika Yayınevi.

Çark, Ö. (2019). Kurumsal kaynak planlama (kkp) sistemleri. Gazi Kitabevi.

Çataloğlu, S. (2018). Yaşlılık, değer ve teknoloji. *Uluslararası İnsan Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 25-33. doi: 10.35235/uicd.434005

Çilingiroğlu, N. ve Demirel, S. (2004). Yaşlılık ve yaşlı ayrımcılığı. *Türk Geriatri Dergisi*, 7(4), 225-230.

Danış, M. Z. (2009). Türkiye’de yaşlı nüfusun yalnızlık ve yoksulluk durumları ve sosyal hizmet uygulamaları açısından bazı çıkarımlar. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 20(1), 67-84.

Darinskaia, L. ve Moskvicheva, N. (2019). Intergenerational education as a resource of digital socialization of older people. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 315, 448-451.

Datta, A., Bhatia, V., Noll, J. ve Dixit, S. (2018). Bridging the digital divide: Challenges in opening the digital world to the elderly, poor, and digitally illiterate. *IEEE Consumer Electronics Magazine*, 8(1), 78-81. doi: 10.1109/MCE.2018.2867985

Davis, F. D. (1989). Perceived usefulness, perceived ease of use, and user acceptance of information technology. *MIS Quarterly*, 13(3), 319-339. doi: 10.2307/249008

Deist, F. L. ve Latouille, M. (2016). Acceptability conditions for telemonitoring gerontechnology in the elderly optimising the development and use of this new technology. *Elsevier Masson France IRBM*, 37(5-6), 284-288. doi: 10.1016/j.irbm.2015.12.002

Demir Erbil, D. ve Hazer, O. (2021a). Covid-19 pandemi sürecinde yaşlıların internet ve sosyal medya kullanımı üzerine nitel bir çalışma. Erduran Tekin, Ö. (Ed.). *Sosyal Bilimlerde Covid-19 Salgını Dönemler ve Değişim Dinamikleri-2* içinde (43-56). Astana Yayınları.

Demir Erbil, D. ve Hazer, O. (2021b). Kuşaklararası dayanışma açısından yaşlıların dijital okuryazarlık deneyimleri üzerine nitel bir çalışma. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(2), 271-297.

Demirbilek, T. ve Öktem Özgür, A. (2017). Gümüş ekonomi ve Aktif yaşlanma bağlamında yaşlı istihdamı. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 10(1), 14-28.

Diehl, M., Wahl, H. W., Barrett, A. E., Brothers, A.F., Miche, M., Montepare, J.M., ...Wurm, S. (2014). Awareness of aging: Theoretical considerations on an emerging concept. *Developmental Review*, 34(2), 93-113. doi: 10.1016/j.dr.2014.01.001

Ekici, S. K. ve Gümüş, Ö. (2016). Yaşlılıkta teknolojinin kullanımı. *Ege Tıp Dergisi*, 55, 26-30.

Francis, J., Ball, C., Kadylak, T. ve Cotten, S. (2019). Aging in the Digital Age: Conceptualizing Technology Adoption and Digital Inequalities. Neves, B. B. ve Vetere, F. (Ed.). *Ageing and Digital Technology* içinde (35-49). Springer.

Gitlow, L. (2014). Technology use by older adults and barriers to using technology. *Physical & Occupational Therapy in Geriatrics*, 32(3), 271-280.

Gönüllü Taşkesen, C. (2017). Kırsal ve kentsel alanlarda yaşlanma, yaşlılık ve yaşlılar: Denizli ili örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 4(1), 92-124. doi: 10.30798/makuiibf.323102

Görgün Baran, A., Koçak Kurt, Ş. ve Serdar Tekeli, E. (2017). Yaşlıların dijital teknolojileri kullanım düzeyleri üzerine bir araştırma. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, (45), 1-24.

Güz, N. ve Meral, P. S. (2018). Yaş alma ve sanat. Kaptan Ateşoğlu, G. ve Güz, N. (Ed.). *Yaşlılığı Kontrol Etme Sanatı* içinde (1-33). Akademisyen Kitabevi.

Graafmans, J. A. M. ve Brouwers, T. (1989). Gerontechnology™, the modelling of normal aging. In *Proceedings of the Human Factors Society Annual Meeting*, 33(3), 187-190. doi: 10.1177/154193128903300

Günay, D. (2017). Teknoloji nedir? Felsefi bir yaklaşım. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(1), 163-166. doi: 10.5961/jhes.2017.194

Hamczyk, M. R., Nevado, R. M., Barettino, A., Fuster, V. ve Andrés V. (2020). Biological versus chronological aging: JACC focus seminar. *Journal of the American College of Cardiology*, 75(8), 919-930.

Harada, C. N., Natelson Love, M. C. ve Triebel, K. L. (2013). Normal cognitive aging. *Clinics in geriatric medicine*, 29(4), 737-752. doi: 10.1016/j.cger.2013.07.002

Hüsnuoğlu, N. ve Öztürk, L. (2017). Dijital bölünme: Nedenleri ve türleri. *Giresun Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(5), 6-21.

Iancu, I. ve Iancu, B. (2017). Elderly in the digital era. theoretical perspectives on assistive technologies. *Theoretical Perspectives on Assistive Technologies*, 5(60): 1-13. doi: [10.3390/technologies5030060](https://doi.org/10.3390/technologies5030060)

Iancu, I. ve Iancu, B. (2020). Designing mobile technology for elderly. *A theoretical overview. Technological Forecasting & Social Change*, (155), 1-9. doi: [10.1016/j.techfore.2020.119977](https://doi.org/10.1016/j.techfore.2020.119977)

IFSW. *Global Definition of Social Work*. Erişim Tarihi: 23 Şubat 2023, <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>

İçli, G. (2010). Yaşlılar ve yaşlılığın değerlendirilmesi: Denizli ili üzerine niteliksel bir araştırma. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 3(1-2), 1-13.

İnci, M. A. ve Kandır, A. (2017). Okul öncesi eğitim’de dijital teknolojinin kullanımıyla ilgili bilimsel çalışmaların değerlendirilmesi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 1705-1724.

Jabbari, A. (2020). Yaşlılık sosyolojisi (1. Baskı). Astana Yayınları.

Kalaycı, E. (2022). Yaşlılığa yönelik kavramsal çerçeve: Yaşlılığın tarihsel ve toplumsal değişim süreci. Sütçü, S. (Ed.), *Güncel tartışmalarla yaşlılık içinde* (11-24). Efe Akademi Yayınları.

Kalınkara, V. ve Sarı, İ. (2018). Yaşlıların bilgi teknolojileri kullanımı ve yaşam doyumu: Potansiyel ve engeller, ergonomik yaklaşım. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 6 (ÖS: Ergonomi 2017), 1-13. doi: 10.21923/jesd.367367

Kalınkara, V. ve Sarı, İ. (2019). Yaşlılarda sosyal ağ kullanımı ve yalnızlık ilişkisinin belirlenmesi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 12(1), 8-19.

Kapıkıran, Ş. (2021). Z kuşağı ve eğitimde dijital dönüşüm. Susar Kırmızı, F. (Ed.), *Dijital Dönüşümde Türkçe Öğretimi* içinde (25-58). Anı Yayıncılık.

Kaptan, G. (2013). Yaşlanma ve yaşlılıkla ilgili tanımlamalar. Kaptan, G., Dedeli, Ö. ve Olgun, S. (Ed.). *Geratrik Bakım İlkeleri* içinde (1-10).

Kaya Deniz, A. (2020). Dijital dönüşüm çağında mobil uygulamalar aracılığıyla çevrim içi market alışverişi: Getir, banabi, istegelsin uygulamaları üzerine bir inceleme. Çelik, İ. E. (Ed.), *Dijital Dönüşüm* içinde (153-173). Gazi Kitabevi.

Kemp, S. (26 Ocak 2023a). Dıgital 2023: Global overview report. <https://datareportal.com/reports/digital-2023-global-overview-report>

Kemp, S. (13 Şubat 2023b). Dıgital 2023: Turkey. <https://datareportal.com/reports/digital-2023-turkey>

Kılıç, M. (2020). Gerçek yaşam tadında: Gelişim dönemleri 3 yetişkinlik ve yaşlılık. (3. Baskı). Pegem Akademi.

Kiel, J. M. (2005). The digital divide: Internet and e-mail use by the elderly. *Medical Informatics and the Internet in Medicine*, 30(1), 19-23. doi: 10.1080/14639230500066900

Kline, S. J. (1985). What is technology. *Bulletin of Science Technology & Society*, 5(3), 215-218. doi: 10.1177/027046768500500301

Koç, M. (2002). Gelişim psikolojisi açısından yaşlılık döneminde ruhsal gelişim. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(12), 287-304.

Koenig, H. D. (2002). A commentary: The role of religion and spirituality at the end of life. *Gerontologist*, 42, 20-23. doi: 10.1093/geront/42.suppl_3.20

Koku, F. E. ve Ergün, M. (2016). Fiziksel aktivite ve bilişsel fonksiyon. *Türkiye Klinikleri J Sports Med-Special Topics*, 2(2), 8-13.

Koldaş, L. (2017). Yaşlılık ve kardiyovasküler yaşlanma nedir. *Türk Kardiyol Dern Ars*, 45(5), 1-4. doi: 10.5543/tkda.2017.40350

Konak, A. ve Çiğdem Y. (2005). Yaşlılık olgusu: Sivas huzurevi örneği. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(1), 23-63.

Kooij, D., De Lange, A. ve Jansen, P. ve Dijkers J. (2008). Older workers' motivation to continue to work: Five meanings of age: A conceptual review. *Journal Of Managerial Psychology*, 23(4), 364-394. doi: 10.1108/02683940810869015

Korkmaz, S. ve Ermeç Sertoğlu, A. (2013). Genç tüketicilerin sürdürülebilir gıda tüketimi davranışının güven ve değerlere dayanan planlı davranış teorisi kapsamında tartışılması. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 31(1), 127-152. doi: 10.17065/huniibf.103659

Kotter-Grühn, D., Kornadt, E. A. ve Stephan, Y. (2016). Looking beyond chronological age: Current knowledge and future directions in the study of subjective age. *Gerontology*, 62(1), 86-93. doi: doi.org/10.1159/000438671

Köroğlu, C. Z. ve Köroğlu, M. A. (2015). Mekânın dönüşümü ve yaşlılık üzerine: Kentleşme ve yaşlılık olgusu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(41), 812-821.

Kurt, G. (2008). Türkiye'de yaşlılık olgusuna sosyolojik bir bakış (Sivas il örneği). [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Cumhuriyet Üniversitesi.

Kutlu, A. ve Doğan, E. (2020). Kesin bilgi, yayalım: Hakikat sonrası çağda yalan haberlere ilişkin y kuşağının tutum ve davranışları. *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (34), 83-101.

Kutlu Dönmez, Ö., Say Şahin, D. ve Büyükyörük, N. (2021). Yaşlılık ve yaşlılığın değişen yüzü. Pekesen, M. (Ed.). *Yaşlanan Toplumlarda Güncel Yaşlılık Konuları* içinde (11-32). Efe Akademi Yayınları.

Kutlu Dönmez, Ö. ve Say Şahin, D. (2022). How does the pandemic affect older adults mental health. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 6(1), 184-196. doi: 10.31200/makuubd.999018

Lam, J. C. Y. ve Lee, M. K. O. (2006). Digital inclusiveness—longitudinal study of internet adoption by older adults. *Journal of Management Information Systems*, 22(4), 177-206. doi: <https://doi.org/10.2753/MIS0742-1222220407>

Lavretsky, H. (2010). Spirituality and aging. *Aging Health*, 6(6), 749–769. doi:10.2217/ahe.10.70

Lee, Y., Kozar, K. A. ve Larsen, K. R. T. (2003). The technology acceptance model: Past, present, and future. *Communications of the Association for Information Systems*, 12(50), 752-780.

Lotfi, S. (2020). Yaşlı istismarı ve ihmeline yönelik sosyal hizmet müdahalesi ve yaklaşımları. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(39), 1407-1422. doi: 10.46928/iticusbe.759101

Mannheim, I., Schwartz, E., Xi, W., Buttigieg, S.C., McDonnell-Naughton, M., Wouters, E. J. M. ve Van Zaaen, Y. (2019). Inclusion of Older Adults in the Research and Design of Digital Technology. *International journal of environmental research and public health*, 16(19), 1-17.

Marston, H.R., Genoe, R., Freeman, S., Kulczycki, C. Ve Musselwhite, C. (2019). Older Adults' Perceptions of ICT: Main Findings from the Technology In Later Life (TILL) Study. *Healthcare*, 7(3), 1-27.

Mathews, I. (2017). *Sosyal hizmet ve maneviyat* (1. Baskı). (N. Özmen, Çev.) Bilge Kültür Sanat.

Mathur, A. (1999). Adoption of technological innovations by the elderly: A consumer socialization perspective. *The Journal of Marketing Management*, 9(3), 21-35.

Mellor, M. J. ve Lindeman, D. (1999). The role of the social worker in interdisciplinary geriatric teams. *Journal of Gerontological Social Work*, 30(3-4), 3-7. doi: 10.1300/J083v30n03_02

Mesleki Yeterlilik Kurumu. (2016). *Ulusal Meslek Standardı, Gerontolog, Seviye 6*. 1-29. Erişim tarihi: 04.04.2023, https://portal.myk.gov.tr/index.php?option=com_meslek_std_taslak&view=taslak_revizyon&task=indir&id=4&standart_id=3592

Micera, S., Bonato, P. ve Tamura, T. (2008). Gerontechnology. *IEEE Engineering in Medicine and Biology Magazine*, 27(4), 10-14. doi: 10.1109/MEMB.2008.925213

Mitzner, T. L., Baron, J. B., Fausset, C. B., Adams, A. E., Charness, N., Czaja, S. J., ... Sharit, J. (2010). Older adults talk technology: *Technology usage and attitudes. Computers in Human Behavior*, 26(6), 1710-1721. doi:10.1016/j.chb.2010.06.020

Mohadis, H. M. ve Ali, N. M. (2014). A study of smartphone usage and barriers among the elderly. *2014 3rd International Conference on User Science and Engineering (i-USER)*, 109-114.

Montaigne (2020). Denemeler (40. Baskı). (S. Eyüboğlu, Çev.) Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Mutlu, T. (2020). Dijital çağda problem çözme. Çebi, A. (Ed.), *Dijital Yeterlilik: Dijital Çağda Dönüşüm Yolculuğu* içinde (2. Baskı, s.445-463).

Müftüler, H.G. (2018). İstanbul'da yaşlılık ve yaşlılığın yapısal değişimi. *Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 58-80.

Müftüler, H. G. (2021). Yaşlılık sosyolojisi kurumsal yaklaşım (2. Baskı). Pegem Akademi.

Neves, B. B. ve Mead, G. (2020). Digital Technology and Older People: Towards a Sociological Approach to Technology Adoption in Later Life. *Sociology*, 55(5), 1-18.

Olphert, W. ve Damodaran, L. (2013). Older people and digital disengagement: A fourth digital divide. *Gerontology*, (59), 564-570. doi: 10.1159/000353630

Öz, F. (2002). Yaşamın son evresi: Yaşlılık psikososyal açıdan gözden geçirme. *Kriz Dergisi*, 10(2), 17-28. doi: doi.org/10.1501/Kriz_00000000185

Özel, S. (2010). *Sayısal iletişim teknolojileri ve yurttaş gazeteciliği: Haber portallarında görüntülü haber akışına kullanıcıların yaklaşımı*. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Özer, İ. ve Sarı, İ. (2018). Yaşlı bireyler için web sayfaları tasarımının ergonomik açıdan incelenmesi. *Ergonomi*, 1(3), 148-155. doi: 10.33439/ergonomi.471595

Özdemir, Ü. N. (2019). Geçmişten günümüze Cicero ile yaşlılık. *Sosyoloji Dergisi*, (40), 281-290.

Özkan, Y. ve Purutçuoğlu, E. (2010). Yaşlılıkta teknolojik yeniliklerin kabulünü etkileyen sosyalizasyon süreci. *Aile ve Toplum*, 6(23), 37-46.

Özkayar, N. ve Arıoğlu, S. (2007). Yaşlanma ile Meydana Gelen Fizyolojik Değişiklikler. *İç Hastalıkları Dergisi*, 14(1), 18-26.

Özsungur, F. (2018). Yaşlıların Teknoloji Kabul ve Kullanım Davranışlarının Başarılı Yaşlanma Üzerindeki Etkilerinin Analizi: Adana İli Örneği. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

Öztürker, M. (2022). Postmodernizmin yaşlı yaşamına etkisi ve yaşlı sorunları. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 148-166.

Patton, M. Q. (2018). Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri (2. Bs., Çev. Ed. M. Bütün ve S. B. Demir). Ankara: Pegem Akademi.

Pekesen, M. (2021). Yaşlı sağlığı ve bakımında yenilikçi yaklaşımlar: Dijital dönüşüm ve geronteknoloji. Pekesen, M. (Ed.). *Yaşlanan Toplumlarda Güncel Yaşlılık Konuları* içinde (225-256). Efe Akademi Yayınları.

Pirhonen, J., Lolich, L., Tuominen, K., Jolanki, O. ve Timonen, V. (2020). “These devices have not been made for older people’s needs” – Older adults’ perceptions of digital technologies in Finland and Ireland. *Technology in Society*, 62, 1-9.

Rogers, E. M. (2003). *Diffusion of Innovations*. Free Press.

Roupa, Z., Nikas, M., Gerasimou, E., Zafeiri, V., Giasyrani, L., Kazitori, E. ve Sotiropoulou, P. (2010). The use of technology by the elderly. *Health Science Journal*, 4(2), 118-126.

Sanderson, W. ve Scherbov, S. (2008). Rethinking age and aging. *Population Bulletin*, 63(4), 1-16.

Say Şahin, D. (2020). Kitle iletişim araçları, sağlık ve bakım alanında kullanılan teknolojiler, yaşlı birey ve popülerliği her geçen gün artan bir kavram ‘geronteknoloji’. Say Şahin, D. (Ed.). *Yaşlılık Sosyolojisi* içinde (333-346). Ekin Yayınevi

Say Şahin, D. ve Bulduk, M. F. (2020). XIV. yaşlılık ve yaşamın sonuna dair... Say Şahin, D. (Ed.). *Etik Yönleri ile Yaşlılık ve Yaşlanma* içinde (317-335). Ekin Yayınevi

Say Şahin, D., Aydıner Boylu, A. ve Günay, G. (2021). Modern yaşamın görünmeyen yaşlı ihmali ve istismarı. Birinci, E. (Ed.). *Gerontolojik Sosyal Hizmet* içinde (147-182). Nobel Akademi.

Seifert, A. (2020). The digital exclusion of older adults during the covid-19 pandemic. *Journal of Gerontological Social Work*, 1-3. doi: [10.1080/01634372.2020.1764687](https://doi.org/10.1080/01634372.2020.1764687)

Selwyn, N. (2004). The information aged: A qualitative study of older adults' use of information and communications technology. *Journal of Aging studies*, 18(4), 369-384.

Semiz Türkoğlu, H. (2020). İletişim yeni boyutu dijital okuryazarlık kavramı ve sosyokültürel yapının dijitalleşmesi. Aslan, P. (Ed.), *Dijital İletişim Güncel Konular* içinde (187-210). Eğitim Yayınevi.

Sevim, S. S. (2020). Yaşlılıkta bir disiplin olarak sosyal hizmetin rolü. Say Şahin, D. (Ed.), *Yaşlılık Sosyolojisi* içinde (317-332). Ekin Yayınevi.

Shapira, N., Barak, A. ve Gal, I. (2007). Promoting older adults' well-being through Internet training and use. *Aging & Mental Health*, 11(5), 477-484. doi: 10.1080/13607860601086546

Sinav, A. (2020a). Genç-Yaşlı, Orta-Yaşlı ve İleri-Yaşlı Bireylerin Sosyal Medya Kullanım Davranışlarının Karşılaştırmalı Analizi: Eskişehir İli Örneği. *Etkileşim*, 5. 116-145.

Sinav, A. (2020b). Sosyal medya ve yaşlı kullanıcılar: kullanımlar ve doyumlar yaklaşımı. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 97-125.

Swinford, E., Galucia, N. ve Morrow-Howell, N. (2020). Applying gerontological social work perspectives to the coronavirus pandemic. *Journal of Gerontological Social Work*, 63(6-7), 513-523. doi: 10.1080/01634372.2020.1766628

Şahan, H. H. ve Uyangör, N. (2021). *Bilimsel araştırmalarda örneklem seçimi*. M. Çelebi (Ed.), *Nitel araştırma yöntemleri içinde* (s. 111-140). Pegem Akademi.

Şahin, D. (2022). Endüstri 4.0 tüketici davranışlarının dönüşümü. Eğitim Yayınevi.

Şahin, İ. (2003). Küreselleşme, dijital teknoloji ve eğitim’de yeni yaklaşımlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 1(4). doi: 10.17218/hititsosbil.335370

Şentürk, Ş. D. (2017). 60 Yaş Üstü Bireylerin Sosyal Ağlarda Yer Alma Motivasyonları: Facebook Örneği. *Yeni Medya Elektronik Dergi*, 1(2), 183-195.

Tahiroğlu, M. (2021). Geçmişte ve günümüzde bilim ve teknoloji ilişkisi. Meydan, A. ve Durmaz, A. (Ed.), *Sosyal Değişim Sürecinde Bilim, Teknoloji ve Toplum içinde* (18-52). Pegem Akademi.

Taipale, S. ve Hänninen, R. (2018). More years, more technologies: *Aging in the digital era. Human Technology*, 14(3), 258-263. doi: 10.17011/ht/urn.201811224833

Taymaz, B. ve Taymaz, T. (2022). Pandemi sürecinin yaşlılara etkisi. Karabayık, M. S. ve Karaşın, Y. (Ed.). *Covid-19 Pandemisinde Sağlık ve Toplum Krizle Mücadele ve Değişim içinde* (164-184). Efe Akademi Yayınları.

Tekedere, H. ve Arpacı, F. (2016). Orta yaş ve yaşlı bireylerin internet ve sosyal medyaya yönelik görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20(2), 377-392.

Tereci, D., Turan, G., Kasa, N., Öncel, T. ve Arslansoyu, N. (2016). Yaşlılık kavramına bir bakış. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi*, 16(1), 84-116.

Tarı Kasnakoglu, B. ve Kalender, Y. (2020). Kobi'ler için dijital dönüşüm. Gazi Kitabevi.

Taşdelen, V. (2016). İnsan açısından teknoloji. *Hece*, (234), 38-44.

Topcu, M. (2020). Endüstriyel ekonomiden dijital ekonomiye dönüşüm. Çelik, İ. E. (Ed.). *Dijital Dönüşüm içinde* (3-40). Gazi Kitabevi.

Tsai, H. Y. S., Shillair, R., Cotten, S. R., Winstead, V. ve Yost, E. (2015). Getting Grandma Online: Are Tablets the Answer for Increasing Digital Inclusion for Older Adults in the U.S.?. *Educational Gerontology*, 41(10), 695-709.

Tufan, İ. (2020). Gerontoloji: Tanım ve gelişim. Dişçigil, G. (Ed.), *Yaşlı sağlığına çok yönlü yaklaşım içinde* (19-34). Gazi Kitabevi.

Tufan, İ., Kılavuz, A., Özgür, Ö., Ayan, S., Gürdal, F. Y. ve Engin, B. (2019). Türkiye'de gerontoloji atlası: Yaşlı yoksulluğu ve yalnızlık üzerine bulgular. *Geriatrik Bilimler Dergisi*, 2(1), 1-7.

Tuna Uysal, M. (2020). Yaşlı bireylerin sosyalleşmesinde dijital teknolojinin rolü: dijital yaşlılar üzerine bir çalışma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (50), 43-59.

Tuncay, T. ve Tekin, H. H. (2021). Sosyal Hizmet Mesleğinin ABC'si. Nika Yayınevi.

Turan, A. H. (2008). İnternet alışverişi tüketici davranışını belirleyen etmenler: Geliştirilmiş teknoloji kabul modeli (E-TAM) ile bir model önerisi. *Akademik Bilişim*, 723-731.

Türker, A. ve Özeltin Türker, G. (2013). Turistik ürün satın alma davranışının teknoloji kabul modeli ile incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(2), 281-312.

Türkiye İstatistik Kurumu (6 Temmuz 2022a). Dünya nüfus günü, 2022. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dunya-Nufus-Gunu-2022-45552>

Türkiye İstatistik Kurumu (26 Ağustos 2022b). Hanehalkı bilişim teknolojileri (BT) kullanım araştırması, 2022. [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587#:~:text=%C4%B0nternete%20eri%C5%9Fim%20imkan%C4%B1%20olan%20hane,%92%2C0%20olarak%20ger%C3%A7ekle%C5%9Fti.](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587#:~:text=%C4%B0nternete%20eri%C5%9Fim%20imkan%C4%B1%20olan%20hane,%92%2C0%20olarak%20ger%C3%A7ekle%C5%9Fti.)

Türk Dil Kurumu (2011a). Dijital. TDK. <https://sozluk.gov.tr/>

Türk Dil Kurumu (2011b). Teknoloji. TDK. <https://sozluk.gov.tr/>

Türnüklü, A. (2000).

Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 24(24), 543-559

Tyler, M., De George-Walker, L., ve Simic, V. (2020). Motivation matters: Older adults and information communication technologies. *Studies in the Education of Adults*, 52(2), 175-194.

Ünalın, P. C. (2012). Aktif yaşlanma: Bilişsel ve sosyal boyut. *The Journal of Turkish Family Physician*, 3(1), 13-17.

Üstün Ercan, S. (2021). Akıllı Uygulamalar. Erdoğan Tarakçı, İ. ve Göktaş, B. (Ed.), *Dijital Gelecek Dijital Dönüşüm* içinde (7-30). Efe Akademi Yayınları.

Van Bronswijk, J. E. M. H. (2006). Persuasive gerontechnology: An introduction. W. A. IJsselsteijn, Y. A. W. Kort, de, C. Midden, B. Eggen, & E. Hoven, van den (Eds.), içinde *Proceedings of the 1st International Conference on Persuasive Technology for Human Well-Being (Persuasive 2006)*, 18-19 May 2006, Eindhoven, The Netherlands (s.

183-186). (Lecture Notes in Computer Science; Vol. 3962). Springer.
https://doi.org/10.1007/11755494_26

Van Dijk, J. A. (2006). Digital Divide Research, Achievements And Shortcomings. *Poetics*, 34, 221–235.

Van Dijk, J.A. (2017). Digital divide: Impact of access. *The International Encyclopedia of Media Effects*, 1-11. doi: 10.1002/9781118783764.wbieme0043

Yazar, T. ve Yalçın, İ. (2018). Dijital teknoloji ve fotoğraf sanatı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(60), 612-622.

Yerli, G. (2017). Yaşlılık dönemi özellikleri ve yaşlılara yönelik sosyal hizmetler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(52), 1278-1287.

Yeşiltaş, E. (2022). II. Dünya Savaşı sonrasında dünyada bilim, teknolojik ve sosyal değişme. Ata, E. (Ed.). *Bilim, Teknoloji ve Sosyal Değişme* içinde (9.Baskı, s.305-336). Pegem Akademi.

Yıldırım Becerikli, S. (2013). Kuşaklararası iletişim açısından yeni iletişim teknolojilerinin kullanımı: İleri yaş grubu üzerine bir değerlendirme. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (44), 19-31.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. baskı). Ankara: Seçkin.

Yıldırım, S. ve Karabey, S. (2020). Yükseköğretimde temel dijital beceriler. Karaman, S. (Ed.). *Yükseköğretimde Dijital Dönüşüm* içinde (51-62). Pegem Akademi.

Yücel, İ. (2020). Yaşlılara yönelik hizmetler: Sosyal hizmet perspektifinden nitel bir araştırma. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 4(1), 21-26.

Zengin, Ş. ve Tuna Uysal, M. (2023). Yaşlı Bireylerin Dijital Alanda Sosyalleşmesi Üzerine Bir Çalışma. *SdÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (59), 59-71.

Zubaroğlu Yanardağ, M. (2019). Sosyal hizmet mesleğinde gerontolojik ve geriyatrik boyut üzerine bir inceleme. Yanardağ, U. ve Zubaroğlu Yanardağ, M. (Ed.). *Yaşlılık ve Sosyal Hizmet* içinde (31-42). Nika Yayınevi.

Zubaroğlu Yanardağ, M. ve Lotfi, S. (2021). Gerontolojik sosyal hizmet uygulama düzeyleri. Birinci, E. (Ed.). *Gerontolojik Sosyal Hizmet* içinde (15-28). Nobel Yayıncılık.

Wagner, N., Hassanein, K. ve Head, M. (2010). Computer use by older adults: A multi-disciplinary review. *Computers in human behavior*, 26(5), 870-882.

Wang, S., Bolling, K., Mao, W., Reichstadt, J., Jeste, D., Kim, H. C. ve Nebeker, C. (2019). Technology to Support Aging in Place: Older Adults' Perspectives. *Healthcare*, 7(2), 1-18.

White, J. ve Weatherall, A. (2000). A grounded theory analysis of older adults and information technology. *Educational Gerontology*, 26(4), 371-386. doi: 10.1080/036012700407857

Worldometer (2023). Real time world statistics. Erişim tarihi: 15 Mart 2023, <https://www.worldometers.info/>

EKLER

Ek-1. Etik Kurul Onayı

ARAŞTIRMA PROJESİ DEĞERLENDİRME RAPORU

Toplantı Tarihi: 03.05.2023 Çarşamba

Toplantı No:2023/05

Karar No: GO 2023/297

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Yüksek lisans öğrencisi Oktay ÖZTOP' un Doç. Dr. Deniz SAY ŞAHİN danışmanlığında yürüteceği “ *Yaşlı Bireylerin Dijital Teknoloji Kullanımına İlişkin Deneyimlerinin İncelenmesi: Nitel Bir Araştırma*” başlıklı proje önerisi araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup, çalışmanın fikri, hukuki ve telif hakları bakımından sorumluluğu araştırma ekibine ait olması koşulu ile etik açıdan uygun bulunmuştur.

Ek-2. Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu

Yaşlı Bireylerin Dijital Teknoloji Kullanımına İlişkin Deneyimlerinin İncelenmesi: Nitel bir Araştırma

Onam Formu

Değerli Katılımcı:

Bu çalışma, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde görevli Doç. Dr. Deniz Say Şahin'in sorumlu araştırmacılığı ve Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Oktay Öztıp'un yardımcı araştırmacılığı kapsamında bilimsel amaçlarla yürütülmektedir. Bu çalışmanın amacı; Yaşlı bireylerin dijital teknoloji kullanımına ilişkin görüşlerinin incelenmesidir. Çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmadaki sorularda kesinlikle kimlik belirleyici bilgiler istenmemektedir ve rahatsızlık verecek sorular bulunmamaktadır. Yalnızca sizin talebiniz doğrultusunda, görüşme sırasında rahatsızlık duymanız durumunda veya araştırmanın kesintiye uğraması gibi durumlarda araştırmaya katılımınız otomatik olarak düşmüş olacaktır. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen görüşme sonrasında, bu çalışmaya devamlılık sağlamanız veya yapmanız gereken herhangi bir ek işlem olmayacaktır. Çalışma sonlanıncaya kadar çalışmaya katılım konusundaki kararınızı etkileyebilecek bir husus olması halinde size bilgi verilecektir. Bununla birlikte görüşme esnasında samimi cevaplar vermeniz araştırmada elde edilen sonuçların geçerli ve güvenilir olmasını sağlayacaktır. Verdiğiniz tüm cevaplar gizli tutulacak ve elde edilen bilgiler sadece araştırma amaçları doğrultusunda kullanılacaktır. Veriler bilimsel amaçlarla kullanılacak ve kişisel bilgiler gizli tutularak yayımlanabilecektir. Bu çalışmaya 25-40 arasında katılımcının/ gönüllünün katkı vermesi ön görülmektedir.

Çalışmayla ilgili her türlü sorularınız eksiksiz cevaplandırılacaktır. Çalışma hakkında bilgi almak için Oktay Öztıp ile e-posta üzerinden (oktay_oztop@hotmail.com) iletişim kurabilirsiniz.

Katılıminız için teşekkürler.

Yukarıdaki tüm açıklamaları okudum. Yukarıda konusu ve amacı geçen araştırmayla ilgili gerekli tüm açıklamalar tarafıma formda adı geçen araştırmacı tarafından yapıldı. Bu çalışmaya hiçbir baskı altında olmadan, tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve istediğim zaman yarıda kesip çıkabileceğimi biliyorum. Verdiğim bilgilerin bilimsel amaçla yayınlarda kullanılmasını kabul ediyorum. (Formu doldurup imzaladıktan sonra araştırmacıya geri veriniz).

Gönüllünün:

Adı Soyadı Tarih İmza

----/----/----

İletişim numarası veya e-posta adresi:.....

Araştırmacının:

Adı Soyadı Tarih İmza

Oktay Öztıp ----/----/----

Ek-3. Görüşme Soruları

Görüşme Soruları

- 1- Kendinizi tanıtır mısınız?
- 2- Dijital araçları ne sıklıkla kullanırsınız?
- 3- Hangi dijital araçları kullanırsınız?
- 4- Dijital araçları hangi amaçlarla kullanırsınız?
- 5- Dijital araçların sevdiğiniz yönleri nelerdir?
- 6- Dijital araçların sevmediğiniz yönleri nelerdir?
- 7- Dijital araçlardan daha çok faydalanabilmeniz için neler yapılmasını istersiniz?
 - Ekleme istediğiniz başka bir şey var mı?

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı ve Soyadı : Oktay Öztop

Doğum Yeri :

Medeni Hali :

Eğitim Durumu :

Lisans Öğrenimi : Uşak Üniversitesi Sosyal Hizmet Bölümü

Yüksek Lisans Öğrenimi : Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Tezli Yüksek Programı

Yabancı Dil ve Düzeyi :

İş Deneyimi :

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar :